

รายงานการวิจัย
แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี

พระปลัดเจริญ ทนตจิตฺโต (คางค้ำ)

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
ทุนสนับสนุนภายใต้โครงการพัฒนานักวิจัย ของ คณะศาสนาและปรัชญา
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย
แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี
Guidelines for promoting people to practice meditation
in Nonthaburi Province

พระปลัดเจริญ ทนตจิตฺโต (คางค้ำ)

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
ทุนสนับสนุนภายใต้โครงการพัฒนานักวิจัย ของ คณะศาสนาและปรัชญา
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติกรรรมฐานของสำนักปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี 2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี 3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี โดยความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรรรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติธรรมกับความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรรมฐานในสำนักปฏิบัติกรรรมฐานวัดในจังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ที่มาฝึกปฏิบัติกรรรมฐานที่สำนักปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามประเภทมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน ด้วยสถิติ ค่าที ค่าเอฟ ค่าแอลเอสดี และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางการปฏิบัติกรรรมฐานของสำนักปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี มีผู้ฝึกปฏิบัติกรรรมฐานส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 41 - 50 ปี ระดับการศึกษาอนุปริญญา/ปวส.มีอาชีพค้า ขาย/กิจการส่วนตัว มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท และ 10,001-15,000 บาท มีสถานภาพโสด และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนนทบุรี พฤติกรรมในการมาปฏิบัติกรรรมฐานส่วนใหญ่ มีเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรรรมฐานเพราะ ศรัทธาครูบาอาจารย์ผู้สืบทอดวิชา ความถี่ในการมาปฏิบัติกรรรมฐาน คือ 2 สัปดาห์/ครั้ง ระยะเวลา 3 - 4 ชั่วโมง ในวันหยุด เสาร์ - อาทิตย์ และมากับเพื่อนมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรรรมฐานวัดในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความคุ้มค่า โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และมีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรรมฐานวัดในจังหวัดนนทบุรี ด้านบุคคลสัปปายะ ด้านอาวาสสัปปายะ ด้านอาหารสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผู้ฝึกปฏิบัติกรรรมฐานที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส ภูมิลำเนา เหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรรรมฐาน และความถี่ในการมาปฏิบัติกรรรมฐาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรรรมฐานวัดในจังหวัดนนทบุรีแตกต่างกัน 3) ผู้ฝึกปฏิบัติกรรรมฐานที่มี อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และความถี่ในการมาปฏิบัติกรรรมฐานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน และ 4) ความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรรรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการกับความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรรมฐานมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำถึงปานกลาง

คำสำคัญ กรรรมฐาน, สำนักปฏิบัติกรรรมฐาน, จังหวัดนนทบุรี

ABSTRACT

This research There is a purpose 1. To study the practice guidelines of the Office of Meditation in Nonthaburi Province 2. To study ways to encourage people to practice meditation in Nonthaburi Province. 3 .To analyze the guidelines for promoting people to practice meditation in Nonthaburi Province. The relationship between the opinions of the meditation practitioners towards the management of the Dharma practice office and the satisfaction of the meditation practitioners in the temple practice office in Nonthaburi Province. The samples used in the research were There were 384 people who came to practice meditation at the Office of Meditation in Nonthaburi Province. The research instrument was a 5-level estimation scale questionnaire and data were analyzed using statistics, frequency, percentage, mean, standard deviation. The hypothesis was tested by statistics, T-value, F-value, LSD-value, and Pearson's correlation coefficient. The level of statistical significance was set at .01.

The study found that 1) Guidelines for meditation practice of the Office of Meditation in Nonthaburi Province Most of the meditation practitioners were male, aged 41 - 50 years, with a diploma/vocational education level, having a trade. Sale/personal business have an average monthly income of less than 5,000 baht and 10,001-15,000 baht, are single and domiciled in Nonthaburi Most of the behaviors in meditation practice There is a reason for practicing meditation because Faith of the teachers who inherited the subject The frequency of meditation practice was 2 weeks/time, duration 3-4 hours, on weekends, Saturdays and Sundays, and came with a friend who had an opinion on the management of the Bureau of Meditation Practice in Nonthaburi Province. rule of law morality The principle of transparency Responsibility The principle of participation and the principle of value Overall and each aspect is at the highest level in every aspect. and were satisfied with the Bureau of Meditation Practice in Nonthaburi Province Person side Sappaya Abbot Sappaya Sappaya food and on the side of Dhammasappaya Overall, it's at the highest level. 2) Practitioners with gender, age, education level, occupation, marital

status, domicile, reason for practicing meditation and the frequency of meditation practice were different, and they had different opinions on the management of the temple practice office in Nonthaburi Province. There were different levels of satisfaction with the meditation practice center in Nonthaburi province, and 4) the opinions of the meditation practitioners towards management and their satisfaction with the meditation practice center were at low to moderate level.

Keyword Meditation, Office of Meditation, Nonthaburi Province

กิตติกรรมประกาศ

สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย เป็นหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการวิจัย ซึ่งเป็นหนึ่งในพันธกิจของมหาวิทยาลัย ได้ดำเนินการจัดอบรมสัมมนาให้แก่บุคลากร เพื่อเป็นการพัฒนาภาระงานของคณาจารย์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นไปตามหลักสูตรตามเกณฑ์ที่กำหนด

ขอขอบคุณผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวรตลอดถึงเจ้าหน้าที่ทุกคน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อมหาวิทยาลัย ขอเจริญพรขอบคุณต่อ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน ที่ปรึกษาที่ได้ให้ความกรุณาแนะนำชี้แนะ และยังช่วยตรวจมาตั้งแต่เบื้องต้นจนสำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์ และขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ข้อมูลในการทำวิจัย โดยเฉพาะ ผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรม วิทยากร พระวิปัสสนาจารย์ และผู้บริหารเจ้าหน้าที่ทุกคนที่อำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลการทำวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วง

หวังว่างานวิจัยเรื่องนี้มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ถูกต้องเหมาะสมและช่วยเสริมสร้างการดำเนินชีวิตให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งคุณความดีที่เกิดจากการวิจัยครั้งนี้ ขอน้อมบูชาพระพุทธ คุณพระธรรม คุณพระสงฆ์ คุณบิดามารดา คุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์ ตลอดถึงทุก ๆ ท่านที่ได้มีส่วนร่วมกับการงานวิจัยในครั้งนี้

พระปลัดเจริญ ทนตจิตโต (คางคำ)

หัวหน้าโครงการวิจัย

31 กรกฎาคม 2564

สารบัญคำย่อ

พระไตรปิฎกที่ใช้ศึกษาค้นคว้าในการเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยใช้พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 อรรถกถา 45 เล่ม ในการอ้างอิงโดยมีคำเต็มและคำย่อเรียงตามลำดับ ดังนี้

คำย่อ	คำเต็ม		
พระวินัยปิฎก			
วิ.มหา.	วินัยปิฎก	มหาวิภังค	
พระสุตตันตปิฎก			
ที.ม.	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สคาถาคค
ที.ปา.	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกาคค
ม.มู.	สุตตันตปิฎก	มชฌิมนิกาย	มูลปณณาสก
ม.ม.	สุตตันตปิฎก	มชฌิมนิกาย	มชฌิมปณณาสก
ม.อุ.	สุตตันตปิฎก	มชฌิมนิกาย	อุปริปณณาสก
ส.ข.	สุตตันตปิฎก	สยัตตนิคาย	ชนธวารวคค
ส.ม.	สุตตันตปิฎก	สยัตตนิคาย	มหาวารวคค
อง.ติก.	สุตตันตปิฎก	องคตตตตนิคาย	ติกนิปาต
อง.จตุกก.	สุตตันตปิฎก	องคตตตตนิคาย	จตุกกนิปาต
อง.ปญจก.	สุตตันตปิฎก	องคตตตตนิคาย	ปญจกนิปาต
อง.ฉก.	สุตตันตปิฎก	องคตตตตนิคาย	ฉกนิปาต
อง.อฏฐก.	สุตตันตปิฎก	องคตตตตนิคาย	อฏฐกนิปาต
ข.ธ.	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธมมปท
พระอภิธรรมปิฎก			
อภ.วิ.	อภิธรรมปิฎก	วิภังค	

สำหรับตัวเลขที่อยู่หลังชื่อย่อของคัมภีร์ใช้ 2 แบบ ดังนี้

- แบบ 3 ตอน คือ เล่ม /ข้อ/ หน้า ใช้อ้างอิงพระไตรปิฎก เช่น ข.ธ. เล่ม 25, ข้อ 300, หน้า 333 หมายถึง สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธมมปท เล่มที่ 25 ข้อที่ 300 หน้าที่ 333 เป็นต้น
- แบบ 2 ตอน คือ เล่ม / หน้า ใช้อ้างอิงพระอรรถกถา และคัมภีร์ หรือปกรณ์วิเสสอื่น ๆ เช่น ข.ม.อ., เล่ม 1, หน้า 121-122 หมายถึง ขุททกนิกาย สทธรรมปทปิฎก มหานิทเทสอฏฐกถา เล่มที่ 1, หน้าที่ 121-122 เป็นต้น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญแผนภูมิ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1. ความเป็นมาและปัญหาที่ทำการวิจัย	1
1.2. ปัญหาวิจัย.....	3
1.3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.4. ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา.....	3
1.4.2 ขอบเขตด้านตัวแปร	3
1.4.3 ขอบเขตด้านประชากร.....	4
1.4.4 ขอบเขตด้านพื้นที่	4
1.4.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา	4
1.5. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	5
1.6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	6
2.1.1 ความหมายของการบริหารจัดการ	6
2.1.2 แนวคิดการจัดการ.....	10
2.1.3 ปัจจัยการบริหารจัดการ.....	14
2.1.4 กระบวนการบริหารจัดการ	14
2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมและสำนักปฏิบัติธรรมฐาน	16

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม.....	16
2.2.2 สำนักปฏิบัติธรรม	19
2.3 บริบทพื้นที่วิจัย	20
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	21
2.4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการ	21
2.4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา.....	23
2.4.3 งานวิจัยเกี่ยวกับสำนักปฏิบัติธรรม.....	25
2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	33
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	34
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	34
3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	34
3.1.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง	34
3.1.3 การสุ่มตัวอย่าง.....	35
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	35
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	38
3.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data).....	38
3.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)	38
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	40
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลในแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติธรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี	41
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์พฤติกรรมในการมาปฏิบัติธรรมฐานของผู้ฝึกปฏิบัติธรรมฐานในสำนักปฏิบัติธรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี.....	43
ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติธรรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติธรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี	44

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติ ธรรมเนียมและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติธรรมเนียม ในจังหวัดนนทบุรี	51
ตอนที่ 5 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีต่อการบริหาร จัดการสำนักปฏิบัติธรรมเนียมและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติ ธรรมเนียมในจังหวัดนนทบุรี	55
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	63
5.1. สรุปผลการวิจัย.....	63
5.2. อภิปรายผล.....	68
5.3. ข้อเสนอแนะ	74
5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	74
5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	76
บรรณานุกรม	77
ภาคผนวก	82
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	83
ภาคผนวก ข แบบสอบถามการวิจัย	87
ภาคผนวก ค ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	97
ภาคผนวก ง ผลการหาค่า IOC และ ผลการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา	99
ภาคผนวก จ ประวัตินักวิจัย	109
ประวัตินักวิจัย	110

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ความหมายของการบริหารจัดการ.....	9-10
ตารางที่ 2.2 แนวคิดการจัดการ	13
ตารางที่ 2.3 ปัจจัยการบริหารจัดการ.....	14
ตารางที่ 2.4 กระบวนการบริหารจัดการ	16

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงสรุปกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	33
--	----

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและปัญหาที่ทำการวิจัย

พระพุทธศาสนาในบริบทของสังคมปัจจุบันถือว่ามียุทธศาสตร์สำคัญอย่างมาก ต่อการพัฒนาอบรมทางด้านจิตใจ เพราะสังคมเมื่อมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ภาษา ฐานะ ตลอดจนทางศิลปวัฒนธรรมประเพณี ด้วยว่าศาสนาที่ให้ความเป็นอิสระทางความเชื่อ และสิทธิเสรีภาพอันเกิดจากอุดมการณ์ของคนรุ่นใหม่ ซึ่งเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม เนื่องจากถูกเอารัดเอาเปรียบมีการหลอกลวงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ หากในสังคมที่เต็มไปด้วยเรื่องราวดังกล่าวก็แสดงให้เห็นถึงความเสื่อมที่จะเข้ามาทำลายความมั่นคง และทำร้ายจิตใจของคนในสังคม เปรียบเหมือนเหล็กที่กำลังถูกสนิมกัดกินทีละนิด ๆ ไม่นานเหล็กนั้นคงจะขาดและหักพังทลายไป

ในจังหวัดนนทบุรีมีสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด จำนวน 14 แห่ง ประชาชนจังหวัดนนทบุรี ที่เข้าปฏิบัติธรรมอย่างจริงจังยังมีจำนวนน้อย จากสถิติของผู้เข้าปฏิบัติธรรมใน สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรีแต่ละแห่ง เมื่อวัดค่าจากจำนวนผู้ปฏิบัติธรรมต่อปี ยังมีผู้เข้าปฏิบัติธรรมน้อยมาก(สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนนทบุรี, 2563) วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน จึงมีความสำคัญในการทำหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนา สภาพสังคมปัจจุบันพระพุทธศาสนามีทั้งส่วนที่เจริญก้าวหน้าและเสื่อมโทรมลง พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญ เป็นผู้สั่งสอนถ่ายทอดการปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใส การสนทนาธรรม การแนะนำ การตอบปัญหาและการแสดงธรรม อีกทั้งในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงทำให้ถูกยอมรับว่าเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน การเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติชอบ จะทำให้ประชาชนยอมรับนับถือและยินดีปฏิบัติตามคำแนะนำได้

มหาเถรสมาคมให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนการปฏิบัติธรรม โดยออกระเบียบการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดขึ้น เพื่อส่งเสริมและควบคุมการเรียนการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐาน ให้เป็นไปตามหลักที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในมหาสติปัฏฐานสูตร เพื่อรองรับประชาชนพุทธบริษัทที่สนใจ การปฏิบัติธรรม (กองพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553 : 2) สังคมไทยมีความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศด้วยเทคโนโลยีก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ขณะเดียวกันความเสื่อมทรามทางด้าน จิตใจก็เพิ่มมากขึ้น ได้กลายเป็นโรคบกพร่องทางอารมณ์ สิ่งที่จะใช้รักษาได้ดี คือ การให้รักษาทางใจ อันเป็นผลที่ได้จากการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่เรียกกันว่า ธรรมโอสธ หรือ การปฏิบัติธรรม ผูกอบรมจิตใจให้มีสมาธิเข้มแข็ง เพื่อให้เกิดสติปัญญา รู้เท่าทันสภาพความเปลี่ยนแปลง ทางสังคม และปัญหาอันแท้จริงของชีวิตการที่จะทำให้ประชาชนสนใจศึกษาปฏิบัติธรรม และแพร่หลายได้นั้นมิใช่

กระทำได้ง่าย ต้องมีองค์ประกอบเป็นเหตุปัจจัยสนับสนุนส่งเสริมหลากหลายประการ เหตุปัจจัยสำคัญประการหนึ่งก็คือ วัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่มีความพร้อม มีสถานที่ เป็นสัปปายะเหมาะสมแก่การศึกษาอบรมปฏิบัติธรรมและมีพระวิปัสสนาจารย์สำหรับทำหน้าที่ บริหารจัดการ การฝึกอบรม สอนอย่างมีคุณภาพ ในจังหวัดนนทบุรีมีสำนักปฏิบัติธรรมที่ จัดตั้งถูกต้องตามระเบียบมหาเถรสมาคม จำนวน 14 แห่ง แต่ประชาชนผู้สนใจต่อการศึกษาปฏิบัติ ธรรมยังไม่มาก และยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการเป็นพระวิปัสสนาจารย์ ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติ และการอบรมสั่งสอนเรื่องวิปัสสนากัมมัฏฐาน โดยส่วนมาก แล้วพระสงฆ์ในประเทศไทยจะทำหน้าที่ ค้นถุระ (ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม หรืองานด้านอื่น ๆ) พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ด้านวิปัสสนาธุระ ยังมีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับสัดส่วนความต้องการของ ประชาชนผู้สนใจในการปฏิบัติธรรม

ด้วยเหตุนี้ในด้านสถานที่นั้น บางสำนักปฏิบัติธรรมมีสถานที่ไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้เข้าร่วม ปฏิบัติธรรม เช่น สถานที่พัก สถานที่สำหรับเดินจงกรม เป็นต้น ข้อเสนอแนะด้านสถานที่ คือ ควรเพิ่ม จำนวนสำนักปฏิบัติธรรมให้มากกว่าเดิม ด้วยการคัดสรรวัดที่มีความพร้อมด้านสถานที่และสามารถ รองรับจำนวนผู้ปฏิบัติธรรมได้ครั้งละมาก ๆ รวมถึงเพิ่มสถานที่เดินจงกรมให้มากกว่าเดิม ด้านวิทยากร พระวิปัสสนาจารย์ มีน้อย และขาดพระอาจารย์ผู้สอบอารมณ์ ทั้งนี้ เนื่องมาจาก เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมบางรูปไม่ค่อยเอาใจใส่เท่าที่ควร และขาดการสนับสนุนทั้งจากคณะสงฆ์และส่วน ราชการ ข้อเสนอแนะด้านวิทยากร ควรเพิ่มพระวิปัสสนาจารย์ให้มากขึ้น มีการนิมนต์พระอาจารย์ จากสถานที่อื่นมาช่วยในการสอนกรรมฐาน และขอความร่วมมือทั้งจากทางคณะสงฆ์ เจ้าสำนักปฏิบัติ ธรรม และหน่วยงานราชการในการช่วยกันสนับสนุนสำนักปฏิบัติธรรมให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ด้านการบริหารจัดการ ขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย และเข้าใจง่าย บางสำนักปฏิบัติธรรมกฎระเบียบ บางข้อไม่สามารถบังคับใช้ได้ รวมถึงขาดการติดต่อประสานงานกับชุมชน จึงทำให้เกิดปัญหาหลาย สำนักปฏิบัติธรรม ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการ ควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการเผยแพร่ พระพุทธศาสนา พัฒนาสำนักปฏิบัติธรรม วางกฎระเบียบและบังคับใช้ให้มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม และมีการติดต่อประสานงานกับชุมชน ในการพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ ศึกษาปัญหาดังกล่าวเพื่อแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับ เรื่อง แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติ กรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ว่าเป็นอย่างไร มีองค์ประกอบอะไรบ้าง มีความหมาย ประเภท ลักษณะ ใด มีประโยชน์อย่างไร รวมถึงคุณค่าที่มีต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าใน มหาสติปัฏฐานสูตรว่าด้วยการเจริญสติปัฏฐานซึ่งเป็นทางสายเดียวที่ปฏิบัติเพื่อความบริสุทธิ์ เพื่อ ความดับทุกข์ เพื่อบรรลุพระนิพพาน จึงควรส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไปนำวิธีการปฏิบัติกรรมฐานตาม แนวสติปัฏฐาน 4 นี้ไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์และสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้ช่วยเผยแพร่ พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางต่อไป

1.2 ปัญหาวิจัย

1. แนวทางการปฏิบัติกรรมฐานของสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรีอย่างไร
2. แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรีอย่างไร
3. การพัฒนาการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมจังหวัดนนทบุรีอย่างไรควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติกรรมฐานของสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อสร้างแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้ วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นข้อมูลหลัก โดยมุ่งเน้นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นข้อมูลรอง เพื่อสนับสนุนให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น กำหนดขอบเขตการศึกษาได้ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรม การบูรณาการการจัดการ การสังเคราะห์จากหลักพุทธธรรม โดยใช้หลัก 4 ส. ประกอบด้วย 1. สันติสสนา (อธิบายชัดเจนแจ่มแจ้ง) 2. สมาทปนา (อธิบาย ให้เข้าใจเห็นชอบ เป็นเหตุให้จูงใจ) 3. สมุตเตชนา (ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและมุ่งมั่นแกลัวกล้า) 4. สัมปัทสนา (สร้างบรรยากาศร่าเริงร่วมกัน)

1.4.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย สถานภาพ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ

ตัวแปรตาม ได้แก่ องค์ประกอบของสำนักปฏิบัติกรรมฐานที่ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมของประชาชนมี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสถานที่ 2) ด้านบุคลากร 3) ด้านการบริหารจัดการ และหลักพุทธ

ธรรม 4 ส. ได้แก่ 1) สันตัสสนา (แจ่มแจ้ง) 2) สมาทปนา (จงใจ) 3) สมุตเตชนา (แก้แล้วกล้า)
4) สัมปหังสนา (รู้จริง)

1.4.3 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับบริหารที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย เจ้าสำนักปฏิบัติธรรม พระวิปัสสนาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องหรือผู้ปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี จำนวน 18 รูปหรือคน

2) **กลุ่มประชากรผู้ตอบแบบสอบถาม** ได้แก่ ประชาชนที่เข้าปฏิบัติธรรมในสำนัก ปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี จำนวน 384 คน

1.4.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ของการวิจัย เฉพาะสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี ที่มีประชาชนเข้ามาปฏิบัติธรรมจากจำนวนมากไปหาจำนวนน้อย จำนวน 7 แห่ง ประกอบด้วย (ข้อมูลสถิติสำรวจสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี, สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนนทบุรี, 28 กุมภาพันธ์ 2563)

1. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 4 ชื่อว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 4 ตั้งอยู่ที่ วัดบัวขวัญ ตำบลบางกระสอ อำเภอเมืองนนทบุรี
2. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 5 ชื่อว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 5 ตั้งอยู่ที่ วัดกำแพง ตำบลบางเขน อำเภอเมืองนนทบุรี
3. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 7 ชื่อว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 7 ตั้งอยู่ที่ วัดสะพานสูง ตำบลคลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ด
4. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 8 ชื่อว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 8 ตั้งอยู่ที่ วัดเชิงเลน ตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด
5. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 9 ชื่อว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 9 ตั้งอยู่ที่ วัดบางรักใหญ่ ตำบลบางรักใหญ่ อำเภอบางบัวทอง
6. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 10 ชื่อว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 10 ตั้งอยู่ที่ วัดบางไผ่ ตำบลบางรักพัฒนา อำเภอบางบัวทอง
7. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 12 ชื่อว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 12 ตั้งอยู่ที่ วัดราษฎร์ประคองธรรม ตำบลเสาธงหิน อำเภอบางใหญ่

1.4.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้กำหนดระยะเวลาตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2563 ถึงเดือนกรกฎาคม 2564

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องนี้มีคำศัพท์เป็นนามธรรมจำเป็นจะต้องให้คำนิยามเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันซึ่งมีดังต่อไปนี้

การปฏิบัติธรรม หมายถึง การฝึกกอบบรมเจริญสติปัญญา ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า มีทาน ศีล ภาวนา การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ การรักษาศีล เป็นต้น

หลักพุทธธรรม หมายถึง พุทธวิธีการสอน 4 ส. หรือหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการสอนพุทธบริษัท ประกอบด้วย

- สันติสนา คือ การอธิบายให้ชัดเจนแจ่มแจ้ง
- สมาทปนา คือ การอธิบายให้เข้าใจเห็นชอบเป็นเหตุให้จงใจ
- สมุตเตชนา คือ การทำให้เกิดความเชื่อมั่นและมุ่งมั่น
- สัมปหังสนา คือ การสร้างบรรยากาศสำราญร่วมกัน

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด หมายถึง วัดที่ได้รับการประกาศตั้งให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด โดยคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดตาม ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. 2558

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติกรรมฐานของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี นั้น ผู้วิจัยคาดหวังว่าจะได้ประโยชน์จากการวิจัยต่อไปนี้

1. ได้แบบแผนที่มีทางการนำหลักการปฏิบัติกรรมฐานของสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี
2. ได้ทราบแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี
3. ได้ทราบการวิเคราะห์หลักการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี
4. เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาค้นคว้าวิจัยในลักษณะนี้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา “แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติ
กรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี” ผู้ดำเนินการวิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า ทฤษฎี แนวคิด จากพระไตรปิฎก
ตำรา บทความ เอกสาร และผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งสาระสำคัญ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
- 2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมและสำนักปฏิบัติธรรม
- 2.3 บริบทพื้นที่วิจัย
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

แนวคิดและหลักการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการได้มีนักวิชาการหลายท่านให้การ
วิเคราะห์ ความหมาย ปัจจัยในการบริหารจัดการ การบริหารจัดการเป็นสิ่งที่เป็นตัวชี้ถึงความเจริญ
ก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ การบริหารจัดการจึงมีความสำคัญที่จะนำไปสู่ความเจริญ ความก้าวหน้า
การทำงานร่วมกันของบุคลากรในองค์กร มีการสั่งการของผู้บริหารโดยอาศัยปัจจัยของสิ่งแวดล้อม
ต่าง ๆ การบริหารมาจากคำว่า Administration มีความหมายเดียวกันกับคำว่า Management

การบริหารจัดการ มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ว่า กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุ
เป้าหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่ในการบริหารที่สำคัญคือ การจัดการองค์กร การวางแผน
การติดตามและการควบคุม (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2542 : 1) เป็นกระบวนการภายในองค์กร ซึ่งมีการ
ทำงานเป็นขั้นตอน มีบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ มีทุนมีเครื่องจักรและวัสดุภัณฑ์ต่าง ๆ มีผู้บริหารใช้
กลยุทธ์ต่าง ๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอนด้วยความร่วมมือจากสมาชิกในองค์กร ใช้ความสามารถ
ความชำนาญ ความต้องการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้องค์กรไปสู่ความสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่
กำหนดไว้ (พะยอม วงศ์สารศรี, 2542 : 36)

2.1.1 ความหมายของการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการหรือการจัดการ เป็นศาสตร์หนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรม
ของหน่วยงาน โดยการบริหาร (Administration) ซึ่งใช้ในภาครัฐหรือเป็นงานในระดับนโยบายส่วน
การจัดการ (Management) นิยมใช้ในภาคธุรกิจหรือเอกชน การบริหารและการจัดการ สามารถใช้
ทดแทนกันได้ การบริหารมักจะเป็นการจัดการงานบริหารในระดับสูง สำหรับการจัดการ จะเป็นส่วน

ของการประสานองค์ประกอบหรือปัจจัยการผลิต เพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย เราเรียกผู้ดำรงตำแหน่งในการบริหารของหน่วยราชการว่า “ผู้บริหาร” ส่วนในองค์การธุรกิจ เรียกว่า “ผู้จัดการ” ความหมายของการบริหารในสถานะที่เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง จึงหมายถึง กิจกรรมที่ประกอบด้วยคน 2 คนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้(Herbert A. Simon, 1947 : 3) และเป็นศิลปะ หรือความสามารถในการรวมวัสดุอุปกรณ์ และกำลังคนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์(Jonh G. Hutchinson, 1967 : 12) สามารถกล่าวได้ ว่า การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น(Harold Koontz & Cyril O’ Donnell, 1972 : 43) โดยการดำเนินการตามกระบวนการจัด องค์การและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า(Ernest Dale, 1973 : 4)

การบริหาร จึงเป็นกระบวนการที่จะทำให้วัตถุประสงค์ประสบความสำเร็จโดยผ่านทางบุคคลและการใช้ทรัพยากรอื่น กระบวนการดังกล่าวรวมถึงองค์ประกอบของการบริหาร อันได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผน การจัดองค์การ การกำหนดนโยบายการบริการ และการควบคุม(Wiliam L. Dejon, 1987 : 5) รวมถึงการบริหารบุคคล การอำนวยการ การควบคุมนวัตกรรม และการเป็นตัวแทน รวมถึงการบริหารบุคคล การอำนวยการ การควบคุมนวัตกรรมและการเป็นตัวแทน(Ernest Dale, 1978 : 4)

การบริหารจัดการ ยังหมายถึง การจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) ว่า การบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโครงสร้างองค์การเชิงวิทยาศาสตร์มุ่งไปที่การจัดการกับงานและคน การบริหารจะครอบคลุมภาพรวมขององค์การ ส่วนการจัดการมุ่งไปที่การจัดการ กับทรัพยากร เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การบริหารยังมีความหมายว่า เป็นความพยายามที่จะใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์เพื่อจูงใจผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกองค์การให้ร่วมมือกันทำกิจกรรม เพื่อให้องค์การประสบความสำเร็จ(วันชัย มีชาติ, 2549 : 12) การบริหารหรือการจัดการเป็นการดำเนินงานของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปให้ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งเป้าไว้ โดยอาศัยปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ รวมถึง กระบวนการจัดการและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันเป็นการทำงานให้สำเร็จ โดยบุคคลอื่น นอกจากนั้นยังเป็นการทำให้เกิดความสำเร็จและเห็นว่าการบริหารเป็น การระดมคนให้ ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย(บรรยงค์ โตจินดา, 2545 : 33)

การจัดการเป็นกระบวนการที่ทำให้เป้าหมายขององค์การประสบความสำเร็จ โดยผ่านหน้าที่หลัก 4 อย่าง(จันทร์ธานี สงวนนาม, 2545 : 45) คือ การวางแผน การจัดองค์การ การใช้ภาวะผู้นำ และการควบคุม ที่องค์การ สามารถบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การจัดการองค์การ ภาวะผู้นำและการ ควบคุมองค์การด้านบุคลากร กายภาพ งบประมาณและแหล่งข้อมูลนอกจากนั้นยังเป็นศาสตร์ของ การกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยผ่านทางกรกระทำของบุคคล (ธงชัย สันติวงษ์, 2545 : 37) ดังนั้นการบริหารจัดการ (Management) จึงหมายถึง หน้าที่ต่าง ๆ ที่

กำหนดทิศทางการใช้ทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผล(Effective) นั้น หมายถึง การใช้ทรัพยากรได้อย่างเฉลียวฉลาดและคุ้มค่า การใช้ ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึงการตัดสินใจอย่างถูกต้อง และมีการปฏิบัติสำเร็จตามแผนที่วาง ไว้ ดังนั้น ผลสำเร็จของการบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลควบคู่กัน

การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลาย ๆ อย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและใช้ทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม (สมศักดิ์ คงเที่ยง, 2542 : 1) และยังเป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์ ในส่วนที่เป็นศาสตร์ (Science) เพราะเป็นองค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษาสืบค้นหาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล มีการตั้งสมมติฐานและทำการทดสอบสมมติฐาน ในส่วนที่เป็นศิลป์ (Art) เพราะบุคลากรต้องใช้ทักษะความรู้ทางการบริหารที่ได้รับการพัฒนามาแล้วจากการทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2545 : 4)

นักบริหารจะต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549 : 38-39) คือ 1. จักขุมา หมายถึง ต้องมีปัญญามองการณ์ไกล เป็นผู้ฉลาดสามารถในการวางแผนและฉลาดในการใช้คน คุณลักษณะข้อ นี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Conceptual Skill 2. วิรูโห หมายถึง ต้องเป็นผู้มีความสามารถในการ จัดการธุระต่าง ๆ ได้ดี มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ตรงกับคำว่า Technical Skill 3. นิสสยสมปนโน หมายถึง เป็นผู้มีความสัมพันธ์ดีกับเพื่อนร่วมงานและบุคคลอื่นซึ่งเป็นทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ข้อนี้ตรงกับคำว่า Human Relation Skill การบริหาร หมายถึง ศาสตร์ที่ต้องใช้ศิลป์และเทคนิคอย่าง สูง เพื่อการวินิจฉัยตัดสินใจในกระบวนการวางแผนและการควบคุมการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารการจัดการ เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีการจัดการของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีการวางแผน การจัดการองค์การ การใช้ภาวะผู้นำ การควบคุม รวมถึงการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และบรรลุเป้าหมายสูงสุด ผู้บริหารจะต้องมีทั้งศาสตร์และศิลปะในการบริหารจัดการ มีวิสัยทัศน์ในการกำหนดกลยุทธ์การบริหาร นำเอาสภาวะสิ่งแวดล้อมขององค์การมาเป็นปัจจัยในการวางแผน เพื่อกำหนดทิศทางการบริหารจัดการไม่ว่าจะเป็นบุคลากร วัตถุดิบการผลิตเงินทุน เครื่องจักรและผลผลิต จนบรรลุเป้าหมายขององค์การอย่างสูงสุด

ตารางที่ 2.1 ความหมายของการบริหารจัดการ

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
Herbert A. Simon, (1947, p. 3)	การบริหาร หมายถึง กิจกรรมที่ประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้
John G. Hutchinson, (1967, p. 12)	การบริหาร เป็นศิลปะหรือความสามารถในการจัดการรวบรวมวัสดุ อุปกรณ์และกำลังคนดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย
Harold Koontz & Cyril O'Donnell, (1972, p. 43)	การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยการใช้ให้ผู้อื่น กระทำ
Ernest Dale, (1973, p. 4)	การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยการใช้ให้ผู้อื่น กระทำตามกระบวนการจัดการองค์กร และการใช้ ทรัพยากร การบริหารบุคคล การอำนวยความสะดวก การควบคุมและ การเป็นตัวแทน
William L. Dejon, (1987, p. 5)	การบริหาร คือ กระบวนการทำให้วัตถุประสงค์ประสบ ความสำเร็จโดยการบริหารคนและทรัพยากรโดยมีองค์ ประกอบ ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผน การจัด การองค์การ การกำหนดนโยบายและการควบคุม
วันชัย มีชาติ, (2549, หน้า 12)	การบริหาร หมายถึง การใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์เพื่อเพื่อให้ ผู้เกี่ยวข้องร่วมมือทำกิจกรรมตามเป้าหมายที่กำหนด
บรรยงค์ โตจินดา, (2554, หน้า 33)	การบริหาร เป็นการระดมคนให้ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย
จัทรานี สงวนนาม, (2545, หน้า 45)	การบริหาร เป็นกระบวนการทำให้บรรลุเป้าหมายด้วยหน้าที่ หลัก 4 อย่างคือ 1. การวางแผน 2. การจัดการองค์การ 3.การใช้ภาวะ ผู้นำ 4. การควบคุม
ธงชัย สันติวงษ์, (2545, หน้า 37)	การบริหาร เป็นการระดมคนให้ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย การทำหน้าที่และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ
สมศักดิ์ คงเที่ยง, (2542, หน้า 1)	การบริหาร หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ผ่าน กระบวนการ อย่างมีระบบและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
วิโรจน์ สารรัตน์, (2545, หน้า 4)	การบริหาร หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป

	ร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันโดยใช้กระบวนการอย่างเหมาะสม เป็นองค์ความรู้ที่เกิดจาก การศึกษาค้นหาความรู้ใหม่ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ การ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล การตั้ง สมมติฐานและทำการทดสอบสมมติฐาน ใช้ทักษะความรู้ทาง การบริหารที่ได้รับการพัฒนา เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต) (2549, หน้า 38-39)	การบริหารจะต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ 1. จักขุมา หมายถึง ต้องมีปัญญามองการณ์ไกล ต้องเป็นผู้ฉลาดสามารถในการวางแผนและฉลาดในการใช้คน (Conceptual Skill) 2. วิธูโร หมายถึง ต้องเป็นผู้มี ความสามารถในการจัดการธุระต่าง ๆ ได้ดี มีความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้าน (Technical Skill) 3. นิสสยสมปนโน หมายถึง เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีกับเพื่อนร่วมงานและบุคคลอื่นซึ่งเป็น ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Skill)

2.1.2 แนวคิดการจัดการ

จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ (Management) จะเห็นว่า การจัดการได้มีนักวิชาการที่ให้แนวคิดแตกต่างกันออกไป เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ขอนำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

เมื่อมีการอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ จึงจำเป็นต้องมีการจัดการเกิดขึ้น และเมื่อสังคมมีการขยายตัวใหญ่ขึ้น งานและหน้าที่ของผู้บริหารก็มีความสำคัญสูงขึ้น การจัดการจึงเน้นที่การดำเนินงานให้เป็นไปตามนโยบายไว้ การจัดการจึงเป็นกระบวนการการออกแบบและรักษาสภาพแวดล้อมที่บุคลากรทำงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกัน ซึ่งผู้บริหารต้องเข้าร่วม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ ประเด็นที่สำคัญของการจัดการที่สามารถที่จะประยุกต์ใช้กับองค์การใดองค์การหนึ่งได้ เป้าหมายของผู้บริหารคือสร้างผลกำไร การจัดการที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตที่มีประสิทธิภาพการจัดการสามารถนำมาใช้สำหรับผู้บริหารในองค์การ(สุรพล สุยะพรหม และคณะ, 2555 : 41) การจัดการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความรู้ (ศาสตร์) โดยใช้หลักเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากร ความเชี่ยวชาญในการทำงานและการผลิตผลผลิตจำนวนมาก ประกอบด้วย (1) กฎของการเคลื่อนไหวและ เครื่องมือการทำงานที่มีมาตรฐาน (2) การคัดเลือก

และการฝึกอบรมอย่างระมัดระวัง (3) การให้การ สนับสนุนการบังคับบัญชาแรงงานที่เหมาะสม (Schermerhorn, John R. JR., 1999 : 8)

คำว่า การบริหารและการจัดการสามารถใช้ทดแทนกันได้ โดยคำว่า การบริหาร เป็นการ บริหารในภาครัฐหรือราชการหรือองค์กรที่ไม่ได้มุ่งหวังผลกำไร ส่วนคำว่า การจัดการเป็นเรื่องการ บริหารงานในภาคเอกชนหรือธุรกิจ ในความเป็นจริงแล้ว ภาคธุรกิจได้ขยายตัวเติบโต ภาครัฐเองก็เข้า มามีส่วนเกี่ยวข้องจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ การบริหารงานของทั้งสองส่วน เหมือนกัน และแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันได้ คำว่า การบริหารและการจัดการจึงสามารถใช้ทดแทน กันได้ และมีความหมายเดียวกัน(Schermerhorn, John R. JR., 1999 : 41)

แนวคิดการจัดการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Management) เฟรดเดอริก เทย์เลอร์ (Frederick Taylor) เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเสนอแนวคิดนี้ ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาของ การจัดการตามหลักวิทยาศาสตร์ ในยุคแรก ๆ นั้น การจัดการตามหลักวิทยาศาสตร์ หมายถึง การจัดการตามมาตรฐานการดำเนินงานที่ถูกสร้างขึ้นจากข้อเท็จจริงที่ได้ จากการสังเกตอย่างมีแบบ แผนการทดลองหรือการใช้เหตุผล ดังจะเห็นได้ว่า มุมมองการจัดการนี้เกิดจากการศึกษาและทดลอง ที่ คล้ายคลึงกันกับหลักศึกษาวิทยาศาสตร์ จึงทำให้มุมมองการจัดการนี้ถูกเรียกว่า การจัดการตาม หลัก วิทยาศาสตร์ โดย เฟรดเดอริก เทย์เลอร์ ในฐานะหัวหน้าวิศวกรเครื่องจักรกลของบริษัท มิทเวล สตีล (Midvale steel) ได้สังเกตและพบว่า คนงานยังทำงานได้ไม่เต็มศักยภาพ ซึ่งเรียกว่า ส่วนเกิน (Soldiering) ตั้งข้อสังเกตว่า เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจากเหตุผลหลัก 3 ประการ คือ (1) พนักงาน กลัวว่า หากเพิ่มผลผลิตในการทำงานแล้ว ความต้องการจำนวนพนักงานจะลดลง อาจจะทำให้คนงาน บางส่วนสูญเสียงาน (2) เกิดจากระบบการจ่ายค่าแรงที่ไม่จูงใจ และ (3) วิธีการทำงานที่ยังไม่มี ประสิทธิภาพ ดังนั้น เฟรดเดอริก เทย์เลอร์ จึงได้นำเอาหลักวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการศึกษาและ ปรับปรุงการจัดการ พร้อมเสนอหลักของการจัดการตามหลักวิทยาศาสตร์ เป็นการ ใช้การสังเกตการ ทดลองเพื่อหาวิธีการทำงานที่ดีที่สุด (One Best Way) สำหรับการทำงานนั้น ๆ เขายังเป็นผู้บุกเบิก การศึกษาเวลาและการเคลื่อนไหว (Time and Motion study) ในการหาวิธีการที่ดีที่สุดในการ ทำงาน โดยวิเคราะห์ว่า ในการทำงานนั้นต้องประกอบด้วย การเคลื่อนไหวใดบ้างที่จำเป็น หรือไม่จำเป็น การเคลื่อนไหวใดไม่จำเป็น ก็จะถูกตัดออกไปคำนวณหาระยะเวลาในการทำงานนั้น และกำหนด ผลผลิตที่ควรทำได้ต่อวัน (พัชสิริ ชมพุดำ, 2555 : 24) แนวความคิดการจัดการตามหลักการบริหาร (Administrative Management) มุ่งเน้น ที่การจัดการองค์การในภาพรวมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ การจัดการตามหลักการบริหาร มุ่งที่ผู้บริหารต้องมีความรับผิดชอบในการวางแผน การสั่งการและ การประสานงานต่าง ๆ ของแผนกต่าง ๆ ขององค์การ

นักคิดที่สำคัญของแนวคิดนี้ คือ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ซึ่งเป็นนักอุตสาหกรรม ชาวฝรั่งเศส ที่มีความโดดเด่นในเรื่องการจัดการตามหลักการบริหาร เป็นผู้เขียนหนังสือเรื่องพื้นฐาน

การจัดการอุตสาหกรรมทั่วไป (General and Industrial Management) เฮนรี ฟาโยล์ เผยแพร่ประสบการณ์ของตนเองในการปฏิบัติการทางด้านการจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้บริหารคนอื่น ๆ นำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหาร โดยนำเอากระบวนการจัดการขั้นพื้นฐาน 5 ประการได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงานและการควบคุม เป็นต้น (Price, Alan, 2001 : 110)

แนวคิดการจัดการแบบราชการ (Bureaucratic Management) โดย แมกซ์ เว็บบอร์ (Max Weber) นักคิดชาวเยอรมัน ซึ่งเกิดขึ้นจากการสังเกตเห็นข้อบกพร่องขององค์การ โดยเห็นว่าคนในองค์การได้รับอำนาจหน้าที่จากฐานันดรของตระกูลหรือชนชั้นทางสังคม ไม่ใช่จากความสามารถในการทำงาน ทำให้องค์การไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เขาจึงเสนอรูปแบบขององค์การที่จะสามารถแก้ไขปัญหาได้ แล้วเรียกว่า รูปแบบราชการ (Bureaucratic) ซึ่ง แมกซ์ เว็บบอร์ เองก็ตระหนักว่าเป็นรูปแบบการบริหารในอุดมคติที่ดำเนินงานอย่างเป็นหลักการและเหตุผล และมีประสิทธิภาพในการทำงาน โดยกำหนดลักษณะขององค์การว่าต้องประกอบด้วย (Ibid., p. 28.)

แนวคิดแบบร่วมสมัย (Contemporary Perspective) เป็นแนวคิดการจัดการเชิงระบบ คือ การที่องค์การประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน ในส่วนต่าง ๆ นั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ (Ibid., p. 5.)

1. สิ่งนำเข้า (Input) ทรัพยากรทางการบริหารทุก ๆ ด้าน ได้แก่ บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุ อุปกรณ์ (Materials) การบริหารจัดการ (Management) และแรงจูงใจ (Motivations) ที่เป็นส่วนร่วมเริ่มต้น และเป็นตัวสำคัญในการปฏิบัติงานขององค์กรทรัพยากร

2. กระบวนการ (Process) ได้แก่ องค์การใช้การจัดการและเทคโนโลยีในการเปลี่ยนสิ่งนำเข้าให้ออกมาเป็นผลลัพธ์

3. ผลลัพธ์ (Output) ซึ่งผลลัพธ์ขององค์การ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ การบริการ ผลกำไร ขาดทุน รวมความพึงพอใจของพนักงานต่าง ๆ เป็นต้น

แนวคิดการจัดการเชิงระบบ ถูกมองว่าเป็นองค์การระบบเปิด (Opened System) คือ องค์การได้รับผลกระทบและมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกตลอดเวลา ซึ่งจะมีผลกระทบกับองค์การ

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การใช้ศาสตร์และศิลป์ของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรม หรืองานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกันโดยอาศัยกระบวนการและทรัพยากรทางการบริหารอย่างประหยัด และทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารจะบริหารให้เกิดประสิทธิภาพจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในทฤษฎีและหลักการบริหาร เพื่อนำเอาความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดความเหมาะสมกับการทำงานในสถานการณ์ต่าง ๆ การจัดการเป็นกระบวนการจัดการที่ต่อเนื่องและประสานงานกัน ผู้บริหารจะต้องเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ความ

สำคัญของการจัดการมีลักษณะที่สามารถประยุกต์ใช้กับองค์การใด ๆ ได้ การนำเอาการจัดการมาใช้สำหรับผู้บริหารทุกระดับชั้น เป็นกระบวนการออกแบบ และรักษาสภาพแวดล้อมของบุคคลที่ทำงานร่วมกันให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ โดยการนำเอาปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งเป็นทรัพยากรในการจัดการ ตั้งแต่ คน เงิน สินทรัพย์ เป็นต้น โดยมีกระบวนการ (Process) ได้แก่ การใช้การจัดการและเทคโนโลยีเพื่อเปลี่ยนสิ่งที่นำเข้าออกมาเป็นผลผลิต โดยมีกระบวนการจัดการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยการและการควบคุมทั้งมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การเงิน ทรัพยากรธรรมชาติ ข้อมูลข่าวสาร เพื่อผลผลิตออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ การบริการ ผลกำไรขาดทุน รวมถึงความพึงพอใจของพนักงาน

ตารางที่ 2.2 แนวคิดการจัดการ

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
สุรพล สุยะพรหม, (2555, หน้า 41)	การจัดการเป็นกระบวนการในการออกแบบและ รักษา สภาพแวดล้อมของการทำงาน ต้องมีการ ประสานงานอย่างต่อเนื่องเพื่อบรรลุ เป้าหมายอย่าง
Schmerhom, John R. Jr., (1999, p. 8, p. 41)	การจัดการเป็นการพัฒนาความรู้ โดยใช้หลักเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ เพิ่มความเชี่ยวชาญในการทำงาน และเพิ่มผลผลิต ถึงแม้ว่าการบริหารมักจะใช้กับ ราชการ การจัดการใช้กับภาคเอกชน แต่ปัจจุบันการ บริหารและการจัดการก็สามารถใช้ทดแทนกันได้
พัชลีรี ชมพูคำ, (2555, หน้า 24)	แนวคิดของ เฟดเดอริก เทย์เลอร์ การจัดการทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง การจัดการที่สร้างจาก ข้อเท็จจริง มีการวางแผนการทดลอง การใช้หลัก เหตุผล เพื่อค้นหาวิธีการที่ดีที่สุด (One Best Way) หากมีส่วนใดที่ไม่จำเป็นก็ตัดออกไป
Price Alan, (2001, p. 28, p. 110)	แมกซ์ เว็บบอร์ เสนอแนวคิดการจัดการแบบราชการ โดยเห็นว่า รูปแบบราชการ เป็นการบริหารงานอย่างเป็นหลักการและมีเหตุผล ทำให้การทำงานมี ประสิทธิภาพ เฮอร์รี ฟาโยล์ เสนอแนวคิดจากประสบการณ์ ในการบริหารของตนเองว่า ต้องประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1. การวางแผน 2.การจัดองค์การ 3.การสั่งการ และ 4. การควบคุม

2.1.3 ปัจจัยการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการ ต้องประกอบด้วย บุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุ อุปกรณ์ (Material) ละการจัดการ (Management) หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า 4M's ซึ่งเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานในการบริหาร เพราะการบริหารที่ประสบความสำเร็จได้จะต้องประกอบด้วยบุคลากรที่มีความสามารถ มีคุณภาพมีปริมาณเพียงพอ ต้องมีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานที่เพียงพอ ต้องมีวัสดุ อุปกรณ์ที่เหมาะสมกับความต้องการ และต้องมีระบบการจัดการที่ดี เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2552 : 55)

ปัจจัยที่เป็นมูลเหตุสำคัญและผู้บริหารต้องสนใจในงานด้านการบริหารจัดการ คือ

- 1) คน (Man) ทรัพยากรบุคคลถือเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อผลสำเร็จ ทั้งปริมาณและคุณภาพ
- 2) เครื่องจักร (Machine) คือ เครื่องจักร อุปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้เกิดประโยชน์ได้สูงสุด และคุ้มค่า
- 3) เงินทุน (Money) เงินเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สนับสนุนการจัดหาทรัพยากร และเอื้ออำนวยให้กิจกรรม องค์การดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง และ
- 4) วัสดุ สิ่งของ (Material) ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญใน ส่วนของการผลิต (สมคิด บางโม, 2545 : 61)

สรุปได้ว่า การบริหารที่ประสบความสำเร็จได้จะต้องประกอบด้วยบุคลากรที่มีความสามารถ มีคุณภาพมีปริมาณเพียงพอ ต้องมีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานที่เพียงพอ ต้องมีวัสดุ อุปกรณ์ที่เหมาะสมกับความต้องการ และต้องมีระบบการจัดการที่ดี เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ตารางที่ 2.3 ปัจจัยการบริหารจัดการ

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
ศิริวรรณ เสรีรัตน์, (2552, หน้า 55)	การบริหารจัดการ ประกอบด้วย 4M's และต้องมีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ จึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด
สมคิด บางโม, (2545, หน้า 61)	ผู้บริหารต้องสนใจการบริหารจัดการ 4 ส่วน (4M) คือ 1) คน 2) เครื่องจักร 3) เงินทุน 4) วัสดุ

2.1.4 กระบวนการบริหารจัดการ

กระบวนการบริหารจัดการ อาจแบ่งเป็นรูปแบบที่แตกต่างกัน สามารถแบ่งกระบวนการบริหารจัดการเป็น 5 กระบวนการ คือ

1. การวางแผนงาน (Planning)
2. การจัดการองค์การ (Organizing)
3. การบริหารงานบุคคล (Commanding)

4. การอำนวยการ (Coordinating)

5. การควบคุม (Controlling)

และนอกจากนี้ ยังมีการแบ่งกระบวนการบริหารจัดการเป็น 7 หน้าที่ เรียกว่า POSDCoREO (ริชยา ศาสติยานนท์, 2544 : 61) คือ

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนหรือวางโครงการว่าจะต้องทำอะไรเป็นลำดับ พร้อมวิธีปฏิบัติ กำหนดวัตถุประสงค์ก่อนการลงมือทำ

2. การจัดการองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดรูปโครงสร้างของการบริหาร กำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานหรือตำแหน่งต่าง ๆ ให้ชัดเจน กำหนดการติดต่อประสานงานตามลำดับชั้น

3. การจัดบุคลากร (Staffing) หมายถึง การบริหารงานบุคคลเริ่มตั้งแต่การแสวงหาการบรรจุ แต่งตั้ง การฝึกอบรมและการพัฒนา การทำนุบำรุง การเลื่อนขั้นรวมถึงการลดขั้นด้วยตลอดจนการพิจารณาให้พ้นจากหน้าที่

4. การสั่งการ (Directing) หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการหลังจากวิเคราะห์และพิจารณาแล้ว รวมถึงการติดตามผลและการให้ปฏิบัติงานตามคำสั่ง

5. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานงานหรือสื่อสารระหว่างหน่วยงานย่อยต่าง ๆ ภายในองค์การ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ไม่ซ้ำซ้อนหรือความขัดแย้ง

6. การรายงาน (Reporting) การเสนอรายงานให้ผู้บริหารทราบถึงความเคลื่อนไหวเป็นระยะ ๆ รวมทั้งความก้าวหน้าของงานของตนเองเสมอ ๆ การเสนอรายงานจะต้องมีการบันทึกเป็นหลักฐานเป็นสถิติ ไว้ใช้ประเมินผลและมีการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุง

7. งบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การจัดทำงบประมาณ การวางแผนการใช้จ่ายเงิน การทำบัญชีและการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินอย่างรัดกุม ในกระบวนการบริหารจัดการ มีการประยุกต์เอาทฤษฎีการบริหารด้านธุรกิจและ รัฐศาสตร์เข้ามาใช้ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้ การวางแผน (Planning) การจัดการองค์การ (Organizing) การวินิจฉัยสั่งการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling) นอกจากนี้ ยังมุ่งให้ความสำคัญที่หน่วยงานย่อย ๆ ภายในองค์การ

สรุปได้ว่า หลัก POSDCoRB เป็นหลักการที่ดี เป็นหลักสากล และยอมรับในวงการต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง สารสำคัญของหลักการบริหารนี้คือ การแบ่งงานกันทำ การประสานงาน การจัดแผนงาน การบังคับบัญชา มีการสร้างแรงจูงใจบุคลากร มีการประสานงาน มีการควบคุม การรายงาน การจัดทำงบประมาณ

ตารางที่ 2.4 กระบวนการบริหารจัดการ

นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
รัชยา คาสติยานนท์, (2544), หน้า 61	การบริหารจัดการ แบ่งเป็น 5 กระบวนการ ได้แก่ 1. การวางแผน 2. การจัดการองค์การ 3. การบริหารงานบุคคล 4. การอำนวยการ 5. การควบคุม โดยกระบวนการบริหารจัดการ 7 หน้าที่ เรียกว่า POSDCoRB

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมและสำนักปฏิบัติธรรม

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม

การปฏิบัติธรรมจะทำให้จิตของผู้ปฏิบัติสงบเยือกเย็นเกิดปัญญา และเป็นทางดำเนินถึงปฏิเวธ สัทธรรม สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับท่านผู้ปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน คือ สถานที่ปฏิบัติหรือสำนักปฏิบัติธรรม ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสำนักปฏิบัติธรรม พอสามารถ นำมาสรุปได้ดังนี้

พระพุทธเจ้าได้สั่งสอนไว้ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทเวตา และ มนุษย์”(วิ.ม. (บาล) 4/32/39-40., 4/32/32.)

การจาริกไปในที่ต่าง ๆ ย่อมทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้มาก เพราะการจาริกออกไปในที่ ต่าง ๆ ทำให้พระสงฆ์ได้เห็นสภาพที่แท้จริง หรือปัญหาที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนและใกล้ชิดสามารถหาวิธีการมาแก้ไขปัญหาวินิจฉัยหรือวิธีการเผยแผ่ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในที่นั้น ๆ ซึ่งทำให้การเผยแผ่ หลักคำสอนประสบความสำเร็จได้ดี และยังเป็นภาระความยึดมั่นถือมั่นในสถานที่อยู่อาศัย เพราะการอยู่อาศัยเป็นประจำนั้น ย่อมเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในที่อยู่อาศัยและสิ่งของต่าง ๆ ที่ต้องสะสม ไว้ใช้ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรม การจาริกจึงเป็นการฝึกปฏิบัติให้ละวาง การยึดถือโดยไม่รู้ตัว แต่การจาริกไปนาน ๆ นี้ ก็ไม่ใช่จะมีคุณอย่างเดียว พระพุทธเจ้าก็ได้แสดงถึงโทษของการจาริกไว้ เช่นกันว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย โทษของภิกษุผู้ประกอบการเที่ยวไปนาน เที่ยวไปไม่มีกำหนด 5 ประการ คือ

1. ย่อมไม่ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่ได้เคยฟัง
2. ย่อมไม่เข้าใจชัดสิ่งที่ได้ฟังแล้ว

3. ย่อมไม่แก่วัสดุด้วยสิ่งที่ได้ฟังแล้วบางประการ
4. ย่อมได้รับโรคเรื้อรังอย่างหนัก
5. ย่อมไม่มีมิตร

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย โทษของภิกษุผู้ประกอบการเที่ยวไปนานโดยไม่มีกำหนด 5 ประการ เหล่านี้แล (อง.ปณจก. (บาล) 22/221-222/284., 22/221-222/232-233.)

วัดในพระพุทธศาสนามีการพัฒนามาแต่ครั้งโบราณกาล จากพื้นที่ที่เป็นป่าปรับเปลี่ยนเป็นที่อยู่อาศัยที่สงบสงัด และได้เพิ่มเติมสิ่งก่อสร้างที่จำเป็นและเอื้อต่อการปฏิบัติประพฤติดของพระภิกษุสงฆ์ ต่อมาได้มีพุทธศาสนิกชนผู้มีจิตศรัทธาได้สร้างถาวรวัตถุขึ้นภายในวัด โดยการมุ่งประโยชน์ ใช้สอยทางศาสนาเป็นหลัก และถือว่าการสร้างสิ่งเหล่านี้เป็นการบำเพ็ญบุญตามวิธีการทางพระพุทธศาสนาด้วยคุณสมบัติของสถานที่ของวัดว่า วัดใดประกอบด้วยองค์ 5 มีความเป็นสถานที่ไม่ไกลนักไม่ใกล้นัก จากที่โคจร เป็นต้น วัดนี้ชื่อว่าเป็นสำนักเหมาะสมแก่การปฏิบัติธรรมประพฤติพรหมจรรย์จริงอยู่พระผู้มีพระภาคเจ้าก็ได้ตรัสไว้ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็อาวาสประกอบด้วย องค์ 5 เป็นอย่างไร ภิกษุทั้งหลายอาวาสในศาสนานี้ เป็นสถานที่ไม่ไกลนัก ไม่ใกล้นัก ไปมาสะดวก กลางวันไม่พลุกพล่าน กลางคืนไม่มีเสียงอีกทีก ปราศจากสัมผัสแห่งเลื้อยbung ลมแดดและสัตว์เลื้อยคลาน ก็แล

เมื่อภิกษุพำนักอยู่ในสำนักนั้น จีวรบินทบาต เสนาสนะและคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร ย่อมเกิดขึ้นโดย ไม่ผิดเคื่องเลย อนึ่ง ภิกษุทั้งหลายผู้เป็นเถระ เป็นพหูสูตย่อมอยู่ในอาวาสนั้น ภิกษุเข้าไปหาพระเถระ เหล่านั้นตามกาลอันควร ได้สอบถามข้อธรรมข้อธรรม ท่านเหล่านั้นย่อมจะเปิดข้อที่ยังไม่ได้เปิด ทำให้แจ่มแจ้งในข้อที่ยังมิได้ทำให้แจ่มแจ้ง และบรรเทาความสงสัยในธรรมทั้งหลาย อันน่าจะสงสัยได้หลาย ๆ อย่าง ดูกรภิกษุทั้งหลาย อาวาสประกอบด้วยองค์ 5 เป็นอย่างนี้แล” (วิสุทธิ. 1/155.)

การบริหารจัดการในพระพุทธศาสนา เริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ นั่นคือ ในวันอาสาฬหบูชา เมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนา เป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ซึ่งทำให้เกิดพระสงฆ์ขึ้น เมื่อพระสงฆ์เป็นสมาธิใหม่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนาอย่างนี้ พระพุทธองค์ก็ต้องเริ่มการบริหารจัดการคณะสงฆ์วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งดำรงสืบต่อมาถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 2,606 ปี เป็นข้อมูลให้นักบริหารได้ศึกษาเรื่องพุทธวิธีการบริหาร นอกจากนี้ยังมีพระพุทธรูปที่เกี่ยวเนื่องกับการบริหารกระจายอยู่ในพระไตรปิฎก การศึกษาพระพุทธรูปเหล่านั้น ก็จะทำให้ทราบถึงพุทธวิธีการบริหาร

บทบาทพระสงฆ์ในยุคปัจจุบัน พระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นสถาบันที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคมไทยมาเป็นระยะเวลายาวนาน นับตั้งแต่ในอดีตถึงปัจจุบัน สถาบันพระพุทธศาสนาซึ่งมีศาสนทายาทคือ พระภิกษุสงฆ์เป็นตัวแทนทำหน้าที่ถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนให้แก่ประชาชนได้นำไปปฏิบัติ ขณะเดียวกันก็ดำรงอยู่ในฐานะผู้นำชาวพุทธในสังคม ทำให้พระสงฆ์มีบทบาทและวัดมีอิทธิพล

ต่อวิถีชีวิตของชุมชน เพราะวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจ และบำเพ็ญกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชนทั้งทางด้านสังคมวัฒนธรรมและศาสนา โดยพระสงฆ์เป็นครูของชาวบ้านที่แนะนำหลักธรรมอันเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติฝึกอบรมให้ชีวิตมีความสุข จึงทำให้พระสงฆ์และชุมชนมีความสัมพันธ์มาตลอด ภิกษุสงฆ์ได้รับการอุปถัมภ์บำรุงจากชาวบ้าน จึงต้องทำหน้าที่ใน การเผยแผ่หลักพุทธธรรม หลักคำสั่งสอน เพื่อสืบต่อพระพุทธศาสนา ให้ชุมชนมีคุณธรรม มีความประพฤติที่ถูกต้อง และให้ข้อเตือนใจ ในทางความประพฤติปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ห้ามปราม สอนให้เว้นจากความชั่ว
2. แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี
3. อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี
4. ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง ให้ได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้
5. ชี้แจงอธิบายทำให้สิ่งที่เคยฟังแล้ว เข้าใจแจ่มแจ้งมากขึ้น
6. บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ (ที.ปา. 11/203/205.)

ในยุคปัจจุบันนี้ การศึกษาของพระสงฆ์ในหลักไตรสิกขา ทั้งโดยปริยัติสัทธรรมปฏิบัติ สัทธรรม ให้ถึงปฏิเวธสัทธรรมนั้นหย่อนยานลงมาก เพราะเหตุที่ขาดผู้นำผู้ทรงคุณวุฒิในทั้งสัทธรรม 3 และไตรสิกขา อีกทั้งนโยบายการให้การศึกษอบรมทุกระดับ ก็เน้นและส่งเสริมกันอยู่แต่เพียงภาคปริยัติธรรม และตัวของพระภิกษุสามเณรเองก็ไม่ใส่ใจชวนชวนศึกษาอบรม ปฏิบัติพระสัทธรรม และประกอบกับสังคมในปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นสังคมที่มีศักยภาพรับข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ได้มากและรวดเร็วตลอดเวลา หรือแม้จากที่ห่างไกลคนละด้านของโลกก็ทำได้โดยง่าย สำหรับชนทั่วไปผู้ที่ไม่มีปัญญาพิจารณาข่าวสารข้อมูลเหล่านี้ซึ่งเป็นเพียงข่าวตัวอย่างพฤติกรรมของมนุษย์ปุถุชน อันเกิดแต่อวิชชาที่คอยเร่งเร้าให้มนุษย์เกิดตัณหาอยากบริโภค อยากเสพตามอย่างเขา ยิ่ง ๆ ขึ้น เพิ่มความยึดถือยึดติดในวัตถุ คือ วัตถุทางวัตถุตัณหาและทิฐิให้มากขึ้น มากกว่าที่จะช่วยให้ มนุษย์ได้รู้ได้เข้าใจตนเอง และพัฒนาจิตใจของตนเองให้เจริญขึ้น มีมโนธรรมที่สงบ บริสุทธิ์ผ่องใส ด้วยสติปัญญาอันเห็นชอบ อันให้ผลเป็นความสันติสุขแก่ชีวิตได้อย่างยั่งยืนแท้จริง แม้แต่พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา ผู้ไม่ได้อบรมกาย คือ จิตและปัญญาให้ดี พอเป็นธรรมเครื่องปกป้องรักษาตน ก็จะหลงรับเข้ามาในตัวเอง เหมือนปลาที่หลงเหยื่อแล้วติดเบ็ด จึงประพฤติดิพพระธรรมวินัยจนเป็นเรื่องธรรมดาจนจนเป็นที่น่าวิตก

ดังนั้น วัดทุกวัดควรจะต้องจัดให้มีการศึกษาอบรมภาคปฏิบัติภาวนาธรรม และควรให้มีการเข้มงวดกวดขันความประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร ให้อยู่ในศีลาจารวัตรที่งดงามด้วยมาตรการที่เข้มแข็งจริงจัง และต่อเนื่อง ควรจัดให้มีการอบรมสมณวิปัสสนากัมมัฏฐานแก่สาธุชนพุทธบริษัท เปิดโอกาสให้ญาติโยมทั่วไปมีโอกาสบำเพ็ญกุศล ปฏิบัติธรรม สร้างคุณงามความดี ทั้งทาง ศิลและภาวนาไปด้วยกัน และประการสำคัญ คือ เจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้นำ ลงมือศึกษาทั้งภาคปริยัติและ

ภาคปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งชักนำส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรและญาติโยมมองเห็นคุณค่าของการปฏิบัติพระสัทธรรม เพื่อให้เกิดความสันติสุข (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงฺคโล), 2549 : 225-226)

2.2.2 สำนักปฏิบัติธรรม

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด หรือชื่อย่อ ศธจ. เป็นหน่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบการสอนปฏิบัติกรรมฐาน ตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตรของคณะสงฆ์ไทย ภายใต้การกำกับของมหาเถรสมาคม ก่อตั้งครั้งแรกในปี พ.ศ.2543 โดยใช้สำนักปฏิบัติธรรมที่มีอยู่แล้วได้รับการยกขึ้นเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด หรือจัดตั้งขึ้นใหม่โดยคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด (มหาเถรสมาคม, ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ. 2543, ลงวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ.2543)

ปัจจุบันสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด มีจำนวนกว่า 1,510 สำนัก แบ่งเป็น มหานิกาย 1,339 สำนัก และธรรมยุต 171 สำนัก กระจายอยู่ในทุกจังหวัดในประเทศไทย โดยมี ส่วนการศึกษา สงเคราะห์กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลัก ที่รับสนองงานการดำเนินงานสนับสนุนสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดของมหาเถรสมาคม

คณะสงฆ์ไทย โดยมหาเถรสมาคมได้ออกระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ.2543 ขึ้น เพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ในการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ซึ่งต้องเสนอผ่านความเห็นชอบตามลำดับเจ้าคณะปกครองคณะสงฆ์โดย คัดเลือกสำนักปฏิบัติธรรมที่มีอยู่แล้ว เพื่อได้รับการยกขึ้นเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด หรือจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมขึ้นใหม่ โดยคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ซึ่งสำนักปฏิบัติธรรม ที่จะเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดได้ ต้องมีที่ตั้งอยู่ในวัดที่ได้รับอนุญาตให้ตั้งวัดเรียบร้อยแล้ว และอยู่ภายในสังกัดมหาเถรสมาคมเท่านั้น

โดยในแต่ละสำนัก ต้องมีการจัดการสอนการปฏิบัติกรรมฐานตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร ตามที่กำหนดไว้ 5 สายปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วย

1. สายปริกรรมพุท-โธ
2. สายปริกรรมยุบหนอ-พองหนอ
3. สายปริกรรมสัมมา-อรหัง
4. สายอานาปานสติ (กำหนดลมหายใจ)
5. สายพิจารณารูป-นาม

ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ.2543 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 15 ตรี แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 มหาเถรสมาคมวางระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ระเบียบมหาเถรสมาคมนี้ เรียกว่า “ระเบียบมหาเถรสมาคม ว่าด้วยการจัดตั้ง
สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด พ.ศ.2543”

ข้อ 2 ระเบียบมหาเถรสมาคมนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในแถลงการณ์
คณะสงฆ์ เป็นต้นไป

ข้อ 3 ในระเบียบนี้

“การปฏิบัติธรรม” หมายความว่า การปฏิบัติสมถกัมมัฏฐานหรือวิปัสสนากัมมัฏฐาน
ตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร

“สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด” หมายความว่า สำนักปฏิบัติธรรมที่มีอยู่แล้วได้รับ
การยกขึ้นเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด หรือจัดตั้งขึ้นใหม่ โดยคณะกรรมการจัดตั้งสำนัก
ปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

“เจ้าสำนัก” หมายความว่า เจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่ตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่ง
นั้น ๆ

“พระวิปัสสนาจารย์” หมายความว่า พระภิกษุผู้สอนการปฏิบัติสมถกัมมัฏฐานหรือ
วิปัสสนากัมมัฏฐาน ตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร

ข้อ 3 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรม
ประจำจังหวัด ประกอบด้วยเจ้าคณะจังหวัดเป็นประธานคณะกรรมการ รองเจ้าคณะจังหวัด เป็นรอง
ประธานคณะกรรมการ เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอของจังหวัดนั้น เป็นกรรมการ โดยมีเจ้า
คณะใหญ่เป็นประธานคณะที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะภาค เป็นที่ปรึกษา

ข้อ 5 การจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ให้เจ้าคณะจังหวัด ประธานคณะกรรมการ
จัดประชุมคณะกรรมการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด คัดเลือกวัดที่เหมาะสม ให้เจ้าอาวาส
วัดที่จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมยื่นหนังสือขอจัดตั้งตามแบบของกรมการศาสนาเสนอคณะกรรมการ
จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพิจารณา แล้วให้ประธานคณะกรรมการรายงาน เสนอเจ้าคณะ
ภาค และเจ้าคณะใหญ่พิจารณาเสนอมหาเถรสมาคมพิจารณาอนุมัติ เพื่อมีพระบัญชาการตั้งสำนัก
ปฏิบัติธรรม ให้กรมการศาสนาขึ้นทะเบียนเป็นสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด

2.3 บริบทพื้นที่วิจัย

พื้นที่จังหวัดนนทบุรี แบ่งออกเป็น 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอบางกรวย
อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางบัวทอง อำเภอไทรน้อย และอำเภอปากเกร็ด มีสำนักปฏิบัติธรรมประจำ
จังหวัดนนทบุรี 14 แห่ง (ข้อมูลสถิติสำรวจสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี, สำนักงาน
พระพุทธศาสนา จังหวัดนนทบุรี, 28 กุมภาพันธ์ 2563) โดยการ เลือกสำนักปฏิบัติธรรมประจำ

จังหวัดนนทบุรี จำนวน 7 แห่ง ที่มีประชากรเข้าใช้บริการเป็น จำนวนมาก เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

1. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 4 ชื่อว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 4 วัดบัวขวัญ ตำบลบางกระสอ อำเภอเมืองนนทบุรี
2. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 5 ชื่อว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 5 วัดกำแพง ตำบลบางเขน อำเภอเมืองนนทบุรี
3. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 7 ชื่อว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 7 วัดสพานสูง ตำบลคลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ด
4. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 8 ชื่อว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 8 วัดเชิงเลน ตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด
5. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 9 ชื่อว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 9 วัดบางรักใหญ่ ตำบลบางรักใหญ่ อำเภอบางบัวทอง
6. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 10 ชื่อว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 10 วัดบางไผ่ ตำบลบางรักพัฒนา อำเภอบางบัวทอง
7. สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 12 ชื่อว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 12 วัดราษฎร์ประคองธรรม ตำบลเสาธงหิน อำเภอบางใหญ่

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ ซึ่งมีหลายท่าน และได้นำเสนอ ดังต่อไปนี้

พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม, ดร. (ศรีประสม) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการ กิจกรรม คณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า เป็นการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เพื่อบริการชุมชนในวัด เป็นการ พัฒนาการ เรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม เพื่อความเจริญด้านเศรษฐกิจ สังคมและ วัฒนธรรมชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่ส่งผลให้ภารกิจหรือกิจกรรมของ วัดบังเกิดผลสำเร็จ เจ้าอาวาสสามารถสร้างวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เป็นศูนย์กลางพัฒนาคุณภาพ ชีวิต ประชาชนและพัฒนาชุมชน คือ 1) พระสงฆ์ชั้นปกครองของวัด ได้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรม วินัยอย่างเคร่งครัด เป็นแบบอย่างที่ดี สร้างความศรัทธาให้เกิดแก่ประชาชน เมื่อประชาชนเกิดความ ศรัทธา วัดจึงสามารถปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ จนบังเกิดผลสำเร็จได้ในที่สุด 2) มีการจัดระบบการ บริหารงานในวัด

โดยการวางระเบียบและมอบอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ของวัดให้แก่ รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระภิกษุสงฆ์ในวัด ตามความรู้ความสามารถรวมถึงการตัดสินใจ ได้ตามความเห็นเหมาะสมทำให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานต่าง ๆ ตามภารกิจของวัดอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลยิ่ง 3) การสร้างคตินิยมประจำใจของเจ้าอาวาสแต่ละรูป เปรียบเสมือน สัญลักษณ์ในการเตือนใจสำหรับพระภิกษุสามเณรและประชาชนรอบวัดให้ยึดถือปฏิบัติ 4) วัดสืบทอดวิธีการระบบและระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของชุมชนและประชาชน ให้คง อยู่เป็นวัฒนธรรมประเพณีคู่กับวัดสืบไป 5) วัดทำหน้าที่เป็นสื่อการในการโอนถ่ายระหว่างผู้ให้และผู้รับ เพื่อสร้างโอกาสผู้ด้อยโอกาสในด้านต่าง ๆ ส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาค และเกื้อกูลกันในสังคม 6) การสร้างสายสัมพันธ์ในระหว่างวัดกับชุมชน และวัดกับประชาชน เป็นการดึงชุมชนและประชาชน เข้าหา วัดแนะนำวัดสู่ชุมชนและประชาชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน 7) การสร้างความรู้สึกร่วมกันให้เกิดแก่ประชาชนว่า “วัดเป็นแหล่งชุมชน” โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน “ศูนย์การเรียนรู้ของวัด” โดยสรุป วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยมีหน้าที่หลักในการให้บริการแก่ชุมชนด้านการศึกษาและคุณธรรม ดังนั้นควรมีการส่งเสริมและพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งในด้านศาสนธรรมและความรู้รอบรู้ระบบอื่น ตามความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนาจิตใจและสร้างคุณภาพการดำรงชีวิตของประชาชน (พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม, ดร. (ศรีประสม), 2554 : 101)

พระมหาสนธยา ขมพู ได้วิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การเผยแผ่ศาสนาธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ กรณีวัดพระธรรมกายและวัดหนองป่าพง” ผลการวิจัยพบว่า การประกาศการสอนธรรมะที่ได้บ่งบอกว่า ทั้งสองวัดนั้นมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับอย่างสูงต่อสาธารณะและมีความเป็นจริงในการ ติดต่อสัมพันธ์ กับสมาชิกซึ่งได้รับความสำเร็จเป็นอย่างสูงทั่วโลกวัดทั้งสองได้เป็นตัวอย่างเกี่ยวกับการบริหารวัดเป็นศูนย์การสอนสมณะและวิปัสสนาเป็นศูนย์กลางบำเพ็ญบุญสุนทรทาน เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตที่ยิ่งใหญ่ โดยการใช้สื่อเชิงพหุเพื่อเชื่อมต่อเครือข่ายสมาชิกทั่วโลก โดยผ่านดาวเทียม และที่มีประสิทธิภาพสูงสุดคือ การใช้เทคนิคที่ก้าวหน้าในการสอนและการฝึกอบรมมุ่งมั่นเพื่อสร้างศักยภาพมนุษย์ความรักและความเมตตาเพื่อแบ่งปันคุณค่าในการสร้างสันติภาพภายในจิตใจของมนุษยชาติ ดังนั้นวัดทั้งสองได้กลายเป็นวัดที่มีประสิทธิภาพที่ดีที่สุดในโลก (พระมหาสนธยา ขมพู, 2552 : 91)

ฉันทนา กล่อมจิต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาวัดป่าบ้านค้อ อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัย พบว่า ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรมได้จัดอบรมปฏิบัติธรรมและกิจนิมนต์ภายในและภายนอกประเทศ จัดการอบรมปฏิบัติธรรมสัญจร มีการเผยแผ่ธรรมะด้วยสื่อต่าง ๆ แม่บ้านผู้ปฏิบัติธรรม และการเผยแผ่ธรรมให้เด็กและเยาวชน (ฉันทนา กล่อมจิต, 2546 : 11)

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการ คือ การวางแผนและการจัดองค์การให้สามารถดำเนินกิจการต่าง ๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ที่องค์การนั้นตั้งไว้ การวางแผนยังหมายถึงการจัดสรรคนเข้าทำงาน การสั่งการและการควบคุมการทำงานเพื่อให้กิจกรรมขององค์การดำเนินไปตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดและคุ้มค่ากับทรัพยากรที่มีอยู่ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของปัจจัยในการบริหาร (Factor of Management) ในองค์กรเป็นสำคัญ

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนา

พระมหาศรณชัย มหาปณฺโณ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะด้านการเผยแผ่ ได้แก่ มีการพัฒนาให้พระสังฆาธิการมีความก้าวหน้าในการเผยแผ่ และทักษะการใช้ภาษาของสมัยปัจจุบันมีความพร้อมทั้งในการพูด การเทศน์ การบรรยาย การเขียนและพิมพ์ ตำราทางพระพุทธศาสนาและแต่งตำราทางวรรณคดี วรรณกรรม ตำราวิชาการ รวมถึงมีการมุ่งเน้น ให้ประชาชนมีนํ้าการปฏิบัติธรรมที่ถือว่าการสั่งสอนในภาคทฤษฎีและปฏิบัติที่ควบคู่กันไป จึงควรมีแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว ในการฝึกอบรมผู้นำสงฆ์ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติด้วยการจัดให้มีการรับฟังนโยบาย หลักการเผยแผ่และฝึกการพูด การเทศน์ การบรรยายและการผลิตสื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อที่จะได้ทำงานการเผยแผ่เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระมหาศรณชัย มหาปณฺโณ, 2556 : 65)

เฉลิมเกียรติ สง่าศรี ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาบุคลากรครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เป็นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบบูรณาการ โรงเรียนบ้านแก่นทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาบุคลากรครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบบูรณาการ เพื่อดำเนินการครบทุกกิจกรรมแล้ว ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบบูรณาการ และสามารถเขียนแผนการสอนได้ จัดกิจกรรมการสอนได้ดีขึ้น ทำให้สามารถแก้ปัญหาข้อบกพร่องการสอนของครู เปลี่ยนพฤติกรรมที่ครูเน้นการบรรยายมาเป็นครูขยายการเรียนรู้เป็นการแนะนำช่วยเหลือผู้เรียนได้คิดและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจและความถนัด ส่งผลให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (เฉลิมเกียรติ สง่าศรี, 2549 :79)

พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ จิตวฑฺฒโก) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมใน พระพุทธศาสนา ส่วนมากเป็นหลักแห่งการพัฒนามนุษย์ โดยเฉพาะการพัฒนาคนให้พ้นจากบ่วง ทุกข์ พระพุทธองค์ทรงได้ให้หลักอริยสัจ 4 เป็นกรอบให้เกิดการแก้ไขปัญหาเชิงระบบ ขณะที่วิธีการหรือแนวทางนั้น พระพุทธองค์ได้ทรงให้หลักมัชฌิมาปฏิปทา หรือมรรคมืองค์ 8 มาเป็นเครื่องชี้นำทาง ทั้งนี้มรรคมืองค์

8 นั้น พระพุทธองค์ยังทรงย่อลงให้เหลือเพียง 3 ส่วนสำคัญที่จะสนับสนุนเพื่อ การพัฒนามนุษย์ ซึ่งก็คือ “หลักไตรสิกขา” หรือที่หลักที่ว่าด้วยแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติที่ เรียกว่า “ศีล” การหมั่นทำจิตใจให้เกิดความใสบริสุทธิ์สะอาด สงบนิ่งได้ด้วยแนวทางแห่ง “สมาธิ” และสุดท้ายคือ การเข้าถึงองค์ความรู้ที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและสมบูรณ์ เพื่อเป็นเครื่องมือ ในการฟันฝ่า อุปสรรคปัญหาที่เรียกว่า “ปัญญา”(พระครูนิวาส์สีลขันธ (ณรงค์ ชิตวฑฺฒโน), 2557 : 24-26)

อนวัช ยาวิชัย และสุนัดดา สัตตวัตรกุล ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับ การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อมุ่งสู่ประชาคมอาเซียน” ผลการวิจัยพบว่า บุคลากร ต้องการฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงตนเองให้มีความรู้ ทักษะ และมีความสามารถในการ ปฏิบัติงานที่ตนรับผิดชอบอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานของตนเองให้ เพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการฝึกอบรมเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องนำมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มี ศักยภาพ อีกทั้งเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างให้บุคคลเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติต่อการ ดำเนินกิจกรรมใด ๆ ได้อย่างมีคุณค่าและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารจัดการ ด้าน วิชาการด้านกิจกรรมการที่จะทำให้คนเรามีความรู้ ความเข้าใจหรือเกิดทักษะในสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาก ยิ่งขึ้น การฝึกอบรมนับว่าเป็นกระบวนการที่มีความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากร หรือพัฒนาองค์กร ให้เกิดประสิทธิภาพได้เป็นอย่างดี (อนวัช ยาวิชัย และสุนัดดา สัตตวัตรกุล, 2556 : 93-95)

ฉัตรชัย ธรรมครบุรี ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทาง พระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตาม แนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน มี 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) การให้ การศึกษา โรงเรียนได้มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา บูรณาการการเรียนรู้กับทุกสาระวิชา มีระบบการประกันคุณภาพภายใน 2) การฝึกอบรม โรงเรียนได้ส่งเสริมกิจกรรมทักษะวิชาการ การประกวดโครงงาน จัดการพัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษา 3) การพัฒนา โรงเรียนได้ สนับสนุน พัฒนากิจกรรมต่าง ๆ มีการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา มี 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ศีล โรงเรียน ได้ให้การฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม มีกิจกรรมส่งเสริมระเบียบวินัย และงานทั้ง 4 ฝ่าย ถูกกำกับด้วย ระเบียบทางราชการและจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2) สมาธิ โรงเรียนตระหนักในการพัฒนาการเรียน การสอนทุกกลุ่มสาระ มีการส่งเสริมทักษะวิชาการ ส่งเสริมการรักการอ่าน 3) ปัญญา โรงเรียนได้ ดำเนินการพัฒนาข้อมูลระบบสารสนเทศ พัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษา มี Best Practice ของ โรงเรียนและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (ฉัตรชัย ธรรมครบุรี, 2557 : 164)

สรุปได้ว่า การพัฒนา เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถและทัศนคติให้กับ บุคคล หรือบุคคลของหน่วยงานหรือองค์กรนั้นให้มีศักยภาพที่มากขึ้น ส่งผลให้ประสิทธิภาพการ

ปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเพิ่มมากขึ้น สามารถบริหารจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.4.3 งานวิจัยเกี่ยวกับสำนักปฏิบัติธรรม

จากการได้ค้นคว้าศึกษาทบทวนงานวิจัยของบัณฑิตหลายท่านที่เกี่ยวข้องกับ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ปรากฏว่ามีบัณฑิตนักวิชาการหลายท่าน ได้ทำการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการไว้หลายท่านด้วยกัน ผู้วิจัยพอนำมาสรุปได้ดังนี้

พระครูศรีรัตนธรรมนิเทศ (ปกานนท์ พิลานันท์) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกัมมัฏฐานของผู้นำชาวพุทธในประเทศไทย” ผลวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการ การสอนกัมมัฏฐานของผู้นำชาวพุทธในอังกฤษทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสถานที่ ด้านวิทยากร และด้านบริหารจัดการที่ไม่เพียงพอแก่ความต้องการ และการบริหารจัดการยังขาดสภาพคล่องตัว เนื่องจากไม่มีทุนสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ ขาดเครื่องมืออุปกรณ์ในการทำงาน ขาดแคลนพระธรรมทูตที่มีความรู้ ความสามารถในการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานและด้านภาษา อีกทั้งมีกฎหมายควบคุมการเข้าประเทศอังกฤษที่มีผลกระทบต่อการเข้าไปพำนักในประเทศไทย

ส่วนรูปแบบที่ควรพัฒนา คือ ด้านสถานที่ ควรมีการจัดให้เป็นสัปปายะ สำหรับจัดกิจกรรมการสอนกัมมัฏฐานให้เพียงพอ และให้มีความอบอุ่นเพียงพอ

ด้านวิทยากร ควรมีความรู้ดี ควรประพฤติดี และมีความสามารถนำหลักพระธรรมมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

ด้านการบริหารจัดการ ได้มีการวางแผนงานระยะสั้นและระยะยาว ควรีรูปแบบการบริหารที่ชัดเจน รวมทั้งควรมีคู่มือการสอนกัมมัฏฐานและอุปกรณ์ในการเผยแผ่ (พระครูศรีรัตนธรรมนิเทศ (ปกานนท์ พิลานันท์), 2556 : 186)

พระมหากังวาล ธีรธมฺโม (ศรชัย) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด” ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพแวดล้อมทั่วไปของการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 15 ในปัจจุบัน มีจุดแข็ง คือ มีการส่งเสริมให้มีการศึกษา ปรียัติธรรมและอบรมภาคปฏิบัติภาวนาธรรมแก่พระภิกษุสามเณรภายในสำนัก เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความเอาใจใส่ในการเผยแผ่พระธรรม คณะสงฆ์สนับสนุนการอบรมหลักสูตรพระวิปัสสนาจารย์ ส่วนจุดอ่อน คือ บางสำนักมีอาคารไม่สามารถรองรับผู้มาปฏิบัติธรรมจำนวนมากได้ อาคารที่พักมีสภาพเก่าทรุดโทรมเครื่องอำนวยความสะดวกมีไม่เพียงพอ เจ้าสำนักบางแห่งขาดวิสัยทัศน์ ในการปรับปรุงสถานที่ขาดยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการ พระวิทยากรขาดประสบการณ์ ในการปฏิบัติพระกัมมัฏฐานขาดการประสานความร่วมมือเรื่องวิทยากรกับสำนักปฏิบัติธรรมอื่น ด้านปัญหาอุปสรรค คือ มีสัตว์รบกวน มาก เช่น นกพิราบ สุนัข แมว ไก่ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแส

โลกาภิวัตน์ และ เทคโนโลยีได้ดึงดูดความสนใจพระภิกษุสามเณรออกไปจาก การศึกษาสัมมาปฏิบัติ ขาดการส่งเสริม พัฒนาพระภิกษุสามเณรในการศึกษาหลักไตรสิกขา ทั้งปริยัติและปฏิบัติให้ถึงปฏิเวธ อย่างแท้จริง ใน ด้านโอกาส คือ พระพุทธศาสนาได้รับการยอมรับจากองค์กรระหว่างประเทศ ด้านการส่งเสริม สันติภาพ มีการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการกิจการทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์มีความ ขวนขวายหาความรู้ใหม่ ๆ โดยเขาศึกษาหลักการบริหารจัดการ ในมหาวิทยาลัยของ สงฆ์มากขึ้น

2. ปัจจัยหลักสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ในเขตการปกครองคณะ สงฆ์ ภาค 15 เกิดประสิทธิภาพนั้น คือการคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก โดยต้องมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ มีปัจจัยสนับสนุน คือ การวางแผนโครงการเพื่อเป็น แนวทางของการทำงาน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การอำนวยการ การควบคุม กำกับ กิจกรรมต่าง ๆ ให้ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ การรายงานผลการปฏิบัติของหน่วยงาน การจัดทำ งบประมาณบัญชีการใช้จ่ายเงินและตรวจสอบ สอนการบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการบริหาร จัดการสำนักปฏิบัติธรรมนั้น เน้นหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เพื่อให้การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยมีการจัดให้มีกิจกรรมที่สำคัญ ทั้งภายในและภายนอกสำนัก

3. รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด ในเขตการปกครอง คณะ สงฆ์ ภาค 15 ที่เป็นมาตรฐาน คือ 1) เจ้าสำนักมีวิสัยทัศน์ มีการขวนขวายศึกษาดูงานของสำนัก ที่มี มาตรฐานนำมาปรับปรุงสำนักตนเอง เจ้าสำนักรู้จักกำหนดวัตถุประสงค์ รู้จักริเริ่มโครงการที่เป็น แก่นสารประโยชน์ รู้จักวางแผนโครงการเพื่อปฏิบัติงาน จัดที่พัก อาคารปฏิบัติธรรม ให้มีความสะอาด พร้อมใช้งานได้ 2) ด้านบุคลากร รู้จักแบ่งงานและการมอบหมายอำนาจหน้าที่การงาน รู้จักประสาน ความสามัคคีและประสานประโยชน์ร่วมกัน รู้จักปกครองบังคับบัญชา รู้จักติดตามและประเมินผลงาน พัฒนาบุคลิกภาพของตนเองและบุคลากรให้มีภาวะความเป็นผู้นำ จัดการศึกษาทั้งด้านปริยัติควบคู่ กับการปฏิบัติ หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ 3) ด้านการบริหารจัดการภายในสำนัก จัดทำบัญชี รายรับ - จ่ายให้เป็นระบบ โปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ บัญชีการเงินของสำนักปฏิบัติธรรมควรแยก จากบัญชี วัด จัดทำสถิติผู้เข้ารับการปฏิบัติธรรม มีการตั้งทุนเพื่อการเผยแผ่ของสำนักปฏิบัติธรรม ประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านทางสื่อ เช่น แผ่นป้าย แผ่นพับ วิทยุชุมชน ทางอินเทอร์เน็ต เช่น Line และ Facebook เป็นต้น จัดทำสื่อการปฏิบัติธรรม เช่น แผ่นซีดี ดีวีดี หนังสือสวดมนต์ และหนังสือ คู่มือการปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน (พระมหากังวาล ธีรธมฺโม (ศรชัย), 2557 : 182-186)

บรรจง โสตาดี และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักปฏิบัติ ธรรมใน เขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาสำนักปฏิบัติธรรมใน เขตการ ปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11 สรุปได้ 5 ด้าน คือ

1) แนวทางพัฒนาด้านสภาพแวดล้อมและอาคารสถานที่ สำหรับสำนักปฏิบัติธรรมที่ยังไม่พร้อมด้านสภาพแวดล้อมและอาคารสิ่งปลูกสร้าง ควรปลูกต้นไม้เพิ่มเติม และอาคารสิ่งปลูกสร้างให้เป็นระเบียบเพียงพอต่อการดำเนินการ โดยรัฐกับคณะสงฆ์และคนในชุมชนให้ความร่วมมือกับสำนักปฏิบัติธรรมพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

2) แนวทางพัฒนาด้านบุคลากร ทำได้โดยรัฐและคณะสงฆ์กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์อย่างเป็นระบบ เข้าไปสนับสนุนกิจกรรมขั้นพื้นฐาน สำนักปฏิบัติธรรมที่มีอยู่แล้วให้ยกระดับขีดความสามารถในการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เน้นการสร้างจิตสำนึกสร้างแรงจูงใจให้เห็นความสำคัญและคุณค่าการปฏิบัติธรรม แนวทางที่เป็นรูปธรรมอาจตั้งศูนย์ผลิตบุคลากรด้านนี้เหมือนกับระบบโรงเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เร่งผลิตบัณฑิตสาขาวิชาวิปัสสนากัมมัฏฐานให้ได้ทั้งคุณภาพและปริมาณชัดเจน กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานให้มีความคล่องตัวและเชื่อมโยงกัน มีการกำกับควบคุม ตรวจสอบประเมินการดำเนินการได้ ให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมตั้งแต่ระดับตำบลขึ้นไป อาจจัดตั้งสำนัก ปฏิบัติธรรมต้นแบบเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับสำนักปฏิบัติธรรมต่าง ๆ ควรให้มีคณะกรรมการจากทุก ภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคคณะสงฆ์ และภาคประชาชน เข้ามาร่วมบริหารร่วมรับผิดชอบกับสำนัก ปฏิบัติธรรม

3) แนวทางพัฒนาด้านรูปแบบปฏิบัติ/วิธีฝึกปฏิบัติ โดยนำรูปแบบและหลักสูตรการปฏิบัติธรรมของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2447 เป็นแม่บท ปรับให้เหมาะสมกับวิธีปฏิบัติเดิมของสำนักปฏิบัติธรรม หากเป็นการฝึกปฏิบัติระดับลึก เข้มข้น ควรให้อิสระสำนักปฏิบัติธรรมดำเนินการโดยคณะสงฆ์มีการตรวจสอบประเมินผลการดำเนินการตามเกณฑ์ในพระไตรปิฎก

4) แนวทางพัฒนาด้านงบประมาณโดยรัฐจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการขั้นพื้นฐานให้เพียงพอเป็นหลัก ส่วนต้นทุนทางสังคมอย่างอื่นเป็นส่วนเสริม ให้อิสระในการบริหารงบประมาณของสำนักปฏิบัติธรรมให้เป็นไปอย่างโปร่งใสตรวจสอบได้ โดยชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือบนพื้นฐานของพระธรรมวินัย (บรรจง โสิตาดี และคณะ, 2549 : 112-113)

ดวงกมล ทองคนารักษ์ ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับชาวต่างประเทศในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท ทั้งสมณะและวิปัสสนา ตลอดจนปัจจัยที่เกื้อกูลการปฏิบัติธรรม เช่น การตัดปณิธิ การแสวงหา กัลยาณมิตร การเลือกกรรมฐานที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติธรรม และสัปปายะในการปฏิบัติธรรม ล้วนมีผลต่อผู้เข้าปฏิบัติธรรม นอกจากนี้รูปแบบการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติธรรมของชาวต่างประเทศในประเทศไทย ควรมีจัดโครงการปฏิบัติธรรมแยกตามกลุ่มของผู้เข้าปฏิบัติธรรม เช่น การจัดคำแนะนำเบื้องต้นสำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจการปฏิบัติแต่ยังไม่พร้อม ที่จะเข้าฝึกอบรม โครง การปฏิบัติธรรมเบื้องต้น โครงการปฏิบัติธรรมสำหรับผู้ที่เคยฝึกปฏิบัติมาก่อน และโครงการฝึกอบรม ปฏิบัติธรรมขั้นสูง ตลอดจนการจัดบวชให้แก่ชาวต่างชาติที่สนใจ นอกจากนี้ควรประยุกต์

หลักสัปปายะ 7 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนการปฏิบัติธรรม (ดวงกมล ทองคนารักษ์, 2553 : 194)

พระครูภาวนาคุณาภรณ์ (ทรงศักดิ์ กิตติธโร/จรรยาธรรมโรจน์) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการส่งเสริมวัดให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสระบุรี พบว่าพระสงฆ์ มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมวัดให้เป็นสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดสระบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่าคณะสงฆ์ จังหวัดสระบุรีส่งเสริมให้วัดทุกวัดจัดสถานที่เพื่อรองรับการปฏิบัติธรรม เป็นการใช้สถานที่วัดให้ครบถ้วนในด้านการปฏิบัติ ศีล สมาธิ ปัญญา ให้พุทธศาสนิกชนได้ใช้วัดในการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจในชีวิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของตนเอง ได้ส่งเสริมให้วัดทุกวัดเป็นวัดสีขาว ปราศจากเหล้า, บุหรี่, ยาเสพติด เพราะยาเสพติด เป็นปัญหาของสังคมที่ทำให้เกิดความวุ่นวาย และเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยาก ฉะนั้นวัดจึงต้องเป็นที่สร้างศีลธรรมให้พุทธศาสนิกชนให้ตั้งอยู่ในศีล 5 ส่งเสริมให้วัดทุกวัดปรับภูมิทัศน์ให้เน้นความสะอาดเรียบร้อยสวยงาม สะดุดตา ทำให้ผู้ที่มาทำบุญที่วัดมีความสบายใจมีความสุขเกิดขึ้นในจิตใจ ให้วัดทุกวัดปรับปรุงห้องน้ำห้องสุขาให้สะอาดและเพียงพอ (พระครูภาวนาคุณาภรณ์ (ทรงศักดิ์ กิตติธโร/จรรยาธรรมโรจน์), 2561 : 105 - 106)

พระครูสุวรรณวิจิตร (สมจิตต์ สมจิตโต/คัมสมบัตติ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์จากการสอนกรรมฐานของหลวงปู่สังวาลย์ เขมโก พบว่า หลักธรรมกรรมฐานที่ท่านนำมาเผยแผ่อบรมสั่งสอนแก่ศิษยานุศิษย์คือ สมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานดังกล่าว ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ 5 ประการ คือ (1) ผลด้านศรัทธาคือ ความศรัทธาที่อยู่ในตัวของท่านได้นำวิถีชีวิตอันมาสู่ตัวท่าน และยัง ทำให้ผู้ไม่ค่อยมีศรัทธาในพระพุทธศาสนาเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในบวรพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีที่เกิดกับเจกชนผู้ที่สืบทอดเจตนารมณ์ของท่านเช่น หลวงพ่อสนอง กตปุญโญ เป็นต้น อันเป็นหัวใจสำคัญในการอบรมสั่งสอนให้คนประพฤติด้วยกาย วาจาใจ ทำให้สังคมร่มเย็นเป็นสุข 98 ปราศจากความเดือดร้อน และทำให้มีบิรवारมาอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา สำหรับด้านศรัทธานี้ ยังมี บทบาทสำคัญที่นำไปสู่ด้านอื่น ๆ เช่น การรักษาศีล การพึ่งเทศนา การบริจาค และภาวนาอีกด้วย (2) ผลด้านศีลคือ ท่านเป็นแบบอย่างการรักษาศีลปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด ทำให้ผู้ที่ไม่ค่อยได้รักษาศีลเป็นระยะเวลายาวนาน ได้มีโอกาสรักษาศีลเป็นระยะเวลายาวนานจนถึงมีผู้รักษาคือตลอดชีวิตก็มี เพราะเคยได้รับฟังพระธรรมเทศนาของหลวงปู่เรื่องอานิสงส์ของการรักษาศีลมีจริง (3) ผลด้านสุตะคือ ท่านเป็นแบบอย่างของผู้ศึกษาเล่าเรียนทั้งปริยัติและปฏิบัติอย่าง เคร่งครัด เพราะความที่ท่านไม่ได้รับการศึกษาเล่าเรียนมาก่อน เมื่อมาบวชทำให้ท่านเกิดความ พากเพียรจนสามารถนำผลจากสุตะมาใช้ในการเผยแผ่ทำให้ผู้ที่ไม่ค่อยได้สดับรับฟังพระธรรมเทศนา ได้มีโอกาสรับฟังในสิ่งที่ยังไม่เคยได้ยินได้ฟัง หรือที่ได้ฟังอยู่แล้วมีความกระจ่างชัดเจนนยิ่งขึ้นไปอีก (4) ผลด้านจาคะคือ ท่านเป็นแบบอย่างการทำบุญทำทานด้วยการเสียสละอย่างยิ่งใหญ่ เหมือนเวสสันดรก่อนมาบวช อนึ่งถึงแม้ท่านจะบวชอุปสมบทแล้วแต่ก็ยังบำเพ็ญคุณประโยชน์ด้านนี้ ทำให้ผู้ที่ไม่ค่อยได้บริจาคจตุปัจจัย

ไทยทาน ได้มีโอกาสสละทรัพย์ทั้งภายนอกและภายใน อันเป็นการ สละความตระหนี่ถี่เหนียวของตน ให้หมดไป ทำให้รู้สึกสบายกายใจ (5) ผลด้านปัญญา คือ ท่านเป็นแบบอย่างการมีปัญญาตามหลัก ในทางพระพุทธศาสนา อย่างแท้จริง เพราะว่า พระพุทธศาสนาสอนให้คนดำเนินชีวิตด้วยสติและ ปัญญาด้วยการฝึกฝนอบรม จนเกิดปัญญาบารมีสามารถอบรมตนและคนอื่นได้ ทำให้ผู้ที่ไม่รู้ได้รู้ ไม่ เคยได้ภาวนาได้ภาวนาจนเกิด ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติในเส้นทางแห่งความหลุดพ้นที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา ในส่วนที่เป็น ปัญญาสิกขา กล่าวคือ สัมมาทิฐิ อันเป็นความเห็นที่ถูกต้องตามหลัก อริยสัจ 4 และสัมมาสังกัปปะ อันเป็นความดำรินึกคิดที่ถูกต้องกล่าวคือ การไม่พยาบาท อาฆาต จอง เหว หรือเบียดเบียนต่อกัน จากผลสัมฤทธิ์ดังกล่าว ทำให้การสอนกรรมฐานของท่านกลายเป็นสิ่งที่มี ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ถึง 3 ด้านด้วยกัน กล่าวคือ ด้านที่หนึ่งด้านคุณค่าส่งผลต่อปัจเจกชน เพราะ ท่านมีบุคลิก ปฏิปทาและจริยาวัตรที่โดดเด่นทางการสอนกรรมฐาน ด้านที่สองด้านสังคมเพราะท่าน เป็นผู้นำสังคม ออกจากความเดือดร้อนโดยนำพาเข้าสู่ความร่มเย็นในทางพระพุทธศาสนาด้วยการ รักษาศีลปฏิบัติธรรม และด้านที่สามด้านพระพุทธศาสนา เพราะท่านเป็นตัวอย่างของศาสนทายาทที่ ทรงธรรมและ วินัยอย่างแท้จริง ด้วยการเป็นแบบอย่างการเรียนรู้ในศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็น หลักสูตรการเรียนรู้ ในทางพระพุทธศาสนามาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และอนาคตอีกด้วย (พระครู สุวรรณีจิตร (สมจิตต์ สมจิตโต/คัมสมบัติ), 2560 : 97 - 98)

พระมหานวปฎล กุศลธนาโณ (ทรงประดิษฐ์), พระมหาอดิเดช สติวโร (สุขวัฒนวัติ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการปฏิบัติกรรมฐานของพระสงฆ์ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ดังต่อไปนี้

(1) การสร้างองค์ความรู้กรรมฐานสายต่าง ๆ ในการสร้างองค์ความรู้กรรมฐานสายต่าง ๆ นั้น คณะสงฆ์จังหวัดตากที่ในปัจจุบันมี พระราชวิทยาคม (สาย กิตติปาโล) เป็นเจ้าคณะจังหวัดตาก นั้น ควรที่จะสั่งการให้มีการประชุมกันและตกลงกันว่า จะ เน้นสายไหน หรือจะรับทุกสาย เพื่อนำมาใช้ ในการฝึกปฏิบัติกรรมฐานของพระสงฆ์ในอำเภอแม่สอด จังหวัด ตาก เพื่อให้เป็นไปในแนวทางหรือ มาตรฐานเดียวกัน เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ ความสวยงาม ความเลื่อมใสของ ประชาชนที่มีความ ศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาต่อไป เช่น การนำกรรมฐานสายพุทโธ มาเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติ กรรมฐานของพระสงฆ์ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

(2) สร้างครุต้นแบบของสายที่จะให้เป็นสายหลักหรือของทุกสาย การส่งเสริมการปฏิบัติ กรรมฐานของพระสงฆ์ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก นั้น การสร้างครุต้นแบบ ของสายที่จะให้เป็นสาย หลักหรือของทุกสายขึ้นในจังหวัดตากเป็นสิ่งที่สมควรทำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้การปฏิบัติ เป็นไปใน แนวทางครุต้นแบบ ซึ่งคุณสมบัติควรครบ 3 ประการ ได้แก่ 1. คุณความดีทั้งด้านความคิด การพูด และการกระทำ 2. มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม 3. มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และ การปลูกฝัง อบรมบ่มนิสัยศิษย์เมื่อคนเราเกิดมามีพื้นฐานความรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน

(3) การสร้างผู้นำ ผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์การ เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่ และความ รับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่งการดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์การปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบ ความสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้นำจะต้องหาวิธีการว่า จะทำอย่างไรให้ผู้ตามเกิดความผูกพันกับงานและพยายามที่จะทำ ให้งานสำเร็จด้วยความเต็มใจ ซึ่งผู้นำ จะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ ได้รับการยอมรับ และมีบุคลิกภาพเฉพาะตัวที่สามารถ จูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติภารกิจ การงานของกลุ่มหรือองค์กรให้สำเร็จลุล่วงเป็นไปตาม วัตถุประสงค์ หรือ เป้าหมายที่ผู้นำหรือองค์กรตั้งไว้

(4) แนวปฏิบัติที่มีความสอดคล้องกับหลักสติปัฏฐาน 4 การส่งเสริมการปฏิบัติกรรมฐาน ของพระสงฆ์ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อีกประการหนึ่งก็คือ ในแต่ละสายจะต้องดำเนินการให้แนว ปฏิบัตินั้น ๆ มีความสอดคล้องกันกับหลักสติปัฏฐาน 4 หรือสามารถ อธิบายตรวจสอบได้ด้วยวิธีการ ปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน 4 เพื่อให้เกิดความถูกต้อง ชัดเจน และมีมาตรฐาน ไปในแนวเดียวกัน เพราะสติปัฏฐาน 4 เป็นธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งสติโดยอารมณ์ของสติได้แก่ กาย เวทนา จิต ธรรม วิปัสสนาสติปัฏฐานซึ่งเป็นหลักการใช้สติและปัญญากำหนดรู้สภาวะธรรมทางกายเวทนาจิตและธรรม ตาม ความเป็นจริงจนหยั่งรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงการแปรปรวนไปของสภาวะธรรมทั้งหลายว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ไม่ใช่ สัตว์ไม่ใช่บุคคลตัวตนเราเขา (พระมหานวปฏิล กุสลยญาโณ (ทรงประดิษฐ์), พระมหา อติเดช สติวโร (สุขวัฒนวดี), 2560 : 126-127)

แม่ชีกุลภรณ์ แก้ววิสัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสตรีผู้ปฏิบัติ วิปัสสนากรรมฐานในสังคมไทยยุคปัจจุบัน พบว่า วิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่เพียงประสงค์ที่สอดคล้องกับ งานวิจัยนี้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านกาย 2) ด้าน วาจา 3) ด้านความคิด และ 4) ด้านอารมณ์ สตรีผู้ให้ข้อมูล สำคัญทั้งหมด มีความรู้และความ เข้าใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน 4 ได้ อย่างถูกต้อง และสามารถนำมา เป็นการปฏิบัติธรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวันและ ใช้ได้ในชีวิตจริง มีสติ จดจ่อต่อเนื่อง โดยมีการปฏิบัติอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ เมื่อมีเหตุการณ์ต่าง ๆ มากระทบอายตนะทั้ง 6 สตรีผู้ให้ข้อมูล สำคัญสามารถกำหนดสติระลึกรู้ได้ทันปัจจุบัน มีการคิด ไตร่ครวญ และพิจารณาสิ่งมากระทบในการรับรู้อารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ และสามารถใช้อุปมาในการมีความยั้งคิดและหยุดการปรุงแต่ง ผึกใจให้รู้เท่าทันไม่หลงหรือไม่ คล้อย ตามอารมณ์ในเรื่องนั้น ๆ รวมทั้งแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้น และสามารถลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ได้ ทั้งหมด สอดคล้องกับสตรีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับพฤติกรรม ที่ไม่พึงประสงค์ พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยที่แสดงระดับพฤติกรรมที่สอดคล้องกับงานวิจัยในด้าน กาย วาจา ความคิด และ อารมณ์ ก่อนการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอยู่ในระดับปานกลาง และ หลังการปฏิบัติวิปัสสนา กรรมฐานอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้านเมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นราย คู่ (t-dependent) แล้วพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (แม่ชีกุลภรณ์ แก้ววิสัย, 2559 : 90)

พระผู้สอนศรีปริยัติวิกรม (วัชรพงษ์ ทินนาโก) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาเทคนิค และรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี” ผลการศึกษาพบว่า (1) พระเทพสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) ได้ใช้เทคนิคและรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรม โดยยึดเทคนิคและรูปแบบการสอน และการสื่อสารตามแนวพุทธผสมผสานกับหลักนิเทศศาสตร์ทั่วไป สื่อคำสอนจากพระไตรปิฎก และการสอนวิปัสสนากรรมฐานตามแนวมหาสติปัฏฐาน 4 โดยมีลักษณะเฉพาะในอิริยาบถยืนคือให้ผู้ปฏิบัติกำหนดอิริยาบถยืนโดยบริกรรมว่า “ยืนหนอ ๆ ๆ 5 5 ครั้ง กำหนดเป็นอนุโลมปฏิโลม (กลับไปกลับมา) จากบน (ศีรษะ) ลงล่าง (เท้า) และจากล่าง ขึ้นบนสลับกัน 5 ครั้ง จึงก้าวเดินซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบการสอนวิปัสสนากรรมฐานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของสำนักวัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี (2) ประชาชนที่เข้าไป ปฏิบัติกรรมฐานฟังธรรม และทำบุญที่วัด อัมพวัน ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.5 เป็นข้าราชการ และผู้มีฐานะดีมีรายได้ ตั้งแต่ 10,000 บาทขึ้นไป และมีการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไป ส่วนสื่อที่พุทธศาสนิกชนได้รับข้อมูลจากพระเทพสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่าได้แก่หนังสือธรรมะ เอกสารสิ่งพิมพ์ และนิตยสารคิดเป็นร้อยละ 47.0 และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สนใจในเรื่องการปฏิบัติกรรมฐาน และเรื่องกฎแห่งกรรมที่สอน โดยพระเทพสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) ซึ่งแสดงให้เห็นชัดเจนว่า พุทธศาสนิกชนส่วนมากมาที่วัดอัมพวันนี้มีความศรัทธาเลื่อมใสในหลักธรรมคำสอน และแนวการสอนของพระเทพสิงหบุราจารย์(จรัญ ฐิตธมฺโม) (3) นอกจากนี้ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ยังทำให้ทราบว่า การเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) ประสบผลสำเร็จอย่างสูงยิ่งเพราะได้ดำเนินการตามเทคนิคและรูปแบบการสื่อสารตามแนวพุทธ โดยได้นำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ เช่นวิทยุ โทรศัพท์ เทปวิดีโอ หนังสือ และสื่อมวลชนอื่น ๆ เข้ามาช่วยและตัวท่านเองก็มี กลยุทธ์ในการโน้มน้าวใจให้ผู้ฟังเกิดความศรัทธา กล้าหาญ เลื่อมใส เร้าใจ อยากฟังและนำไปปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นแบบอย่างต่อผู้เผยแผ่ และวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมที่จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งต่อพระพุทธศาสนาสืบไป (พระผู้สอนศรีปริยัติวิกรม (วัชรพงษ์ ทินนาโก), 2546 : 192)

พระมหาเข้มทอง ตนฺติปาโล ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางของพระผู้สอนโพธิสารคุณ (ประยงค์ อุปลวณฺโณ)” ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางของผู้สอนโพธิสารคุณ มีจุดเด่นอยู่ 5 อย่าง ได้แก่ (1) ความเป็นผู้หนักแน่นในหลักปฏิบัติสัจฉาร (2) ความชำนาญในการฝึกนั่งสมาธิเป็นเวลานาน (3) ความเป็นผู้มีจิตที่ไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรม (4) ความมีเมตตาธรรมอันประเสริฐ (5) ความเป็นผู้รู้วาระจิตของบุคคล (6) รู้จักใช้กุศโลบายในการสั่งสอนหลักการ และวิธีการสอนวิปัสสนากรรมฐานของพระผู้สอนโพธิสารคุณ มีดังนี้ (1) บุพกิจเบื้องต้นในการปฏิบัติ เช่น วิธีสมาทานพระกรรมฐานการแผ่เมตตา (2) วิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน คือ การเดินจงกรมการนั่งสมาธิกำหนดรู้อารมณ์ที่เกิดขึ้นใน

ปัจจุบันสอนตามหลักสติ ปฏฐาน 4 คือ กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน (3) ศึกษาในการสอบถามอารมณ์ของผู้ปฏิบัติ รูปแบบการสอนวิปัสสนา ระยะเวลาในการสอน ผลของวิปัสสนากรรมฐานที่มีต่อชุมชนเมื่อประเมินตามหลักจริยธรรมมีจุดเด่น 3 ระดับ ได้แก่ (1) จริยธรรมเบื้องต้นคือมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของชุมชนด้วยหลักธรรมศีล 5 ทำให้ชุมชนที่ความเข้มแข็งและมีพฤติกรรมไปในแนวทางที่ดี มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมมากขึ้นไปตามลำดับและไม่ล้งเลสงสัยชาตินี้และชาติหน้า (2) จริยธรรมระดับกลาง คือพฤติกรรมของคนในชุมชนโดยปกติประพฤติในหลักธรรมกุศลกรรมบถ 10 ได้แก่ กายสุจริต 3 วจีสุจริต 4 และมโนสุจริต 3 เป็นส่วนมาก (3) จริยธรรมระดับสูง คือชุมชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจและ ปฏิบัติในหลักธรรมอริยสัจ 4 ได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค โดยสมควรแก่การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแต่ก็มีคนบางกลุ่มไม่สนใจ และไม่เข้าใจในหลักธรรมอริยสัจ 4 เพราะไม่ได้ฝึกฝนตนเองด้วยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน บัณฑิตนั้นแบ่งประเภทออกเป็น 2 คือบัณฑิตระดับโลกิยะและบัณฑิตระดับโลกุตตระ ความเป็นบัณฑิตเกิดขึ้นเพราะการปฏิบัติตามหลักธรรมอริยมรรค ในการปฏิบัติ และดำเนินชีวิตของตนแล้วก้าวเข้าสู่อริยมรรค และหลักภาวนาเพื่อดำเนินชีวิตให้ดีขึ้น มีความสำเร็จ และเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นจนถึงความสมบูรณ์ (พระมหาเข้มทอง ตนฺตติปาโล, 2547 : 99)

2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา “แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี” ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง องค์ประกอบของสำนักปฏิบัติธรรม 3 ด้าน (กองพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น, 2553 : 2) ประกอบด้วย 1) สถานที่ 2) วิทยาการ 3) การบริหารจัดการ โดยกำหนดกรอบแนวคิด ดังนี้

แผนภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ครั้งนี้ผู้วิจัย ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง สร้างและทดสอบเครื่องมือในการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยมีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประชาชนผู้ที่มาฝึกการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

3.1.2 ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนผู้ที่มาฝึกการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 384 คน โดยใช้สูตรการกำหนดตัวอย่างของคอกซ์แรน (Cochran, 1953) (อ้างถึงใน ธานินทร์ ศิลป์ จารุ, 2555, หน้า 46) เพื่อคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$n = \frac{P(1 - P)Z^2}{e^2}$$

เมื่อ n แทนจำนวนตัวอย่าง

P แทนสัดส่วนของประชากรที่ผู้วิจัยต้องการจะสุ่ม 0.5

Z แทนความเชื่อมั่นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ร้อยละ 95 ซึ่งเป็นระดับนัยสำคัญทางสถิติ

0.05 มีค่าเท่ากับ 1.96 (เชื่อมั่นร้อยละ 95 หรือผิดพลาดร้อยละ 5)

e แทนสัดส่วนในการคลาดเคลื่อน (e = .05) ที่ยอมให้เกิดขึ้นได้

$$\begin{aligned}
 \text{แทนค่าในสูตร } n &= \frac{0.50(1 - 0.50)(1.96)^2}{(0.05)^2} \\
 &= \frac{0.5(0.5)(3.84)}{0.0025} \\
 &= \frac{0.96}{0.0025}
 \end{aligned}$$

ฉะนั้น ตัวอย่าง = 384 ราย

จากผลการคำนวณได้ 384 ดังนั้น จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 384 ตัวอย่าง

3.1.3 การสุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมที่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนผู้ที่มาฝึกการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี โดยผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ คือ เก็บข้อมูลจากประชาชนผู้ที่มาฝึกการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรีคนใดก็ได้

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างเครื่องมือ
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้
3. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาวิเคราะห์
4. สร้างแบบสอบถามเป็น 4 ตอน โดยการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือเอกสารต่าง ๆ แนวคิดทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีเนื้อหาของแบบสอบถามดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นส่วนที่เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพสมรส และภูมิลำเนา

ตอนที่ 2 เป็นส่วนที่เกี่ยวกับพฤติกรรมในการมาปฏิบัติกรรมฐาน ได้แก่ สาเหตุที่มาฝึกปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ความถี่ในการมาปฏิบัติกรรมฐาน ระยะเวลาในการปฏิบัติกรรมฐาน แต่ละครั้ง ช่วงเวลาในการปฏิบัติกรรมฐาน และบุคคลที่มาปฏิบัติกรรมฐานร่วมกัน

ตอนที่ 3 เป็นส่วนที่เกี่ยวกับ ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม เพื่อดูว่า ปัจจัยแต่ละด้านมีผลต่อความคิดเห็นประชาชนผู้ที่มาฝึกการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี มากน้อยเพียงใด โดยคำถามจะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) ประกอบด้วยข้อความที่เป็นการให้ความสำคัญต่อปัจจัยแต่ละด้าน และมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ คือ เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง (5 คะแนน) เห็นด้วย (4 คะแนน) ไม่แน่ใจ (3 คะแนน) ไม่เห็นด้วย (2 คะแนน) และไม่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง (1 คะแนน)

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้เกณฑ์ในการแบ่งระดับความกว้างของอันตรภาคชั้น โดยใช้วิธีการคำนวณหาความกว้างระหว่างชั้น ตามหลักการหาค่าเฉลี่ย (กัลยา วาณิชยบัญชา, 2544, หน้า 29) ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.8\end{aligned}$$

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวสามารถแปลความหมายเกณฑ์เฉลี่ยของการวัดความคาดหวัง โดยกำหนดค่าเฉลี่ย ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นส่วนที่เกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติกรรมฐาน เพื่อดูว่าปัจจัยแต่ละด้านมีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนผู้ที่มาฝึกการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี มากน้อยเพียงใด โดยคำถามจะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) ประกอบด้วยข้อความที่เป็นการให้ความสำคัญต่อปัจจัย แต่ละด้านและมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ คือ มีความพึงพอใจมากที่สุด (5 คะแนน) มีความพึงพอใจมาก (4 คะแนน) มีความพึงพอใจปานกลาง (3 คะแนน) มีความพึงพอใจน้อย (2 คะแนน) และมีความพึงพอใจน้อยที่สุด (1 คะแนน)

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้เกณฑ์ในการแบ่งระดับความกว้างของอันตรภาคชั้น โดยใช้วิธีการคำนวณหาความกว้างระหว่างชั้น ตามหลักการหาค่าเฉลี่ย (กัลยา วาณิชยบัญชา, 2544, หน้า 29) ดังนี้

$$\begin{aligned}
 \text{ความกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\
 &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= 0.8
 \end{aligned}$$

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวสามารถแปลความหมายเกณฑ์เฉลี่ยของการวัดความคาดหวัง โดยกำหนดค่าเฉลี่ย ดังนี้

- คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการมากที่สุด
- คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการมาก
- คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการปานกลาง
- คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้อย
- คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการน้อยที่สุด

5. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาภาษาที่ใช้และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

6. นำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ พระศรีรัชมงคลบัณฑิต, รศ. พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์, รศ.ดร. และ รศ.ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาพร้อมทั้ง พิจารณาความถูกต้องชัดเจนของภาษาที่ใช้และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

7. วิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือโดยหาค่า IOC (Index of item-objective concurrence) โดยวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะลงความเห็น จากนั้นนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาบันทึกแล้วหาค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายข้อ ค่าเฉลี่ยจากคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ได้ เรียกว่า ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและจุดประสงค์โดยมีเกณฑ์การยอมรับ คือ ค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งการวิเคราะห์ครั้งนี้ได้ค่า IOC เท่ากับ 1 (แสดงในภาคผนวก ข)

8. การทดสอบเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านความเห็นชอบแล้วไปทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยทดลองใช้ (Try-out) กับ ผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือประชาชนผู้ที่มาฝึกการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 30 คน เพื่อนำมาหาค่าความเชื่อถือได้ โดยนำส่วนของคำถามที่เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม และซึ่งเป็นคำถามปลายปิดและความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐาน เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating

scale) มาหาความเชื่อถือได้ โดยการหาค่า ตามแบบของครอนบาช (Cronbach) ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.98 จึงนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป (แสดงในภาคผนวก ข)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นที่แนวทางการส่งเสริมและการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมที่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนผู้ที่มาฝึกการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษานี้มาจาก 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

3.3.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data)

ได้จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง โดยการแจกแบบสอบถามจำนวน 384 ชุดให้ประชาชนผู้ที่มาฝึกการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ในทุกวันเสาร์ ตั้งแต่ เดือน กันยายน พ.ศ. 2563 ถึง เดือน มกราคม พ.ศ. 2564

3.3.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

ได้จากการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น เอกสารจากผู้วิจัยท่านอื่นที่ได้ศึกษาไว้ก่อน แล้วรวมทั้งแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจากตำราทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ และแปลผลโดยใช้คอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. ค่าความถี่ และร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้อธิบายความถี่และร้อยละของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐาน และส่วนที่ 2 พฤติกรรมในการมาปฏิบัติกรรมฐาน
2. ค่าเฉลี่ยตัวอย่าง (Sample mean) เพื่อใช้ในการอธิบายค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 3 ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการ สำนักปฏิบัติกรรมฐานและตอนที่ 4 ความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐาน
3. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D (Standard deviation) เพื่อใช้ในการอธิบายค่าการกระจายของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 3 ความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการส่งเสริมและการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม และตอนที่ 4 ความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐาน
4. การทดสอบสมมติฐานด้วย t-test เพื่อการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับ

ความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการส่งเสริมและการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ฝึกปฏิบัติธรรมฐาน และการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติธรรมฐาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ฝึกปฏิบัติธรรมฐาน มีกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม

5. การทดสอบสมมติฐานด้วย One-Way ANOVA : F-test เพื่อการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการส่งเสริมและการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ฝึกปฏิบัติธรรมฐาน และการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติธรรมฐาน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลผู้ฝึกปฏิบัติธรรมฐานที่มีกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มขึ้นไป

6. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความคิดเห็นที่มีต่อแนวทางการส่งเสริมและการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติ กับระดับความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติธรรมฐาน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน (Pearson's product - moment correlation coefficient) ซึ่งกำหนดเกณฑ์การแปลค่าสัมประสิทธิ์ ไว้ดังนี้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543, หน้า 144) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.81 - 1.00 หมายถึง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง
 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.61 - 0.80 หมายถึง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง
 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.41 - 0.60 หมายถึง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง
 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.21 - 0.40 หมายถึง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ
 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.01 - 0.20 หมายถึง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยและสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบคำอธิบายแบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลในแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์พฤติกรรมในการมาปฏิบัติกรรมฐานของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานในสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติกรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 5 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามพฤติกรรมในการมาปฏิบัติกรรมฐาน

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

$\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความคิดเห็น

$S.D.$ แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

t แทน ค่าสถิติทดสอบ t -test

F แทน ค่าสถิติทดสอบ F -test

r แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

** แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

* แทน ความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

1 การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลในแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติ กรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานในสำนักปฏิบัติกรรมฐานและ
แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี จำแนกตาม เพศ อายุ
ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สถานภาพสมรส และภูมิลำเนา โดยหาค่าความถี่และร้อยละ
แสดงผลดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานในสำนักปฏิบัติ
กรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี

ข้อที่	ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐาน	จำนวน (คน) 384	ร้อยละ 100.0
1.	เพศ		
	ชาย	254	66.9
	หญิง	127	33.1
2.	อายุ		
	ต่ำกว่า 15 ปี	48	12.5
	15 – 20 ปี	67	17.4
	21 – 30 ปี	79	20.6
	31 – 40 ปี	61	15.9
	41 – 50 ปี	104	27.1
	51 – 60 ปี	6	1.6
	61 ปีขึ้นไป	19	4.9
3.	ระดับการศึกษา		
	ประถมศึกษา	67	17.5
	มัธยมศึกษา	105	27.3
	อนุปริญญา/ปวส.	146	38.0
	ปริญญาตรี	33	8.6
	สูงกว่าปริญญาตรี	33	8.6
4.	อาชีพ		
	นักเรียน/นักศึกษา	58	15.1
	รับจ้าง	106	27.6

ตาราง 1 (ต่อ)

ข้อที่	ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐาน	จำนวน (คน) 384	ร้อยละ 100.0
4.	อาชีพ (ต่อ)		
	รับราชการ	70	18.2
	พนักงานรัฐวิสาหกิจ/เอกชน	29	7.6
	ค้าขาย/กิจการส่วนตัว	115	29.9
	แม่บ้าน/ข้าราชการบำนาญ	6	1.6
5.	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
	ไม่มีรายได้	43	11.2
	ต่ำกว่า 5,000	116	30.2
	5,001 – 10,000 บาท	62	16.2
	10,001 – 15,000 บาท	116	30.2
	15,001 – 20,000 บาท	47	12.2
6.	สถานภาพสมรส		
	โสด	260	67.7
	สมรส	72	18.8
	หม้าย/อย่าร้าง	52	13.5
7.	ภูมิลำเนา		
	จังหวัดนนทบุรี	329	85.7
	กรุงเทพฯ	43	11.2
	อื่น ๆ ได้แก่ จังหวัดชลบุรี และจังหวัดเชียงใหม่	12	3.1

จากตาราง 1 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานในสำนักปฏิบัติกรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 257 คน คิดเป็นร้อยละ 66.9 อายุ 41 - 50 ปี จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 27.1 ระดับการศึกษา อนุปริญญา/ปวส. จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0 มีอาชีพค้าขาย/กิจการส่วนตัว จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 29.9 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 และ 10,001 - 15,000 บาท จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2 มีสถานภาพโสด จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 67.7 และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 329 คน คิดเป็นร้อยละ 85.7

2. การวิเคราะห์พฤติกรรมในการมาปฏิบัติกรรมฐานของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานในสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมในการมาปฏิบัติกรรมฐานของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานในสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรรมฐานในสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ความถี่ในการมาปฏิบัติกรรมฐาน ระยะเวลาในการปฏิบัติกรรมฐานแต่ละครั้ง ช่วงเวลาในการปฏิบัติกรรมฐาน และบุคคลที่มาปฏิบัติกรรมฐานร่วมกัน โดยหาค่าความถี่และร้อยละ แสดงผลดังตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของพฤติกรรมในการมาปฏิบัติกรรมฐานของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานในสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี

ข้อที่	พฤติกรรมในการมาปฏิบัติกรรมฐาน	จำนวน (คน) 384	ร้อยละ 100.0
1.	เหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรรมฐานในสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี		
	ใกล้บ้าน	27	7.0
	ศรัทธาครูบาอาจารย์ผู้สืบทอดวิชา	338	88.0
	เพื่อนญาติ หรือคนรู้จักชักชวน	17	4.5
	เคยมาทำบุญสำนักปฏิบัติธรรม	2	0.5
2.	ความถี่ในการมาปฏิบัติกรรมฐาน		
	มากกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์	14	3.7
	สัปดาห์ละครั้ง	95	24.7
	2 สัปดาห์ครั้ง	153	39.8
	4 สัปดาห์ครั้ง	89	23.3
	นานกว่า 4 สัปดาห์ครั้ง	33	8.6
3.	ระยะเวลาในการปฏิบัติกรรมฐานแต่ละครั้ง		
	1 – 2 ชั่วโมง	107	27.9
	3 – 4 ชั่วโมง	244	63.5
	1 วัน	30	7.8
	นานกว่า 1 วัน	3	0.8
4.	ช่วงเวลาในการปฏิบัติกรรมฐาน		
	วันธรรมดา (จันทร์ – ศุกร์)	30	7.8

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อที่	พฤติกรรมในการมาปฏิบัติกรรมฐาน	จำนวน (คน) 384	ร้อยละ 100.0
4.	(ต่อ) วันหยุดเสาร์ – อาทิตย์	330	85.9
	วันพระหรือวันหยุดนักขัตฤกษ์	24	6.3
5.	บุคคลที่มาปฏิบัติกรรมฐานร่วมกัน		
	มาคนเดียว	49	12.8
	เพื่อน	212	55.2
	ครอบครัว	118	30.7
	คู่รัก	5	1.3

จากตาราง 2 ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมในการมาปฏิบัติกรรมฐานของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานในสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี มีเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรรมฐานในสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี คือ ศรัทธาครูบาอาจารย์ผู้สืบทอดวิชา จำนวน 338 คน คิดเป็นร้อยละ 88.0 มีความถี่ในการมาปฏิบัติกรรมฐาน คือ 2 สัปดาห์ครั้ง จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 39.8 ระยะเวลาในการปฏิบัติกรรมฐานแต่ละครั้ง คือ 3 - 4 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 63.5 ช่วงเวลาในการปฏิบัติกรรมฐาน คือ วันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ จำนวน 330 คน คิดเป็นร้อยละ 85.9 และ บุคคลที่มาปฏิบัติกรรมฐานร่วมกัน คือ เพื่อน จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 55.2

3. การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความคุ้มค่า โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงผลดังตาราง 3 - 9

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกรรณฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี (ด้านหลักนิติธรรม)

ข้อที่	ด้านหลักนิติธรรม	$\bar{x}$	$S.D.$	ระดับความคิดเห็น
1.	การตัดสินใจดำเนินการใด ๆ ภายในสำนักปฏิบัติกรรณฐานยึดหลักความถูกต้อง และมีเหตุผลเป็นไปตามพระธรรมวินัย	4.90	0.30	มากที่สุด
2.	การตัดสินใจดำเนินการใด ๆ ภายในสำนักปฏิบัติกรรณฐานยึดหลักความถูกต้อง และมีเหตุผลเป็นไปตามกฎหมาย	4.90	0.31	มากที่สุด
3.	ขั้นตอน และพิธีการในการปฏิบัติกรรณฐานไม่ขัดแย้งกับหลักพระธรรมวินัย	4.94	0.24	มากที่สุด
4.	ขั้นตอน และพิธีการในการปฏิบัติกรรณฐานไม่ขัดแย้งกับหลักกฎหมาย	4.94	0.25	มากที่สุด
5.	มีการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ยอมรับฟังเสียงส่วนใหญ่อันประกอบด้วยเหตุผลที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด	4.82	0.40	มากที่สุด
6.	มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจในการดำเนินงานของสำนักปฏิบัติกรรณฐานให้กับคณะกรรมการหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง	4.73	0.45	มากที่สุด
7.	การตัดสินใจดำเนินการใด ๆ ภายในสำนักปฏิบัติกรรณฐานมีความเสมอภาค	4.74	0.44	มากที่สุด
8.	การตัดสินใจดำเนินการใด ๆ ภายในสำนักปฏิบัติกรรณฐานมีความชอบธรรม	4.84	0.36	มากที่สุด
	โดยรวม	4.85	0.27	มากที่สุด

จากตาราง 3 พบว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกรรณฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักนิติธรรมโดยรวมและเป็นรายชื่ออยู่ในระดับ มากที่สุดทุกข้อ ($\bar{x} = 4.85$, $S.D. = 0.27$ และ ค่า $\bar{x} =$ อยู่ระหว่าง 4.94 - 4.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ขั้นตอนและพิธีการใน

การปฏิบัติกรรมฐานไม่ขัดแย้งกับหลักพระธรรมวินัย ($\bar{X} = 4.94$) และชั้นตอน และพิธีการในการปฏิบัติกรรมฐานไม่ขัดแย้งกับหลักกฎหมาย ($\bar{X} = 4.94$) รองลงมาเป็นข้อ การตัดสินใจดำเนินการใด ๆ ภายในสำนักปฏิบัติกรรมฐานยึดหลักความถูกต้องและมีเหตุผล เป็นไปตามพระธรรมวินัย ($\bar{X} = 4.90$) และ การตัดสินใจดำเนินการใด ๆ ภายในสำนักปฏิบัติกรรมฐานยึดหลักความถูกต้องและมีเหตุผลเป็นไปตามกฎหมาย ($\bar{X} = 4.90$) และน้อยที่สุดเป็นข้อ มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจในการดำเนินงานของสำนักปฏิบัติกรรมฐานให้กับ คณะกรรมการหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 4.73$)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี (ด้านหลักคุณธรรม)

ข้อที่	ด้านหลักคุณธรรม	$\bar{X}$	<i>S. D.</i>	ระดับความคิดเห็น
1.	ภายในสำนักปฏิบัติกรรมฐานมีบรรยากาศของการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณธรรม	4.82	0.42	มากที่สุด
2.	ในการประชุมของสำนักปฏิบัติกรรมฐานมีการเปิดโอกาสให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเสนอปัญหาและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการบริหารจัดการของสำนักฯ	4.63	0.49	มากที่สุด
3.	เคารพสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ต่อพระภิกษุ สามเณร และผู้อยู่อาศัยภายในวัด รวมถึงบุคคลที่เข้ามาติดต่อกับวัดด้วยการให้ความช่วยเหลือหรือปฏิบัติโดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ฐานะ เพศ วัย และความคิดทางการเมือง	4.64	0.51	มากที่สุด
4.	มีการเผยแพร่การปฏิบัติกรรมฐานและธรรมะสู่ประชาชนทั่วไปด้วยความเมตตาและเสมอภาค	4.65	0.50	มากที่สุด
5.	มีการการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติกรรมฐานให้กับประชาชนทุกปี	4.65	0.51	มากที่สุด
	โดยรวม	4.68	0.38	มากที่สุด

จากตาราง 4 พบว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักคุณธรรมโดยรวมและเป็นรายชื่อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ($\bar{X} = 4.68$, *S. D.* = 0.38 และ ค่า $\bar{X}$ = อยู่ระหว่าง 4.82 - 4.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ภายในสำนักปฏิบัติ

กรรมฐานมีบรรยากาศของการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณธรรม ($\bar{X} = 4.82$) รองลงมาเป็นข้อ มีการเผยแพร่การปฏิบัติกรรมฐานและธรรมะสู่ประชาชนทั่วไปด้วยความเมตตาและเสมอภาค และมีการการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติกรรมฐานให้กับประชาชนทุกปี ($\bar{X} = 4.65$) และ น้อยที่สุดเป็นข้อ การประชุมของสำนักปฏิบัติฐาน มีการเปิดโอกาสให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเสนอปัญหา และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการบริหารจัดการของสำนักฯ ($\bar{X} = 4.63$)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี (ด้านหลักความโปร่งใส)

ข้อที่	ด้านหลักความโปร่งใส	$\bar{X}$	<i>S. D.</i>	ระดับความคิดเห็น
1.	การดำเนินการต่าง ๆ ของสำนักปฏิบัติกรรมฐานเป็นไปอย่างเปิดเผย สามารถอธิบายถึงเหตุผลและตรวจสอบได้	4.65	0.50	มากที่สุด
2.	การดำเนินการต่าง ๆ ของสำนักปฏิบัติกรรมฐาน มีหลักฐานการทำงานชัดเจน เช่น เอกสาร ภาพถ่าย ฯลฯ	4.39	0.54	มากที่สุด
3.	มีการเปิดเผยข้อมูลการเงิน และบัญชีให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ	4.53	0.55	มากที่สุด
4.	การใช้จ่ายเงินของสำนักปฏิบัติกรรมฐาน เป็นไปตามมติของคณะกรรมการ	4.53	0.54	มากที่สุด
5.	เงินรายได้จากการจัดงานต่าง ๆ หรือเงินรายได้จากการรับบริจาค ชี้แจงต่อสาธารณชนทราบโดยทั่วกัน	4.54	0.56	มากที่สุด
	โดยรวม	4.53	0.47	มากที่สุด

จากตาราง 5 พบว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักความโปร่งใสโดยรวมและเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ($\bar{X} = 4.53$, *S. D.* = 0.47 และค่า $\bar{X}$ = อยู่ระหว่าง 4.65 - 4.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การดำเนินการต่าง ๆ ของสำนักปฏิบัติกรรมฐานเป็นไปอย่างเปิดเผย สามารถอธิบายถึงเหตุผล และตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 4.65$) รองลงมาเป็นข้อเงินรายได้จากการจัดงานต่าง ๆ หรือเงินรายได้จากการรับบริจาคจะต้องชี้แจงต่อสาธารณชนให้ทราบโดยทั่วกัน ($\bar{X} = 4.54$) และน้อยที่สุดเป็นข้อ

การดำเนินการต่าง ๆ ของสำนักปฏิบัติกรมฐานมีหลักฐานการทำงานชัดเจน เช่น เอกสาร ภาพถ่าย ฯลฯ ($\bar{X}$ = 4.39)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี (ด้านหลักความรับผิดชอบ)

ข้อที่	ด้านหลักความรับผิดชอบ	$\bar{X}$	<i>S. D.</i>	ระดับความคิดเห็น
1.	มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะผู้บริหารอย่างชัดเจน	4.81	0.46	มากที่สุด
2.	พระภิกษุ สามเณร และคณะผู้บริหารที่เป็นฆราวาสของสำนักปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่โดยไม่มีการบังคับ	4.86	0.35	มากที่สุด
3.	พระภิกษุ สามเณร และคณะผู้บริหารที่เป็นฆราวาสของสำนักอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ	4.86	0.36	มากที่สุด
4.	ในการดำเนินการต่าง ๆ ของสำนักปฏิบัติกรมฐานได้คำนึงถึงสภาพของสังคม รวมถึงผลกระทบที่จะมีต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม	4.71	0.46	มากที่สุด
5.	เมื่อมีข้อผิดพลาดในการดำเนินการต่าง ๆ ผู้บริหารสำนักสามารถรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาได้ดี	4.74	0.44	มากที่สุด
	โดยรวม	4.80	0.33	มากที่สุด

จากตาราง 6 พบว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักความรับผิดชอบ โดยรวมและเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ($\bar{X}$ = 4.80, *S. D.* = 0.33 และค่า $\bar{X}$ = อยู่ระหว่าง 4.86 - 4.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พระภิกษุ สามเณร และคณะผู้บริหารที่เป็นฆราวาสของสำนักฯ ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่โดยไม่มีการบังคับ ($\bar{X}$ = 4.86) และพระภิกษุ สามเณร และคณะผู้บริหารที่เป็นฆราวาสของสำนักอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานตามหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ($\bar{X}$ = 4.86) รองลงมาเป็นข้อ มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะผู้บริหารอย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 4.81) และน้อยที่สุดเป็นข้อ ในการดำเนินการ

ต่าง ๆ ของสำนักปฏิบัติธรรมฐาน ได้คำนึงถึงสภาพของสังคม รวมถึงผลกระทบที่จะมีต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 4.71$)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติธรรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติธรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี (ด้านหลักการมีส่วนร่วม)

ข้อที่	ด้านหลักการมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	<i>S. D.</i>	ระดับความคิดเห็น
1.	มีระบบการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมฐานแบบมีส่วนร่วม โดยแต่งตั้งคณะกรรมการ ร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน	4.69	0.49	มากที่สุด
2.	มีการเปิดโอกาสให้พระภิกษุ สามเณร และบุคคลที่อยู่อาศัยในวัด มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการตัดสินใจในการทำงานของสำนักปฏิบัติธรรมฐาน	4.59	0.51	มากที่สุด
3.	มีการจัดประชุมขอความคิดเห็นจัดประชาคมหรือลงมติ ก่อนการดำเนินการของสำนักที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน เช่น การก่อสร้าง หรือ จัดกิจกรรมที่ก่อมลภาวะต่าง ๆ	4.55	0.58	มากที่สุด
4.	การดำเนินการต่าง ๆ ของสำนักยึดตามมติของที่ประชุมเสมอ	4.60	0.57	มากที่สุด
5.	มีการแบ่งงานกันทำหรือมอบหมายงานให้ผู้ปฏิบัติในสำนักตามความสามารถ	4.54	0.58	มากที่สุด
	โดยรวม	4.59	0.45	มากที่สุด

จากตาราง 7 พบว่า ผู้ฝึกปฏิบัติธรรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติธรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยรวมและเป็นรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ($\bar{X} = 4.59$ *S. D.*, = 0.45 และค่า $\bar{X}$ = อยู่ระหว่าง 4.69 - 4.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีระบบการบริหารสำนักปฏิบัติธรรมฐานแบบมีส่วนร่วม โดยแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.69$) รองลงมาเป็นข้อการดำเนินการต่าง ๆ ของสำนักยึดตามมติของที่ประชุมเสมอ ($\bar{X} = 4.60$) และน้อยที่สุดเป็นข้อมีการแบ่งงานกันทำหรือมอบหมายงานให้ผู้ปฏิบัติในสำนักตามความสามารถ ($\bar{X} = 4.54$)

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติการฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติการฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติการฐานในจังหวัดนนทบุรี (ด้านหลักความคุ้มค่า)

ข้อที่	ด้านหลักความคุ้มค่า	$\bar{x}$	$S.D.$	ระดับความคิดเห็น
1.	มีการวางแผนหรือกำหนดแผนการใช้เงินและทรัพยากรทุกครั้ง เช่น น้ำ ไฟฟ้า ฯลฯ	4.69	0.52	มากที่สุด
2.	มีการดำเนินการต่าง ๆ อย่างรัดกุม และควบคุมให้การใช้จ่ายเงินและทรัพยากรต่าง ๆ ภายในสำนัก ฯ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	4.65	0.52	มากที่สุด
3.	มีการประเมินผลการดำเนินการต่าง ๆ ของสำนัก ฯ ทุกครั้ง	4.52	0.62	มากที่สุด
4.	ผู้ปฏิบัติในสำนักปฏิบัติการฐานเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนเกี่ยวกับการใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า โดยดำรงตนอย่างพอเพียง สันโดษ และมีคุณธรรม	4.66	0.50	มากที่สุด
5.	เป็นตัวอย่างที่ดีในการประหยัดพลังงาน เช่น การปิดไฟทุกครั้งหลังจากใช้งาน	4.78	0.43	มากที่สุด
	โดยรวม	4.66	0.45	มากที่สุด

จากตาราง 8 พบว่า ผู้ฝึกปฏิบัติการฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติการฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติการฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักความคุ้มค่า โดยรวมและเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ($\bar{x} = 4.66$, $S.D. = 0.45$ และ ค่า $\bar{x}$ = อยู่ระหว่าง 4.78 - 4.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ เป็นตัวอย่างที่ดีในการประหยัด พลังงาน เช่น การปิดไฟทุกครั้งหลังจากใช้งาน ($\bar{x} = 4.78$) รองลงมาเป็นข้อ มีการวางแผนหรือกำหนดแผนการใช้เงินและทรัพยากรทุกครั้ง เช่น น้ำ ไฟฟ้า ฯลฯ ($\bar{x} = 4.69$) และน้อยที่สุดเป็นข้อมีการประเมินผลการดำเนินการต่าง ๆ ของสำนัก ฯ ทุกครั้ง ($\bar{x} = 4.52$)

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติการฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติการฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติการฐานในจังหวัดนนทบุรี โดยรวม

ข้อที่	การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติธรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี	$\bar{X}$	$S. D.$	ระดับความคิดเห็น
1.	ด้านหลักนิติธรรม	4.85	0.72	มากที่สุด
2.	ด้านหลักคุณธรรม	4.68	0.38	มากที่สุด
3.	ด้านหลักความโปร่งใส	4.53	0.47	มากที่สุด
4.	ด้านหลักความรับผิดชอบ	4.80	0.33	มากที่สุด
5.	ด้านหลักการมีส่วนร่วม	4.59	0.45	มากที่สุด
6.	ด้านหลักความคุ้มค่า	4.66	0.45	มากที่สุด
	โดยรวม	4.69	0.32	มากที่สุด

จากตาราง 9 พบว่า ผู้ฝึกปฏิบัติธรรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติธรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ($\bar{X} = 4.69$, $S. D. = 0.32$ และ ค่า $\bar{X} =$ อยู่ระหว่าง 4.85 - 4.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านหลักนิติธรรม ($\bar{X} = 4.85$) รองลงมาเป็นด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.80$) และน้อยที่สุด เป็นด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X} = 4.53$)

4. การวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติธรรมฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติธรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติธรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติธรรมฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติธรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติธรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านบุคคลสัปปายะ ด้านอาวาสสัปปายะ ด้านอาหารสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แสดงผลดังตาราง 10 - 14

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติธรรมฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติธรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติธรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี (ด้านบุคคลสัปปายะ)

ข้อที่	ด้านบุคคลสัปปายะ	$\bar{X}$	$S. D.$	ระดับความคิดเห็น
1.	ผู้ให้การปฏิบัติธรรมฐานเป็นอาจารย์ที่สามารถถ่ายทอดวิชาการธรรมฐานได้เป็นอย่างดี	4.99	0.07	มากที่สุด

ตาราง 10 (ต่อ)

ข้อที่	ด้านบุคคลสัปปายะ	$\bar{x}$	$S. D.$	ระดับความพึงพอใจ
2.	มีอาจารย์ผู้ให้การปฏิบัติกรรรมฐานหลายท่าน	4.65	0.58	มากที่สุด
3.	ผู้ให้การปฏิบัติกรรรมฐานสอนการปฏิบัติกรรรมฐานด้วยความเมตตาเท่าเทียมกันทุกคน	4.93	0.25	มากที่สุด
4.	ผู้ที่มาปฏิบัติกรรรมฐานปฏิบัติตามกฎโดยไม่รบกวนผู้อื่นในเวลาปฏิบัติกรรรมฐาน	4.66	0.56	มากที่สุด
5.	มีเจ้าหน้าที่ของสำนักปฏิบัติกรรรมฐานคอยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกรรรมฐาน	4.10	0.77	มาก
	โดยรวม	4.67	0.31	มากที่สุด

จากตาราง 10 พบว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรรรมฐานมีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านบุคคลสัปปายะโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.67$, $S. D. = 0.31$ และ ค่า $\bar{x}$ = อยู่ระหว่าง 4.99 - 4.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้ให้การปฏิบัติกรรรมฐานเป็นอาจารย์ที่สามารถถ่ายทอดวิชากรรรมฐานได้เป็นอย่างดี ($\bar{x} = 4.99$) รองลงมาเป็นข้อ ผู้ให้การปฏิบัติกรรรมฐานสอนการปฏิบัติกรรรมฐานด้วยความเมตตาเท่าเทียมกันทุกคน ($\bar{x} = 4.93$) และน้อยที่สุดเป็นข้อมีเจ้าหน้าที่ของสำนักปฏิบัติกรรรมฐาน คอยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกรรรมฐาน ($\bar{x} = 4.10$)

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรรมฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติกรรรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี (ด้านอवासสัปปายะ)

ข้อที่	ด้านอवासสัปปายะ	$\bar{x}$	$S. D.$	ระดับความพึงพอใจ
1.	สถานที่ปฏิบัติกรรรมฐานมีความสงบ ปราศจากเสียงรบกวน	4.64	0.56	มากที่สุด
2.	สถานที่ปฏิบัติกรรรมฐานมีความสะอาด และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย	4.74	0.46	มากที่สุด
3.	สถานที่ปฏิบัติกรรรมฐานมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก	4.54	0.65	มากที่สุด
4.	สถานที่ปฏิบัติกรรรมฐานมีเพียงพอสำหรับผู้มาปฏิบัติกรรรมฐาน	4.78	0.80	มาก
5.	ห้องน้ำ ห้องสุขา มีเพียงพอสำหรับผู้มาปฏิบัติกรรรมฐาน	4.69	0.81	มาก
	โดยรวม	4.28	0.52	มากที่สุด

จากตาราง 11 พบว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานมีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านอาวาสสัปปายะโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$, $S.D. = 0.52$ และ ค่า $\bar{X} =$ อยู่ระหว่าง 4.74 - 3.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานที่ปฏิบัติกรมฐานมีความสะอาด และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ($\bar{X} = 4.74$) รองลงมาเป็นข้อ สถานที่ปฏิบัติกรมฐานมีความสงบปราศจากเสียงรบกวน ($\bar{X} = 4.64$) และน้อยที่สุดเป็นข้อ ห้องน้ำ ห้องสุขา มีเพียงพอสำหรับผู้มาปฏิบัติกรมฐาน ($\bar{X} = 3.69$)

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติกรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี (ด้านอาหารสัปปายะ)

ข้อที่	ด้านอาหารสัปปายะ	$\bar{X}$	$S.D.$	ระดับความพึงพอใจ
1.	อาหาร และน้ำดื่มหาซื้อได้ง่าย	4.33	0.66	มากที่สุด
2.	อาหาร และน้ำดื่มมีเพียงพอสำหรับผู้มาปฏิบัติกรมฐาน	4.28	0.63	มากที่สุด
3.	มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลเรื่องอาหารและน้ำดื่ม	3.83	0.83	มาก
4.	กลิ่นจากอาหารไม่รบกวนผู้ปฏิบัติกรมฐาน	3.75	0.69	มาก
5.	ที่เก็บอาหารถูกสุขลักษณะ	3.66	0.69	มาก
	โดยรวม	3.97	0.60	มาก

จากตาราง 12 พบว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานมีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านอาหารสัปปายะโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.97$, $S.D. = 0.60$ และ ค่า $\bar{X} =$ อยู่ระหว่าง 4.33 - 3.97) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อาหารและน้ำดื่มหาซื้อได้ง่าย ($\bar{X} = 4.33$) รองลงมาเป็นข้อ อาหาร และ น้ำดื่มมีเพียงพอสำหรับผู้มาปฏิบัติกรมฐาน ($\bar{X} = 4.28$) และน้อยที่สุดเป็นข้อ ที่เก็บอาหารถูกสุขลักษณะ ($\bar{X} = 3.97$)

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติกรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี (ด้านธัมมสัปปายะ)

ข้อที่	ด้านธัมมสัปปายะ	$\bar{x}$	$S. D.$	ระดับความพึงพอใจ
1.	มีวิชาปฏิบัติกรมฐานที่เป็นวิชาที่ถ่ายทอดกันมายาวนานและยังคงมีรูปแบบเดิม	4.98	0.12	มากที่สุด
2.	วิชากรมฐานเหมาะกับอัธยาศัยของบุคคลแต่ละคน ไม่ตึงไม่หย่อนจนเกินไป	4.98	0.16	มากที่สุด
3.	มีพิธีขึ้นธรรม ไหว้ครูก่อนการฝึกปฏิบัติกรมฐาน ที่เรียบง่ายและศักดิ์สิทธิ์	4.98	0.14	มากที่สุด
4.	มีการพูดคุย สนทนา และการแนะนำในการปฏิบัติกรมฐานจากอาจารย์สอนกรมฐาน	4.98	0.14	มากที่สุด
5.	มีการสอบอารมณ์กรมฐานระหว่างครูกับศิษย์	4.98	0.18	มากที่สุด
	โดยรวม	4.98	0.13	มากที่สุด

จากตาราง 13 พบว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานมีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านธัมมสัปปายะ โดยรวม และเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ($\bar{x} = 4.98$, $S. D. = 0.13$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x} = 4.98$)

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติกรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี โดยรวม

ข้อที่	สำนักปฏิบัติกรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี	$\bar{x}$	$S. D.$	ระดับความพึงพอใจ
1.	ด้านบุคคลสัปปายะ	4.67	0.31	มากที่สุด
2.	ด้านอาวาสสัปปายะ	4.28	0.52	มากที่สุด
3.	ด้านอาหารสัปปายะ	3.97	0.60	มาก
4.	ด้านธัมมสัปปายะ	4.98	0.13	มากที่สุด
	โดยรวม	4.48	0.29	มากที่สุด

จากตาราง 14 พบว่า ผู้ฝึกปฏิบัติการฐานมีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติการฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติการฐานในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.48$, $S.D. = 0.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านธัมมสัปปายะ ($\bar{X} = 4.98$) รองลงมาเป็นด้านบุคคลสัปปายะ ($\bar{X} = 4.67$) และ น้อยที่สุดเป็นด้านอาหารสัปปายะ ($\bar{X} = 3.97$)

5. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติการฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติการฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติการฐานในจังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามพฤติกรรมในการมาปฏิบัติการฐาน

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติการฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติการฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติการฐานในจังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกตามพฤติกรรมในการมาปฏิบัติการฐาน ประกอบด้วย ด้านบุคคลสัปปายะ ด้านอवासสัปปายะ ด้านอาหารสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ ซึ่งมีสมมติฐานทางการวิจัย และผลการเปรียบเทียบ แสดงดังตาราง 15 – 23

H_0 : พฤติกรรมในการมาปฏิบัติการฐาน ต่างกัน มีความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติการฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติการฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติการฐานในจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

H_2 : พฤติกรรมในการมาปฏิบัติการฐาน ต่างกัน มีความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติการฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติการฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติการฐานในจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน

ตาราง 15 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติการฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติการฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติการฐาน จำแนกตามเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติการฐานที่สำนักปฏิบัติการฐานในจังหวัดนนทบุรี

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น		SS	df	MS	F	Sig.
1.	ด้านบุคคลสัปปายะ	ระหว่างกลุ่ม	0.47	3	0.16	1.65	0.18
		ภายในกลุ่ม	36.15	380	0.10		
		รวม	36.63	383			

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น		SS	df	MS	F	Sig.
2.	ด้านอवासสัปปายะ	ระหว่างกลุ่ม	0.44	3	0.15	0.54	0.66
		ภายในกลุ่ม	102.52	380	0.27		
		รวม	102.95	383			
3.	ด้านอาหารสัปปายะ	ระหว่างกลุ่ม	5.32	3	1.77	5.12	0.00*
		ภายในกลุ่ม	131.53	380	0.35		
		รวม	136.84	383			
4.	ด้านธัมมสัปปายะ	ระหว่างกลุ่ม	0.01	3	0.00	0.27	0.85
		ภายในกลุ่ม	6.83	380	0.02		
		รวม	6.84	383			
	โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.24	3	0.08	0.93	0.42
		ภายในกลุ่ม	32.39	380	0.09		
		รวม	32.63	383			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตาราง 15 ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรมฐาน จำแนกตามเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรมฐานที่สำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้วยค่าสถิติ One -Way ANOVA ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่าโดยรวมค่า Sig. ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.42 ซึ่งมีค่ามากกว่า ค่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ $\alpha = .05$ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมี 3 ด้าน ที่ค่า Sig. ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า ค่านัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านบุคคลสัปปายะ ด้านอवासสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ แสดงว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรมฐานสำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านบุคคลสัปปายะ ด้านอवासสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ ไม่แตกต่างกัน แต่มี 1 ด้านที่ค่า Sig. ที่คำนวณได้ มีค่าน้อยกว่า ค่านัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านอาหารสัปปายะ แสดงว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรมฐานสำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านอาหารสัปปายะแตกต่างกัน เพื่อให้ทราบว่ามี ความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานคู่ใดบ้างที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Fisher 's LSD prodcedure ได้ผลแสดงดังตาราง 16

ตาราง 16 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติกรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรมฐานด้านอาหารสัปปายะ จำแนกตามเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรมฐานสำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี เป็นรายคู่ด้วยวิธี Fisher's LSD

ข้อที่	เหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรมฐาน สำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัด นนทบุรี	ใกล้บ้าน	ศรัทธาครูบา อาจารย์ผู้สืบ ทอดวิชา	เพื่อน ญาติ หรือ คนรู้จัก ชักชวน	เคยมาทำบุญ ที่สำนัก ปฏิบัติธรรม
1.	ใกล้บ้าน				
2.	ศรัทธาครูบาอาจารย์ผู้สืบทอดวิชา	.4542*			
3.	เพื่อน ญาติ หรือ คนรู้จักชักชวน	.4989*			
4.	เคยมาทำบุญที่สำนักปฏิบัติธรรม				

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตาราง 16 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกรมฐานและแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรมฐาน จำแนกตามเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรมฐานที่สำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี เป็นรายคู่ด้วยวิธี Fisher's LSD พบว่า มีคู่ที่แตกต่างกันได้แก่ 1) ผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรมฐานที่สำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี คือ ศรัทธาครูบาอาจารย์ผู้สืบทอดวิชา มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านอาหารสัปปายะ มากกว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรมฐานที่สำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี คือ ใกล้บ้าน (.4542) และ 2) ผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรมฐานที่สำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี คือ เพื่อน ญาติ หรือคนรู้จักชักชวน มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านอาหารสัปปายะ มากกว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรมฐานที่สำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี คือ ใกล้บ้าน (.4989)

ตาราง 17 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรมฐานที่สำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามความถี่ในการมาปฏิบัติกรมฐาน

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น		SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านบุคคลสัปปายะ	ระหว่างกลุ่ม		0.84	4	0.21	2.22	0.07
	ภายในกลุ่ม		35.79	379	0.09		
	รวม		36.63	383			
2. ด้านอวาสสัปปายะ	ระหว่างกลุ่ม		3.23	4	0.81	3.07	0.02*
	ภายในกลุ่ม		99.73	379	0.26		
	รวม		102.95	383			
3. ด้านอาหารสัปปายะ	ระหว่างกลุ่ม		5.88	4	1.47	4.25	0.00*
	ภายในกลุ่ม		130.97	379	0.35		
	รวม		136.84	383			
4. ด้านธัมมสัปปายะ	ระหว่างกลุ่ม		0.10	4	0.03	1.47	0.21
	ภายในกลุ่ม		6.73	379	0.02		
	รวม		6.84	383			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม		1.40	4	0.35	4.25	0.00*
	ภายในกลุ่ม		31.23	379	0.08		
	รวม		32.63	383			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตาราง 17 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรมฐานที่สำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามความถี่ในการมาปฏิบัติกรมฐาน ด้วยค่าสถิติ One-Way ANOVA ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า โดยรวมค่า Sig. ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.00 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ค่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ $\alpha = .05$ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมี 2 ด้านที่ค่า Sig. ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า ค่านัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านบุคคลสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ แสดงว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีความถี่ในการมาปฏิบัติกรมฐานต่างกัน มีความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรมฐานที่สำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านบุคคลสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ ไม่แตกต่างกัน แต่มี 2 ด้านที่ค่า Sig. ที่คำนวณได้ มีค่าน้อยกว่าค่านัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านอวาสสัปปายะ และด้านอาหารสัปปายะ แสดงว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีความถี่ในการมาปฏิบัติกรมฐาน ต่างกัน

มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติการฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านอवासสัปปายะ และด้านอาหารสัปปายะ แตกต่างกัน เพื่อให้ทราบว่า มีความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติการฐานคู่ใดบ้าง ที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Fisher's LSD procedure ได้ผลแสดงดังตาราง 18 – 19

ตาราง 18 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติการฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติการฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านอवासสัปปายะ จำแนกตามความถี่ในการมาปฏิบัติการฐาน เป็นรายคู่ด้วยวิธี Fisher's LSD

ข้อที่	ความถี่ในการมาปฏิบัติ กรรมฐาน	มากกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์	สัปดาห์ละ ครั้ง	2 สัปดาห์ ครั้ง	4 สัปดาห์ ครั้ง	นานกว่า 4 สัปดาห์ครั้ง
1.	มากกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์	.1431*				.2998*
2.	สัปดาห์ละครั้ง					
3.	2 สัปดาห์ครั้ง					
4.	4 สัปดาห์ครั้ง					
5.	นานกว่า 4 สัปดาห์ครั้ง					

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตาราง 18 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติการฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติการฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านอवासสัปปายะ จำแนกตามความถี่ในการมาปฏิบัติการฐาน เป็นรายคู่ด้วยวิธี Fisher's LSD พบว่า มีคู่ที่แตกต่างกัน ได้แก่ ผู้ฝึกปฏิบัติการฐานที่มีความถี่ในการมาปฏิบัติการฐาน 2 สัปดาห์ครั้ง มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติการฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านอवासสัปปายะ มากกว่าผู้ฝึกปฏิบัติการฐานที่มีความถี่ในการมาปฏิบัติการฐาน สัปดาห์ละครั้ง (.1431) และ นานกว่า 4 สัปดาห์ครั้ง (.2998)

ตาราง 19 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติการฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติการฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านอาหารสัปปายะ จำแนกตามความถี่ในการมาปฏิบัติการฐาน เป็นรายคู่ด้วยวิธี Fisher's LSD

ข้อที่	ความถี่ในการมาปฏิบัติ กรรมฐาน	มากกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์	สัปดาห์ละ ครั้ง	2 สัปดาห์ ครั้ง	4 สัปดาห์ ครั้ง	นานกว่า 4 สัปดาห์ครั้ง
1.	มากกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์					
2.	สัปดาห์ละครั้ง					

ตาราง 19 (ต่อ)

ข้อที่	ความถี่ในการมาปฏิบัติ กรรมฐาน	มากกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์	สัปดาห์ละ ครั้ง	2 สัปดาห์ ครั้ง	4 สัปดาห์ ครั้ง	นานกว่า 4 สัปดาห์ครั้ง
3.	2 สัปดาห์ครั้ง	.2577*				.2562*
4.	4 สัปดาห์ครั้ง					
5.	นานกว่า 4 สัปดาห์ครั้ง					

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตาราง 19 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านอาหารสัปปายะ จำแนกตามความถี่ในการมาปฏิบัติกรรมฐาน เป็นรายคู่ด้วยวิธี Fisher's LSD พบว่า มีคู่ที่แตกต่างกันได้แก่ ผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีความถี่ในการมาปฏิบัติกรรมฐาน 2 สัปดาห์ครั้ง มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านอาหารสัปปายะ มากกว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีความถี่ในการมาปฏิบัติกรรมฐาน สัปดาห์ละครั้ง (.2577) และ นานกว่า 4 สัปดาห์ครั้ง (.2562)

ตาราง 20 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติกรรมฐานแต่ละครั้ง

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น		SS	df	MS	F	Sig.
1.	ด้านบุคคลสัปปายะ	ระหว่างกลุ่ม	0.26	3	0.09	0.92	0.43
		ภายในกลุ่ม	36.36	380	0.10		
		รวม	36.36	383			
2.	ด้านอवासสัปปายะ	ระหว่างกลุ่ม	0.32	3	0.11	0.40	0.76
		ภายในกลุ่ม	102.63	380	0.27		
		รวม	102.95	383			

ตาราง 20 (ต่อ)

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น		SS	df	MS	F	Sig.
3.	ด้านอาหารสัปปายะ	ระหว่างกลุ่ม	0.04	3	0.01	0.04	0.99
		ภายในกลุ่ม	136.80	380	0.36		
		รวม	136.84	383			
4.	ด้านธัมมสัปปายะ	ระหว่างกลุ่ม	0.10	3	0.03	1.79	0.15
		ภายในกลุ่ม	6.74	380	0.02		
		รวม	6.84	383			
	โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.07	3	0.02	0.26	0.85
		ภายในกลุ่ม	32.56	380	0.09		
		รวม	32.63	383			

จากตาราง 20 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติกรรมฐานแต่ละครั้ง ด้วยค่าสถิติ **One -Way ANOVA** ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า โดยรวมค่า Sig. ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.85 ซึ่งมีความมากกว่า คำนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ $\alpha = .05$ และเมื่อพิจารณาเป็นรายทุกด้านมีค่า Sig. ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า คำนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ ด้านบุคคลสัปปายะ ด้านอวาสสัปปายะ ด้านอาหารสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ แสดงว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติกรรมฐานแต่ละครั้ง ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านบุคคลสัปปายะ ด้านอวาสสัปปายะ ด้านอาหารสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 21 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี จำแนกช่วงเวลาในการปฏิบัติกรรมฐาน

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น		SS	df	MS	F	Sig.
1.	ด้านบุคคลสัปปายะ	ระหว่างกลุ่ม	2.16	2	1.08	11.91	0.00*
		ภายในกลุ่ม	34.47	381	0.09		
		รวม	36.63	383			
2.	ด้านอวาสสัปปายะ	ระหว่างกลุ่ม	1.32	2	0.66	2.48	0.08
		ภายในกลุ่ม	101.63	381	0.27		
		รวม	102.95	383			

ตาราง 21 (ต่อ)

ข้อที่	ระดับความคิดเห็น		SS	df	MS	F	Sig.
3. ด้านอาหารสัปปายะ	ระหว่างกลุ่ม		1.61	2	0.80	2.27	0.10
	ภายในกลุ่ม		135.24	381	0.35		
	รวม		136.84	383			
4. ด้านธัมมสัปปายะ	ระหว่างกลุ่ม		0.03	2	0.01	0.80	0.45
	ภายในกลุ่ม		6.81	381	0.02		
	รวม		6.84	383			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม		0.76	2	0.38	4.57	0.16
	ภายในกลุ่ม		31.86	381	0.08		
	รวม		32.63	383			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

จากตาราง 21 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามระยะเวลาในการปฏิบัติกรรมฐานแต่ละครั้ง ด้วยค่าสถิติ **One -Way ANOVA** ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 พบว่า โดยรวมค่า Sig. ที่คำนวณได้มีค่าเท่ากับ 0.16 ซึ่งมีความมากกว่า ค่านัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ $\alpha = .05$ และเมื่อพิจารณาเป็นรายทุกด้านมีค่า Sig. ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า ค่านัยสำคัญทางสถิติได้แก่ ด้านบุคคลสัปปายะ ด้านอาวาสสัปปายะ ด้านอาหารสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ แสดงว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติกรรมฐานแต่ละครั้ง ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านอาวาสสัปปายะ ด้านอาหารสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ ไม่แตกต่างกัน แต่มี 1 ด้านที่ค่า Sig. ที่คำนวณได้ มีค่าน้อยกว่า ค่านัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านบุคคลสัปปายะ แสดงว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติกรรมฐาน มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านบุคคลสัปปายะ แตกต่างกัน เพื่อให้ทราบว่า มีความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานคูใดบ้างที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Fisher's LSD procedure

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติกรรณฐานของสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี 2) เพื่อสร้างแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรีในการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมในการมาปฏิบัติกรรณฐานความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรรณฐาน และความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานในสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีต่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี โดยการจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และพฤติกรรมในการมาปฏิบัติกรรณฐาน รวมทั้งเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานในสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และพฤติกรรมในการมาปฏิบัติกรรณฐาน และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีต่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรรณฐานกับความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานในสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่มาฝึกปฏิบัติกรรณฐานในสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 384 คน โดยใช้แบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ ค่าที ค่าเอฟ ค่าแอลเอสดี และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี ครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาไว้ ดังนี้

1. แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรณฐานของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานในสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี ที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 66.9 อายุ 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.1 ระดับการศึกษา อนุปริญญา/ปวส. คิดเป็นร้อยละ 38.0 มีอาชีพค้า ขาย/กิจการส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 29.9 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.2 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.2 มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 67.7 และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนนทบุรี คิดเป็นร้อยละ 85.7

2. แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรณฐานของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานในสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรรณฐาน กับสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี คือ ศรัทธาครูบาอาจารย์ผู้สืบทอดวิชา คิดเป็นร้อยละ 88.0 ความถี่ในการมาปฏิบัติกรรณฐาน คือ 2 สัปดาห์ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 39.8 ระยะเวลาในการปฏิบัติกรรณฐานแต่ละครั้ง 3 - 4 ชั่วโมง คิดเป็นร้อยละ 63.5 ช่วงเวลาในการปฏิบัติกรรณฐานคือ วันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ คิดเป็นร้อยละ 85.9 และบุคคลที่มาปฏิบัติกรรณฐานร่วมกัน คือ เพื่อน คิดเป็นร้อยละ 55.2

3. แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรณฐานของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความคุ้มค่า โดยรวมและเป็นราย ด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านหลักนิติธรรม รองลงมาเป็น ด้านหลักความรับผิดชอบ และน้อยที่สุด ในด้านหลักความโปร่งใส

4. แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรณฐานของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่ตอบแบบสอบถาม มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านบุคคลสัปปายะ ด้านอาวาสสัปปายะ ด้านอาหารสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านธัมมสัปปายะ รองลงมาเป็นด้านบุคคลสัปปายะ และน้อยที่สุด เป็นด้านอาหารสัปปายะ

5. แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรณฐานกับผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีต่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความคุ้มค่า จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุป โดยรวมว่า 1) ผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส และภูมิลำเนา ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน และ 2) ผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มี รายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

5.1 แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรณฐานของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี

ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความคุ้มค่า แตกต่างกัน

5.2 แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรณฐานของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความค้ำค่า แตกต่างกัน

5.3 แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรณฐานของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีระดับ การศึกษา และอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความคุ้มค่า แตกต่างกัน

5.4 แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรรมฐานของผู้ฝึกปฏิบัติกรรรมฐานที่มีสถานภาพสมรส ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความรับผิดชอบต่อ ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความคุ้มค่า แตกต่างกัน

6. แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรมฐานกับผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความคุ้มค่า จำแนกตามพฤติกรรมในการมาปฏิบัติกรมฐานสรุปว่า โดยรวม 1) ผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรมฐานกับสำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี และความถี่ในการมาปฏิบัติกรมฐาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน และ 2) ผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติกรมฐานแต่ละครั้ง ช่วงเวลาในการปฏิบัติกรมฐาน และบุคคลที่มาปฏิบัติกรมฐานร่วมกัน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

6.1 ผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานที่มีเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรมฐานกับสำนักปฏิบัติกรมฐานใน
จังหวัดนนทบุรี ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรมฐานในจังหวัด
นนทบุรี ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบ
ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความคุ้มค่า แตกต่างกัน

6.2 ผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีความถึในการมาปฏิบัติกรรณฐาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ การบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักนิตธิรรม ด้านหลักคณธรรม

ด้านหลัก ความโปร่งใส ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักการมีส่วนร่วม และด้านหลักความคุ้มค่า แตกต่างกัน

7. แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรรมฐานกับผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกับมณฐฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านบุคคลสัปปายะ ด้านอาวาสสัปปายะ ด้านอาหารสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปว่า โดยรวม 1) ผู้ฝึกปฏิบัติกรรรมฐานที่มีเพศ รายได้ต่อเดือน สถานภาพสมรส และภูมิลำเนา ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน และ 2) ผู้ฝึกปฏิบัติกรรรมฐานที่มีอายุ ระดับการศึกษา และ อาชีพ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

7.1 ผู้ฝึกปฏิบัติกรรรมฐานที่มีเพศ และภูมิลำเนา ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านธัมมสัปปายะ แตกต่างกัน

7.2 ผู้ฝึกปฏิบัติกรรรมฐานที่มีอายุ ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านบุคคลสัปปายะ ด้านอาวาสสัปปายะ และด้านอาหารสัปปายะ แตกต่างกัน

7.3 ผู้ฝึกปฏิบัติกรรรมฐานที่มีระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านบุคคลสัปปายะ และด้านอาวาสสัปปายะ แตกต่างกัน

7.4 ผู้ฝึกปฏิบัติกรรรมฐานที่มีสถานภาพสมรส ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านบุคคลสัปปายะ แตกต่างกัน

8. แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรรมฐานกับผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกับมณฐฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านบุคคลสัปปายะ ด้านอาวาสสัปปายะ ด้านอาหารสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ จำแนกตามพฤติกรรมในการมาปฏิบัติกรรรมฐาน สรุปว่า โดยรวม 1) ผู้ฝึกปฏิบัติกรรรมฐานที่มี เหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรรรมฐานกับสำนักปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ระยะเวลาในการปฏิบัติกรรรมฐานแต่ละครั้ง ช่วงเวลาในการปฏิบัติกรรรมฐาน และบุคคลที่มาปฏิบัติกรรรมฐานร่วมกัน ต่างกัน มีความพึงพอใจสำนักปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน และ 2) ผู้ฝึกปฏิบัติกรรรมฐานที่มี ความถี่ในการมาปฏิบัติกรรรมฐาน ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

8.1 ผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีเหตุผลที่มาฝึกปฏิบัติกรรณฐานกับสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี และบุคคลที่มาปฏิบัติกรรณฐานร่วมกัน ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านอาหารสัปปายะ แตกต่างกัน

8.2 ผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีความถี่ในการมาปฏิบัติกรรณฐาน ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านอवासสัปปายะและ ด้านอาหารสัปปายะ แตกต่างกัน

8.3 ผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีช่วงเวลาในการปฏิบัติกรรณฐาน ต่างกัน มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านบุคคลสัปปายะ แตกต่างกัน

9. แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรณฐานกับผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีต่อการบริหารจัดการกับความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient) พบว่า

9.1 ความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีต่อการบริหารจัดการ ด้านหลักนิติธรรม มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรณฐาน ด้านบุคคลสัปปายะ และด้านอवासสัปปายะ ในระดับค่อนข้างต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และไม่มีความสัมพันธ์กับด้านอาหารสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ

9.2 ความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีต่อการบริหารจัดการ ด้านหลักคุณธรรม มีความสัมพันธ์กับ ความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรณฐาน ด้านบุคคลสัปปายะ และด้านอवासสัปปายะ ในระดับค่อนข้างต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอาหารสัปปายะ มีความสัมพันธ์กัน ในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และไม่มีความสัมพันธ์กับด้านธัมมสัปปายะ

9.3 ความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีต่อการบริหารจด์ การ ด้านหลักความโปร่งใส มีความสัมพันธ์กับ ความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรณฐาน ด้านบุคคลสัปปายะ และด้านอवासสัปปายะ ในระดับค่อนข้างต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และไม่มีความสัมพันธ์กับด้านอาหารสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ

9.4 ความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีต่อการบริหารจัดการ ด้านหลักความรับผิดชอบ มีความสัมพันธ์กับ ความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรณฐาน ด้านบุคคลสัปปายะและด้านอवासสัปปายะ ในระดับค่อนข้างต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านธัมมสัปปายะ มีความสัมพันธ์กัน ในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และไม่มีความสัมพันธ์กับด้านอาหารสัปปายะ

9.5 ความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีต่อการบริหารจัดการ ด้านหลักการมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กับ ความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรณฐาน ด้านบุคคลสัปปายะและ ด้านอาวาส สัปปายะ ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอาหารสัปปายะ มีความสัมพันธ์กัน ในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และไม่มีความสัมพันธ์กับ ด้านธัมมสัปปายะ

9.6 ความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานที่มีต่อการบริหารจัดการ ด้านหลักความคุ้มค่า มีความสัมพันธ์กับ ความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรณฐาน ด้านบุคคลสัปปายะ ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านอาวาสสัปปายะ มีความสัมพันธ์กัน ในระดับค่อนข้างต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านอาหารสัปปายะ มีความสัมพันธ์กัน ในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และไม่มีความสัมพันธ์กับ ด้านธัมมสัปปายะ

5.2 อภิปรายผล

ผลการศึกษา แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ด้านหลักนิติธรรม พบว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรรณฐานมีความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี ที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักนิติธรรมโดยรวมและเป็นรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เนื่องจากสำนักปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี มีหลักธรรมและแนวทางการปฏิบัติกรรณฐานที่สืบทอดมาช้านาน เป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุด ดังนั้น การดูแลรักษาหลักธรรมและสถานที่ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติกรรณฐานจึงถือเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ที่สำคัญเพราะการปฏิบัติกรรณฐานที่ทำให้เกิดผลสำเร็จสูงสุดต้องมี สัปปายะ 4 ที่ดีจึงจะทำให้จิตของผู้ปฏิบัติเกิดสมาธิได้ง่าย ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ทางตรงแก่ตัวของผู้ปฏิบัติเองและก่อให้เกิดประโยชน์ทางอ้อมแก่สังคมส่วนรวม จะได้รับความสงบสุขตามมา เมื่อผู้คนต่างมีหลักการดำเนินชีวิตที่มีคุณธรรม มีการกำหนด วัน เวลา ในการปฏิบัติธรรมที่ชัดเจน คือ วันเสาร์เวลา 18.30 น. และมุ่งเน้น ให้ผู้ฝึกปฏิบัตินำหลักการปฏิบัติไปปฏิบัติต่อบ้าน โดยนำผลที่เกิดจากการปฏิบัติมาทำการพูดคุยสนทนา หรือเรียกทางการปฏิบัติว่า “การแจ้งกรรณฐาน” กับครูผู้สอน การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพราะความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น กับตัวของผู้ปฏิบัติแต่ละบุคคลจะเกิดขึ้นไม่เหมือนกัน ดังนั้น การสนทนาของผู้ปฏิบัติแต่ละบุคคลกับ ผู้สอนการปฏิบัติจะทำความเข้าใจได้ง่าย และเข้าถึงการปฏิบัติได้ดีที่สุด และสำนักต้องการให้ผู้ปฏิบัติได้นำผล

ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติ ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้จริงนั้น คือ สติ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินชีวิตประจำวัน และแก้ไขปัญหายุ่งยากได้ เช่น ลดการฆ่าฟันกัน ลดการดูถูกเหยียดหยามกัน แต่เพิ่มความเข้าใจกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่ความสงบสุขภายในสังคม ทำให้ผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านหลักนิติธรรม โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุดทุกด้าน โดยมีความคิดเห็นในด้านมีการกำหนดขั้นตอนการฝึกปฏิบัติกรรมฐาน ที่เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยและถูกต้องตามกฎหมายอยู่ในระดับมากที่สุด และนอกจากนี้ยังพบว่า การบริหารจัดการด้านหลักนิติธรรมมีความสัมพันธ์กับ ความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรีด้านบุคคลสัปปายะ และด้านอवासสัปปายะ ในระดับค่อนข้างต่ำ เนื่องจากเวลาในการปฏิบัติกรรมฐานที่กำหนดไว้ทุก วันเสาร์เวลา 18.30 น. นั้นนับได้ว่าเป็นระยะเวลาที่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานเพราะผู้ฝึกปฏิบัติบางท่านไม่สามารถมาปฏิบัติในระยะเวลาที่กำหนดได้เพราะการปฏิบัติหน้าที่ทางการทำงานในยุคปัจจุบันนี้ บางท่านมิได้มีวันหยุดในวันเสาร์ และในส่วนของเจ้าหน้าที่และครูผู้สอนการปฏิบัติของสำนักฯ ต่างมีหน้าที่การงานรับผิดชอบทางการดำเนินชีวิตประจำวันร่วมด้วย และผู้ปฏิบัติที่สามารถปฏิบัติจนถึงขั้นสูงสุดของสำนัก ยังมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนของผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติ อันเป็นสาเหตุหลักมาจากตัวของผู้ปฏิบัติที่ยังขาดความมุ่งมั่นในการฝึกปฏิบัติอย่างแท้จริง และขาดการปฏิบัติที่ต่อเนื่อง ขาดการพูดคุยสอบถามหลักการปฏิบัติกับครูผู้สอนการปฏิบัติ จึงทำให้การปฏิบัติโดยรวมยังไม่เห็นผลที่ชัดเจนเท่าที่ควรสอดคล้องกับ งานวิจัยของ พระมหาสุทธิชัย ชิดโคสูง (2552, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติธรรมกรรมฐานของวัด เพื่อความสงบสุขของสังคมในจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า การปฏิบัติธรรมแต่ละสำนักต้องมีอาจารย์ผู้ปฏิบัติธรรมเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อมีอาจารย์ผู้ให้กรรมฐานดี ผู้ปฏิบัติธรรมที่เข้ามาร่วมปฏิบัติธรรม มีผู้สนับสนุนการปฏิบัติธรรมอย่างดียิ่งแล้ว การปฏิบัติธรรมย่อมสำเร็จด้วยดี อवासสัปปายะ มีสถานที่เป็นสิ่งที่สำคัญ ในการปฏิบัติธรรมเพราะถ้าสถานที่มีความพร้อมทั้งทางด้านเสนาสนะดี ด้านห้องน้ำโรงอาหาร สถานที่พัก ถ้ามีความพร้อมการปฏิบัติธรรมย่อมดำเนินไปด้วยดี

2. ด้านหลักคุณธรรม พบว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานมีความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักคุณธรรม โดยรวมและเป็นรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกเนื่องจากสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ทรงธรรม มีการอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อภัย เคารพซึ่งกันและกัน ผู้ปฏิบัติให้ความเคารพต่อครูผู้สอนการปฏิบัติ และคอยให้คำแนะนำในทางที่เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติและส่วนรวม เป็นหลักซึ่งผู้ปฏิบัติที่มาปฏิบัติก่อนช่วยชี้แนะแนว

ทางต่าง ๆ หรือให้คำปรึกษาให้กับผู้เข้ามาปฏิบัติใหม่ ทำให้เกิดความสามัคคีภายในหมู่คณะเพราะทุกคน เมื่อเข้ามาอยู่ร่วมกันในสถานปฏิบัติธรรมนี้แล้ว ล้วนเป็นบุคคลที่มีเส้นทางเดินทางเดียวกัน ดังนั้น จึงร่วมช่วยกันประคับประคองการเดินทางในเส้นทางธรรมให้ไปถึงจุดหมายปลายทางร่วมกัน คือ ความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ด้วยการเจริญอานาปานสติเข้าไป เป็นส่วนประกอบหลักในการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคล และนอกจากนี้ยัง พบว่า การบริหารจัดการ ด้านหลักคุณธรรม มีความสัมพันธ์กับ มีความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติธรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านบุคคลสัปปายะ ด้านอาวาสสัปปายะ ในระดับค่อนข้างต่ำ และด้านอาหารสัปปายะ ในระดับต่ำ เนื่องจากการเข้ามาปฏิบัติธรรมฐานของ ผู้ปฏิบัติภายในสำนัก จะเป็นช่วงระยะเวลาสั้น เพราะผู้ปฏิบัติบางท่านเมื่อปฏิบัติธรรมฐานเสร็จเรียบร้อยแล้ว ส่วนมากต่างเดินทางกลับโดยมิได้พักค้างคืนในสถานปฏิบัติธรรม ทำให้ไม่ค่อยมีเวลามาศึกษาการปฏิบัติ และยังไม่เข้าใจการดำเนินการของสถานปฏิบัติธรรมแห่งนี้ได้ดีเท่าที่ควร สอดคล้องกับพระมหาบัณฑิต นิสาภัย (2550, หน้า 31) กล่าวว่า หลักคุณธรรม เป็นการยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยการรณรงค์เพื่อสร้างค่านิยมที่ดีงามให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรหรือสมาชิกของสังคมถือปฏิบัติ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ สุจริตความเสียสละ ความอดทนขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย เป็นต้น หลักคุณธรรมถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน ในทุกอาชีพทุกสังคม สังคมจะอยู่รอดได้เพราะคุณธรรมจะสงบสุขหรือวุ่นวายล้วนขึ้นอยู่กับ คุณธรรมที่ปัจเจกชนครอบครองหรือสังคมนั้น ๆ จะประพฤติได้มากน้อยเพียงใด ด้วยเหตุนี้เองคุณธรรมมีความสำคัญ ต่อบุคคลและสังคมซึ่งมีความสำคัญกว่า อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เพราะถ้าขาดคุณธรรมเสียแล้ว ปัจจัยเหล่านั้นอาจกลายเป็นพิษภัยขึ้นมาทันที คุณธรรมนั้นจะช่วยรักษาปัจจัยของบุคคลสังคมเหล่านั้นไว้ได้ อาจรวมไปถึงการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ซื่อสัตย์ จริใจ ขยันอดทน มีระเบียบตลอดจนมีความชอบธรรมในการใช้อำนาจ

3. ด้านหลักความโปร่งใส พบว่า พบว่า ผู้ฝึกปฏิบัติธรรมฐานมีความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติธรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักความโปร่งใส โดยรวมและเป็นรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เนื่องจากสำนักปฏิบัติธรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี มีขั้นตอนการดำเนินงานของสำนักแบบเรียบง่ายถูกต้องตรงตามหลักพระธรรมวินัย และหลักกฎหมาย มีการจัดทำบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับหลักปฏิบัติธรรมฐานด้านเอกสาร ภาพถ่าย ที่ถูกต้องของสำนักไว้เป็นหลักฐานสำคัญ เพื่อใช้เป็นแนวทางการสืบทอดการปฏิบัติที่ถูกต้องให้มีความคงอยู่สืบต่อไป มีการจัดทำทะเบียนประวัติผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัตินับเป็นการบริหารจัดการดำเนินการ ด้านเอกสารที่พัฒนาให้เข้ากับยุคสมัยอยู่ตลอดเวลา เพราะแต่เดิมสำนัก ฯ มีแนวทางวิธีการเรียนการสอนแบบการจดจำหรือเรียกตามหลัก

พระพุทธศาสนาว่า “มุขปาฐะ” ทำให้ผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านหลักความโปร่งใส โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุดทุกด้าน โดยมีความคิดเห็นในด้านการดำเนินงานภายในสำนักเป็นไปอย่างเปิดเผยสามารถตรวจสอบข้อมูลได้ทุกขั้นตอนอยู่ในระดับ มากที่สุด และมีผลทำให้ผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานมีความพึงพอใจ ด้านบุคคลสัปปายะ ด้านอาวาสสัปปายะ ด้านอาหารสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีความพึงพอใจใน ด้านผู้ดูแลตลอดจนเจ้าหน้าที่ของสำนักทุกท่าน มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาพัฒนา เรื่องเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติให้เข้ากับสถานะเหตุการณ์ปัจจุบันได้เป็นอย่างดี และนอกจากนี้ ยังพบว่า การบริหารจัดการด้านหลักความโปร่งใส มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรมฐาน ด้านบุคคลสัปปายะ และด้านอาวาสสัปปายะ ในระดับค่อนข้างต่ำ เนื่องมาจากการดำเนินการในเรื่องเอกสารที่เกี่ยวข้อง การปฏิบัติการแจ้งข่าวสาร ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ จำนวนของผู้ฝึกปฏิบัติและการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลภายนอกได้ทราบ ถึงสถานที่ปฏิบัติธรรมแห่งนี้ ยังมีการดำเนินการปฏิบัติอยู่ยังมีไม่ได้มากเท่าที่ควร จึงทำให้ประชาชนทั่วไปที่มีความต้องการมา ปฏิบัติกรรมฐานในสำนัก ฯ นี้ไม่ทราบว่า ยังมีการปฏิบัติอยู่ตลอดสอดคล้องกับงานวิจัยของ จูติพร สะสม (2553, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ศึกษากระบวนการบริหารและการจัดการวัดใน พระพุทธศาสนากรณีศึกษา : วัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ผลการศึกษา พบว่า วัดพระธาตุแช่แห้ง ได้มีการจัดระบบการบริหารและการจัดการวัดโดยได้เน้น การบริหารงานบุคคล การบริหารงานธุรการ การบริหารงานการเงิน/บัญชี การบริหารศาสนสมบัติ การบริหารกิจกรรมของวัด ซึ่งการบริหารงานดังที่กล่าวมานี้ มีระบบการบริหารงานที่ชัดเจนเน้นหลักความโปร่งใส

4. ด้านหลักความรับผิดชอบ พบว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานมีความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนันทบุรี ด้านหลักความรับผิดชอบ โดยรวมและเป็นรายชื่ออยู่ในระดับ มากที่สุดทุกข้อ เนื่องจากสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนันทบุรี มีผู้สอนการปฏิบัติผู้ดูแลเจ้าหน้าที่ ที่ล้วนมาจากการอุทิศตนเสียสละของผู้ปฏิบัติกรรมฐานมาดำเนินงานในสถานปฏิบัติธรรมด้วยความศรัทธาต่อครูบาอาจารย์เพื่อรักษาแนวทางการปฏิบัติ ที่มีคุณค่าร่วมกับการดูแลรักษาสถานที่ควบคู่กับการปฏิบัติไปด้วยใจอย่างแท้จริง ซึ่งทุกท่านล้วนต่างมีจุดมุ่งหมายที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือการหาหนทางที่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสำนักปฏิบัติกรรมฐานและผู้ปฏิบัติ โดยร่วมกันกำหนดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลด้านอาคารสถานที่ อาหาร สิ่งอำนวยความสะดวก การให้คำแนะนำหรือหน่วยบริการ เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระในการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในสำนักจึงทำให้สำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนันทบุรี ทรงธรรมยังมีความคงอยู่ได้มาตลอดระยะเวลา 352 ปี ด้วยความสุขของทั้งผู้ให้และผู้รับ ทำให้ผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานมีความคิดเห็นต่อการบริหาร

จัดการด้านหลักความรับผิดชอบโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นในด้านผู้สอน การปฏิบัติเจ้าหน้าที่ตลอดจนผู้ดูแลในสำนักฯ ต่างอุทิศตนปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถด้วยความเต็มใจในหน้าที่ของตนเป็นอย่างดีอยู่ในระดับมากที่สุด และมีผลทำให้ผู้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมฐาน มีความพึงพอใจ ด้านบุคคลสัปปายะ ด้านอาวาสสัปปายะ ด้านอาหารสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความพึงพอใจในด้านผู้สอนการปฏิบัติเจ้าหน้าที่ของสำนักฯ ต่างมีความรับผิดชอบร่วมกันให้ความสำคัญต่อการรักษาจารีตประเพณีที่ดั้งเดิม สร้างความสามัคคีในด้านการดูแลรักษาหลักธรรมและสถานที่ของสำนักมาตลอดระยะเวลาที่ยาวนานเป็นอย่างดีถึงแม้ว่าสภาพทางสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาก็ตาม และจากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของผู้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมฐานที่มีต่อการบริหารจัดการด้านหลักความรับผิดชอบ กับความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติธรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี และนอกจากนี้ยัง พบว่าการบริหารจัดการด้านหลักความรับผิดชอบ มีความสัมพันธ์กับ ความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติธรรมฐาน ด้านบุคคลสัปปายะ และด้านอาวาสสัปปายะ ในระดับค่อนข้างต่ำ ส่วนด้านธัมมสัปปายะ ($r = .17$) มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของสำนักที่อุทิศตนเสียสละเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ยังมีจำนวนน้อยอยู่เมื่อเทียบกับ จำนวนผู้ปฏิบัติที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นตามกาลเวลา จึงยังไม่สามารถรองรับจำนวนผู้ปฏิบัติที่ต้องการมาปฏิบัติ เป็นหมู่คณะจำนวนมากได้เท่าที่ควร สอดคล้องกับ พระมหาบัณฑิต นิสากัย (2550, หน้า 43) กล่าวว่า ความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ต่อสาธารณชน ได้ดี จะต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานที่สามารถช่วยในการประสานงานช่วยเหลือเกื้อกูลให้เกิดแนวทางที่ดีกับวัด เพื่อการตอบสนองความต้องการจากกลุ่มต่าง ๆ ภายในวัดอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ครอบคลุมถึงพันธะความรับผิดชอบที่มีต่อพุทธศาสนิกชนรอบด้าน

5. ด้านหลักความรับผิดชอบ พบว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมฐานมีความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติธรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักความรับผิดชอบโดยรวมและเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เนื่องจากสำนักปฏิบัติธรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี มีแนวทางการสอนที่มุ่งเน้นการปฏิบัติ เพื่อการสืบทอดหลักธรรมควบคู่กับการดูแลรักษาสถานที่ เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม ทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีต่อองค์กร และสถาบันดังนั้นผู้ปฏิบัติทุกท่านจึงต่างให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ซึ่งนับเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการช่วยพัฒนาสิ่งที่มีอยู่ต่าง ๆ ให้ดีขึ้นตามลำดับ และร่วมเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงเพื่อนำไปสู่การพัฒนาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ การดูแลรักษา การแก้ไขปัญหา และหากมีปัญหาเกิดขึ้นต่างร่วมช่วยกัน หาแนวทางในการแก้ไขพร้อมทั้ง หาแนวทางป้องกันอันเป็นส่วนสำคัญ ในการสร้างความสามัคคีภายในหมู่คณะของผู้ปฏิบัติ ให้เกิดขึ้นในสถานปฏิบัติธรรม ทำให้ผู้ฝึก

ปฏิบัติกรรมฐานมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นในด้านการจัดสรรบุคลากรที่เหมาะสมกับ การปฏิบัติหน้าที่ โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด และมีผลทำให้ผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานมีความพึงพอใจ ด้านบุคคลสัปปายะ ด้านอาวาสสัปปายะ ด้านอาหารสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความพึงพอใจในด้านการจัดสรรเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถที่ตรงกับหน้าที่ได้เป็นอย่างดี และผู้ปฏิบัติได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาปรับปรุงสำนักฯ จนถึงการปฏิบัติเพื่อให้ตรงกับความต้องการอยู่ตลอดเวลา จนทำให้ได้รับการยอมรับมาตลอดในทุกยุคทุกสมัย อยู่ในระดับมากที่สุด และนอกจากนี้ยัง พบว่า การบริหารจัดการด้านหลักการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ กับความพึงพอใจต่อสำนักปฏิบัติกรรมฐาน ด้านบุคคลสัปปายะ และด้านอาวาสสัปปายะ ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอาหารสัปปายะ มีความสัมพันธ์กัน ในระดับต่ำ เนื่องจากการพูดคุยติดต่อสื่อสารกัน ระหว่างผู้ดูแลเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติ เพื่อร่วมเสนอแนะหาแนวทางเกี่ยวกับเรื่องการปฏิบัติ และการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ที่จะนำไปพัฒนาปรับปรุงสำนักให้ดีขึ้น เพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้แก่ผู้ปฏิบัติยังขาดความต่อเนื่องอยู่ อันเป็นผลมาจากการพบเจอกัน ยังมีไม่มากเท่าที่ควรสอดคล้องกับ พระมหาเรณูศักดิ์ พิมพ์สกุล (2545, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการวัดในทศวรรษหน้า ผลการศึกษาพบว่า วัดอุประสงค์การะบริหาร ให้พระภิกษุปฏิบัติธรรมวินัยพัฒนาวัดให้สะอาด ร่มรื่น ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้คุณธรรม จัดระเบียบการบริหาร การเงิน และกิจการภายในวัด รวมทั้งพัฒนาให้เจ้าอาวาสมีวิสัยทัศน์ และโครงสร้างการบริหารเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม

6. ด้านหลักความคุ้มค่า พบว่า ผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานมีความคิดเห็นต่อแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี ด้านหลักความคุ้มค่า โดยรวมและเป็นรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เนื่องจากสำนักปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี เป็นองค์กรที่มีได้มุ่งแสวงหาผลกำไรเป็นหลักแต่เป็นสถานที่ที่ใช้สำหรับการปฏิบัติธรรมรายได้ หลักของสำนักจึงมีเพียงรายได้จากการบริจาคของผู้มีจิตศรัทธาและผู้ปฏิบัติเท่านั้น ดังนั้น การใช้จ่ายของสำนักจึงมีการจัดสรรเป็นอย่างดีในการนำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสำนักและการปฏิบัติอย่างแท้จริง เห็นได้จากสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของผู้ปฏิบัติ ที่มีการพัฒนาขึ้นตามกาลเวลาตลอดระยะเวลาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เพราะการปฏิบัติกรรมฐานที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จสูงสุดต้องมีสัปปายะ 4 ที่ดี จึงได้ให้ความสำคัญต่อการจัดสถานที่รองรับผู้เข้ามาปฏิบัติ โดยมีการแบ่งแยกที่ปฏิบัติธรรมแบบนั่ง สมาธิเจริญภาวนา แบบเดินจงกรม ที่พักสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม ที่รับประทานอาหาร บริเวณห้องสุขาออกไปเป็นสัดส่วนและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทำให้ผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านหลัก ความคุ้มค่าโดย

รวมอยู่ในระดับ มากที่สุดทุกด้าน โดยมีความคิดเห็นในด้านการดำเนินการวางแผนการใช้เงินและทรัพยากรที่มีอยู่ภายในสำนักอย่างคุ้มค่าอยู่ในระดับ มากที่สุด และมีผลทำให้ผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐานมีความพึงพอใจด้านบุคคลสัปปายะ ด้านอาวาสสัปปายะ ด้านอาหารสัปปายะ และด้านธัมมสัปปายะ โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด โดยมีความพึงพอใจในด้านผู้ดูแลตลอดจนเจ้าหน้าที่ของสำนักที่มีการจัดสรรบริหารการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเป็นระบบได้เป็นอย่างดี โดยรายได้ที่มีผู้บริจาค และผู้ปฏิบัติบริจาคมาล้วนถูกนำไปใช้อย่างคุ้มค่ามากที่สุด ดังจะเห็นได้จากการนำไปใช้พัฒนาด้านอาคารสถานที่สำหรับรองรับจำนวนผู้เข้าปฏิบัติที่เพิ่มขึ้นตลอดระยะเวลาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี กับการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรมฐานวัดในจังหวัดนนทบุรี

1.1 ด้านหลักนิติธรรม ควรเพิ่มการกำหนดเวลาที่ชัดเจนในการปฏิบัติ เพื่อให้ตรงความต้องการของผู้ฝึกปฏิบัติ และควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่จัดทำเรื่องเอกสารประกอบการปฏิบัติเพิ่มเติมสำหรับผู้สนใจศึกษาหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องของสำนักนำไปใช้ประกอบการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จสูงสุดต่อตัวของผู้ปฏิบัติ และทำให้เกิดผลที่ชัดเจนต่อการปฏิบัติ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติของสำนักให้แก่ผู้ปฏิบัติโดยตรง

1.2 ด้านหลักคุณธรรม ควรจัดให้มีการปฏิบัติธรรมเป็นช่วงระยะเวลาที่ติดต่อกันหลายวัน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติบุคคลธรรมดา หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และนักเรียน ได้หันมาสนใจในเรื่องการปฏิบัติธรรมมากขึ้น และทำการติดตามผลการดำเนินการในการนำมาปรับปรุงด้านการดำเนินการภายในสำนักให้ดียิ่งขึ้นตามลำดับ

1.3 ด้านหลักความโปร่งใส ควรเพิ่มการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาพัฒนาด้านเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับเรื่องประวัติความเป็นมาของสำนักและการปฏิบัติ และทำการจัดสรรสถานที่ในการเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดี เพื่อสะดวกต่อการค้นหาและนำไปใช้อ้างอิง หรือศึกษาหาความรู้สำหรับผู้สนใจ

1.4 ด้านหลักความรับผิดชอบ ควรมีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติที่มีความพร้อมอุทิศตนเสียสละเข้ามาช่วยเหลือการดำเนินการด้านต่าง ๆ ของสำนักเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สามารถ

รองรับจำนวนของผู้ปฏิบัติที่ต้องการเข้ามาปฏิบัติเป็นหมู่คณะ เพราะการปฏิบัติกรรมฐานช่วยให้เข้าใจหลักธรรมในการดำเนินชีวิตของการอยู่ร่วมกันภายในสังคมได้เป็นอย่างดี

1.5 ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ดำเนินการด้านการจัดทำเอกสารแบบสอบถามหรือสำรวจข้อเสนอแนะ ทั้งจากเอกสารและข้อมูลออนไลน์จากผู้ปฏิบัติ เพื่อนำผลมาปรับปรุงการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ภายในสำนัก เพื่อสร้างความพึงพอใจสูงสุดให้แก่ผู้ปฏิบัติ และทำการพัฒนาให้เข้ากับยุคสมัยอยู่ตลอดเวลา

1.6 ด้านหลักความคุ้มค่า ควรดำเนินการจัดสรรด้านสถานที่และเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอต่อจำนวนผู้ปฏิบัติในช่วงเทศกาลและผู้ปฏิบัติที่ต้องการเข้ามาปฏิบัติเป็นหมู่คณะ และทำการประชาสัมพันธ์เพื่อให้บุคคลภายนอกได้ทราบและเข้ามาปฏิบัติธรรมกันเพิ่มมากขึ้น เพื่อนำหลักธรรมที่ได้จากการปฏิบัติของผู้ปฏิบัติไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างคุ้มค่า

2. ความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่มีต่อสำนักปฏิบัติกรรมฐาน

2.1 ด้านบุคคลสัปปายะ ควรจัดเพิ่มให้มีเจ้าหน้าที่คอยช่วยดูแลชี้แนะแนวทางร่วมกับผู้สอนการปฏิบัติให้แก่ผู้ปฏิบัติใหม่เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสะดวกรวดเร็วต่อการปฏิบัติอย่างแท้จริง

2.2 ด้านอาวาสสัปปายะ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีจิตศรัทธาได้ทราบเพิ่มมากขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้เข้าร่วมทำบุญ เพื่อนำรายได้มาทำการปรับปรุงขยายสถานที่ปฏิบัติกรรมฐานให้มีความคงอยู่คู่กับพระพุทธศาสนาสืบต่อไป และรองรับจำนวนผู้ปฏิบัติที่เพิ่มมากขึ้นในอนาคต

2.3 ด้านอาหารสัปปายะ ควรมีการจัดสรรเพิ่มสถานที่ในการจัดเตรียมปรุงอาหารให้มีอาณาบริเวณเพิ่มมากขึ้นและควรจัดสรรให้มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น เพื่อรองรับจำนวนผู้ต้องการเข้ามาปฏิบัติธรรมเพิ่มมากขึ้นต่อไป เพราะอาหารนับเป็นสิ่งสำคัญ ต่อสังขารร่างกายของผู้เข้ารับการฝึกปฏิบัติด้วยเช่นกัน

2.4 ด้านธัมมสัปปายะ ควรจัดสรรเจ้าหน้าที่ดูแลอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติให้ทั่วถึง จัดสรรสถานที่ให้มีเพียงพอต่อจำนวนผู้เข้าปฏิบัติ และให้คำแนะนำแก่ผู้ปฏิบัติเรื่องการปฏิบัติที่ต้องพูดคุยกับครูผู้สอนกรรมฐาน (แจ้งกรรมฐาน) เพื่อความก้าวหน้าต่อการปฏิบัติของผู้ปฏิบัติแต่ละท่าน

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติกรมฐานในประเด็นอื่น ๆ ได้แก่ทัศนคติแรงบันดาลใจศรัทธา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อมูลในการส่งเสริมให้ผู้สนใจมาปฏิบัติกันมากขึ้นเนื่องจากแต่ละคนมีจิตต่างกัน
2. ควรมีการศึกษาการบริหารจัดการ และความพึงพอใจในสำนักปฏิบัติกรมฐานอื่น ๆ ด้วยเพื่อเป็นฐานความรู้ให้ผู้สนใจที่จะปฏิบัติธรรมได้ทราบข้อมูลและรู้จักมากขึ้น
3. ควรมีการศึกษาถึงความคงอยู่ของสำนักปฏิบัติธรรมในจังหวัดนนทบุรี และสายการปฏิบัติของสำนักปฏิบัติธรรมกับวัดในจังหวัดนนทบุรี ที่ขยายออกไปตามผังการสืบทอดเป็นการรักษา สืบทอดแนวทางการปฏิบัติกรมฐานที่มีมาแต่โบราณ ของสำนักปฏิบัติธรรมกับวัดในจังหวัดนนทบุรี ให้ผู้สนใจได้รับทราบและหันมาปฏิบัติธรรมกันเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงอีกทางหนึ่ง

บรรณานุกรม

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary sources)

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2535.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

_____. อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

_____. ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

_____. ปกรณ์วิเสสภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสยามรัฐ 2525.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์, 2525.

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary sources)

1. ภาษาไทย

(1) หนังสือทั่วไป

กองพุทธศาสนศึกษา, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด้น พุทธศักราช 2555, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2555.

กองพุทธศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด้น 2553, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553).

กำพล ทับทิมไทย, เทคนิคการเป็นวิทยากร, กรุงเทพมหานคร : เซซฐสตูดิโอ, 2531.

กิตติมา สุรสนธิ, ความรู้เกี่ยวกับการเป็นวิทยากรมืออาชีพ, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
ชมรมพัฒนาสังคม. ทฤษฎีสังคม (Social Theory). กรุงเทพฯ : ชมรมพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2534.

ดารณี พานทอง, เทคนิคการพูดจูงใจ, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.

ธรรมศาสตร์, 2541.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ, (กรุงเทพมหานคร : บิซิเนสอาร์แอนด์ดี, 2552.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *ธรรมบุญชีวิต*, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2538.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ 39, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543.

พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), *การบริหารวัด*, นครปฐม : เพชรเกษมการพิมพ์, 2549.

พระราชสังวรญาณ (หลวงพ่อดุสิต ฐานิโย), *การฝึกอบรมกรรมฐานภาคปฏิบัติ*, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2543.

พุทธทาสภิกขุ, *ปรมัตถสัทธมมภาคตัน*, พิมพ์ครั้งที่ 5, สุราษฎร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิ, 2541.

พระอุปัชฌาย์ระ รจนา ; พระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต) และคณะ, แปล, *วิมุตติมรรค*, พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพฯ : ศยาม, 2541.

พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัต, *วิปัสสนาสาธิตแสดงบุรพกิจและวิปัสสนาวิธีสำหรับผู้เริ่มปฏิบัติธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรสาส์นไทย การพิมพ์, 2554.

สมิต สัจฉกร, *ศิลปะการในการพูด*, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สายธาร, 2548.

Michael Oakeshott, "What is Political Theory," in Michael Oakshott. What is History? And Other Essays. (Michael Oakeshott: Selected Writings) (v. 1). Luke O' Sullivan (ed.) UK : Imprint Academic, 2004, p. 391.

(2) วารสาร

กัญญา ชื่นอารมย์, วลัยนารี พรหมลา. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ. คณะพยาบาลศาสตร์ : มหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 2552.

ข้อมูลสถิติสำรวจสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี, สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนนทบุรี, 28 กุมภาพันธ์ 2563.

ธนภณ ฐิตาภาภิตติรัตน์. แนวคิดทางจริยศาสตร์และการประยุกต์ใช้กับการศึกษาไทยในทศวรรษของ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). *วารสารศรีปทุมปริทัศน์*. ฉบับที่ 1-2, คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ศูนย์วิชาการทั่วไป : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2544.

นิสาร์ตัน ศิลปะเดช. ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. *วารสารสังคมศาสตร์*. ปีที่ 3 ฉบับที่ 67 กรกฎาคม - กันยายน, 2522.

ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : สุทธาการพิมพ์, 2542.

พระมหาจุฬารัตน์ วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี). ศรีทธาในชีวิต จำเป็นแค่ไหน. *นิตยสาร Secret Magazine (Thailand)*. ฉบับที่ 212, 26 เมษายน 2560.

แม่ชีกุลภรณ์ แก้ววิลัย. การปรับพฤติกรรมของสตรีผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในสังคมไทยยุคปัจจุบัน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร* ปีที่ 4 ฉบับที่ 1, (พิเศษ) มกราคม – มิถุนายน 2559.

สนธิ สมักรการ. ทางเลือกในการพัฒนา : วิเคราะห์แนวคิดทฤษฎี. *วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์* 21. ปีที่ 28 ฉบับที่ 305 เมษายน, 2524.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีการพัฒนาสังคม. *วารสารสังคมศาสตร์*. ปีที่ 3 ฉบับที่ 67 กรกฎาคม – กันยายน, 2522.

อาภา ใจงาม. การพยาบาลเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อผู้สูงอายุ. *วารสารพยาบาลศาสตร์*. ปีที่ 10 ฉบับที่ 465 กรกฎาคม – กันยายน, 2535.

(3) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

ฉันทนา กล่อมจิต, “รูปแบบการจัดการศึกษาและเผยแผ่ศาสนาของวัดในพระพุทธศาสนา ๖ กรณีศึกษาวัดป่าบ้านค้อ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน เลขาธิการการศึกษา, 2546.

เฉลิมเกียรติ สงาศรี, “การพัฒนาบุคลากรครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแบบบูรณาการโรงเรียนบ้านแก่งทราย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1”, รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2549.

ฉัตรชัย ธรรมครบุรี, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของโรงเรียนรางวัลพระราชทาน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557.

ดวงกมล ทองคนารักษ์, “รูปแบบโครงการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมสำหรับชาวต่างประเทศในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553.

บรรจง โสดาดี และคณะ, “การศึกษาแนวทางพัฒนาศาสนักปฏิบัติธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 11”, รายงานการวิจัย, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549.

พระมหานวปฎล กุศลธยาโณ (ทรงประดิษฐ์), พระมหาอดิเดช สติวโร (สุขวัฒนวดี), “การส่งเสริมการปฏิบัติกรรมฐานของพระสงฆ์ในอำเภอมะสอย จังหวัดตาก”, คณะพุทธศาสตร์

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560.
- พระครูกล้าถนอมปริยัติกิจ (อำนาจ กลยาณธโร), “ศึกษาวิเคราะห์การปฏิบัติกรรมฐานตามแนวของพระสุพระหมยานเถร (ครูบาพรหมา พรหมจโก)”, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562.
- พระผู้สอนศรีปริยัติกรรม (วัชรพงษ์ ทินนาโณ), “ศึกษาเทคนิคและรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิงหนบุรจารย์ (จรัญ ฐิตธมโม) วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี”, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2546.
- พระครูศรีรัตนธรรมนิเทศ (ปกานนท์ พิลานันท์), “รูปแบบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติกัมมัฏฐานของผู้เฒ่าชาวพุทธในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.
- พระครูนิวิฐศีลขันธ (ณรงค์ ชิตวฑฒโน), “รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557.
- พระมหากังวาล ธีรธมโม (ศรชัย), “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557.
- พระมหาเข้มทอง ตนติปาโล, “การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางของพระผู้สอนโพธิสารคุณ (ประยงค์ อุปพลวงโม)”, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547.
- พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม, ดร. (ศรีประสม), “การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี”, รายงานการวิจัย, (หน่วยวิทยบริการคณะสังคมศาสตร์ วัดไผ่ล้อม พระอารามหลวง : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554.
- พระมหาศรณชัย มหาบุญโญ, “การพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในยุคโลกาภิวัตน์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2556.
- พระมหาสนธยา ชมพู, “ยุทธศาสตร์การเผยแผ่ศาสนาธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ กรณีวัดพระธรรมกายและวัดหนองป่าพง”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2552.

ภัทรนธิ์ วิสุทธิศักดิ์, “สายผสมผสานการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักสติปัฏฐาน”, ปรินญา
นิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.

อนวัช ยาวิชัย และสุนัดดา สัตตวัตรกุล, “การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการจัดการศึกษาของมหา
วิทยาลัยแม่โจ้ เพื่่อมุ่งสู่ประชาคมอาเซียน”, รายงานการวิจัย, (กองแผนงาน :
มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2556.

Mr. Handing Ma, “ศึกษาความพึงพอใจของชาวจีนต่อการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตาม แนวสติปัฏ
ฐาน 4 วัดไร่เปิง (ตโปทาราม) ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่”, บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562.

(4) บทความจากเว็บไซต์ (Web Site)

วัดละหาร บางบัวทอง นนทบุรี, “สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดนนทบุรี แห่งที่ 1”, สืบค้นวันที่ 1
กันยายน 2563, <http://watlahan.com/activitie.htm>.

ศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย, “สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด,
สืบค้นวันที่ 10 ธันวาคม 2564, <http://www.sptcenter.org/>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะศาสนาและปรัชญา โทร. ๑๐๗๔ - ๑๐๗๖

ที่ อว ๗๔๐๖/๐๔๑๓

วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุมัติเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

กราบเรียน พระศรีรัชมงคลบัณฑิต, รศ.

ด้วย พระปลัดเจริญ หนุตจิตโต อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา ได้รับอนุมัติโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี” งบประมาณสนับสนุนภายใต้โครงการวิจัยพัฒนานักวิจัยของคณะศาสนาและปรัชญา ปีงบประมาณ ๒๕๖๓ เพื่อให้อาจารย์ประจำหลักสูตรได้พัฒนางานวิจัย

บัดนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทำวิจัยในขั้นตอนออกแบบเครื่องมือวิจัย คณะศาสนาและปรัชญาได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านวิจัย จึงขออนุมัติท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัยเรื่องดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารเครื่องมือวิจัยที่แนบมาพร้อมนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อพิจารณาและดำเนินการต่อไป

อวต 13๒๖5๐11๖๖
ทอ-๗๔๐๖/๐๔๑๓
29 ตุลาคม 2563

(พระสุทธิสารเมธี, ดร.)

คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา

ที่ อว ๗๔๐๖/๐๐๘๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ หมู่ที่ ๑ ถ.ศาลา-นครชัยศรี

ต.ศาลา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์, รศ.ดร.

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือวิจัย

ด้วย พระปลัด เจริญ ทนตจิตโต, อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา ได้รับอนุมัติโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติ ธรรมเนียมฐานในจังหวัดนนทบุรี” งบประมาณสนับสนุนภายใต้โครงการเพื่อพัฒนานักวิจัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓ เพื่อให้อาจารย์ประจำหลักสูตรได้พัฒนางานวิจัย

บัดนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทำวิจัยในขั้นตอนออกแบบเครื่องมือวิจัย คณะศาสนาและปรัชญา ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจเครื่องมือวิจัยเรื่องดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารเครื่องมือวิจัยที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอถวายความนับถือ

(พระสุทธิสารเมธี, ดร.)

คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

เห็นสมควร
เป็นรองอธิการบดี
29/๑๐.ค./๖๓

สำนักงานคณบดีคณะศาสนาและปรัชญา

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๗๕ - ๑๐๗๖

ผู้ประสานงาน พระครูธรรมธร เดโช จิตเตโช

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะศาสนาและปรัชญา โทร. ๑๐๗๔ - ๑๐๗๖

ที่ อว ๗๔๐๖/๐๔๐๔

วันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร รศ.ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน

ด้วย พระปลัดเจริญ หนุตจิตโต อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา ได้รับอนุมัติโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติ ธรรมเนียมฐานในจังหวัดนนทบุรี” งบประมาณสนับสนุนภายใต้โครงการวิจัยพัฒนานักวิจัยของคณะศาสนาและ ปรัชญา ปีงบประมาณ ๒๕๖๓ เพื่อให้อาจารย์ประจำหลักสูตรได้พัฒนางานวิจัย

บัดนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทำวิจัยในขั้นตอนออกแบบเครื่องมือวิจัย คณะศาสนาและปรัชญาได้ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านวิจัย จึงขออนุมัติขอความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือวิจัยเรื่องดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารเครื่องมือวิจัยที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาและดำเนินการต่อไป

(พระสุทธิสารเมธี, ดร.)

คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา

นางสาว

๒๕

๒๙ ๗.๓. ๒๕๖๓

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามเพื่อการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาวิจัยแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี

2. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐาน

ตอนที่ 2 พฤติกรรมในการมาปฏิบัติกรรมฐาน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม

ตอนที่ 4 ความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐาน

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณท่านผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

พระปลัดเจริญ หนตจิตโต (คางคำ)

อาจารย์ประจำหลักสูตรหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต

สาขาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผึกปฏิบัติกรรฐาน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย X หรือ ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความต่อไปนี้ ให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริง

1. เพศ

☐ 1. ชาย

☐ 2. หญิง

2. อายุ

☐ 1. ต่ำกว่า 15 ปี

☐ 2. 15 – 20 ปี

☐ 3. 21 – 30 ปี

☐ 4. 31 – 40 ปี

☐ 5. 41 – 50 ปี

☐ 6. 51 – 60 ปี

☐ 7. 61 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

☐ 1. ประถมศึกษา

☐ 2. มัธยมศึกษา/ปวช.

☐ 3. อนุปริญญา/ปวส.

☐ 4. ปริญญาตรี

☐ 5. สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ

☐ 1. นักเรียน / นักศึกษา

☐ 2. รับจ้าง

☐ 3. ข้าราชการ

☐ 4. พนักงานรัฐวิสาหกิจ/เอกชน

☐ 5. ค้าขาย/กิจการส่วนตัว

☐ 6. เกษตรกร

☐ 7. อื่น ๆ

5. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

☐ 1. ไม่มีรายได้

☐ 2. ต่ำกว่า 5,000 บาท

☐ 3. 5,001 – 10,000 บาท

☐ 4. 10,001 – 15,000 บาท

☐ 5. 15,001 – 20,000 บาท

☐ 6. 20,001 บาทขึ้นไป

6. สถานภาพ

☐ 1. โสด

☐ 2. สมรส

☐ 3. หม้าย / หย่าร้าง

7. สถานภาพ

☐ 1. นนทบุรี

☐ 2. กรุงเทพฯ

☐ 3. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

มีต่อ/ตอนที่ 2

ตอนที่ 2 พฤติกรรมในการมาปฏิบัติกรรมฐาน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย X หรือ ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความต่อไปนี้ ให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริง

1. สาเหตุที่มาฝึกปฏิบัติกรรมฐานที่วัดในจังหวัดนนทบุรี

- ☐ 1. ไกลบ้าน
- ☐ 2. ศรัทธาครูบาอาจารย์ผู้สืบทอดวิชา
- ☐ 3. เพื่อน ญาติ หรือคนรู้จักชักชวน
- ☐ 4. อื่น ๆ (โปรดระบุ)

2. ความถี่ในการมาปฏิบัติกรรมฐาน

- ☐ 1. มากกว่า 1 ครั้งต่อสัปดาห์
- ☐ 2. สัปดาห์ละครั้ง
- ☐ 3. 2 สัปดาห์ครั้ง
- ☐ 4. 4 สัปดาห์ครั้ง
- ☐ 5. นานกว่า 4 สัปดาห์ครั้ง

3. ระยะเวลาในการปฏิบัติกรรมฐานแต่ละครั้ง

- ☐ 1. 1 – 2 ชั่วโมง
- ☐ 2. 3 – 4 ชั่วโมง
- ☐ 3. 1 วัน
- ☐ 4. นานกว่า 1 วัน

4. ช่วงเวลาในการปฏิบัติกรรมฐาน

- ☐ 1. วันธรรมดา (จันทร์ – ศุกร์)
- ☐ 2. วันหยุดเสาร์ – อาทิตย์
- ☐ 3. วันพระหรือวันหยุดนักขัตฤกษ์

5. บุคคลที่มาปฏิบัติกรรมฐานร่วมกัน

- ☐ 1. มาคนเดียว
- ☐ 2. เพื่อน
- ☐ 3. ครอบครัว
- ☐ 4. คู่รัก

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรมฐาน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยทำเครื่องหมาย X หรือ √

ลงในช่อง ☐ ในช่องคำตอบซึ่งเกณฑ์ที่ใช้มีดังนี้ คือ

5 = เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง

4 = เห็นด้วย

3 = ไม่แน่ใจ

2 = ไม่เห็นด้วย

1 = ไม่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง

ข้อ	แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการ ปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี กับการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติ กรมฐาน	ระดับความคิดเห็น				
		5 เห็นด้วย เป็นอย่างยิ่ง	4 เห็น ด้วย	3 ไม่ แน่ใจ	2 ไม่เห็น ด้วย	1 ไม่เห็นด้วย เป็นอย่างยิ่ง
1. ด้านหลักนิติธรรม						
1.1	การตัดสินใจดำเนินการใด ๆ ภายในสำนัก ปฏิบัติกรมฐานยึดหลักความถูกต้อง และมี เหตุผลเป็นไปตามพระธรรมวินัย					
1.2	การตัดสินใจดำเนินการใด ๆ ภายในสำนัก ปฏิบัติกรมฐานยึดหลักความถูกต้อง และมี เหตุผลเป็นไปตามกฎหมาย					
1.3	ขั้นตอน และพิธีการในการปฏิบัติกรมฐานไม่ ขัดแย้ง กับหลักพระธรรมวินัย					
1.4	ขั้นตอน และพิธีการในการปฏิบัติกรมฐานไม่ ขัดแย้ง กับหลักกฎหมาย					
1.5	มีการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ยอมรับฟัง เสียงส่วนใหญ่อันประกอบด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง ตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด					
1.6	มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจในการ ดำเนินงานของสำนักปฏิบัติกรมฐานให้กับ คณะกรรมการหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง					
1.7	การตัดสินใจดำเนินการใด ๆ ภายในสำนัก ปฏิบัติกรมฐานมีความเสมอภาค					
1.8	การตัดสินใจดำเนินการใด ๆ ภายในสำนัก ปฏิบัติกรมฐานมีความชอบธรรม					

ข้อ	แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการ ปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี กับการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติ กรรมฐาน	ระดับความคิดเห็น				
		5 เห็นด้วย เป็นอย่างยิ่ง	4 เห็น ด้วย	3 ไม่ แน่ใจ	2 ไม่เห็น ด้วย	1 ไม่เห็น ด้วยเป็น อย่างยิ่ง
2. ด้านหลักคุณธรรม						
2.1	ภายในสำนักปฏิบัติกรรมฐานมีบรรยากาศของ การอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณธรรม					
2.2	ในการประชุมของสำนักปฏิบัติกรรมฐานมีการ เปิดโอกาสให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเสนอปัญหาและ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการบริหารจัดการของ สำนักฯ					
2.3	เคารพสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ต่อพระภิกษุ สามเณร และผู้อยู่อาศัยภายในวัด รวมถึง บุคคลที่เข้ามาติดต่อกับ วัดด้วยการให้ความ ช่วยเหลือหรือปฏิบัติโดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ฐานะ เพศ วัย และความคิดทางการเมือง					
2.4	มีการเผยแพร่การปฏิบัติกรรมฐานและธรรมะสู่ ประชาชนทั่วไปด้วยความเมตตาและเสมอภาค					
3.5	มีการการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการ ปฏิบัติกรรมฐานให้กับประชาชนทุกปี					
3. ด้านหลักความโปร่งใส						
3.1	การดำเนินการต่าง ๆ ของสำนักปฏิบัติ กรรมฐานเป็นไป อย่างเปิดเผย สามารถอธิบาย ถึงเหตุผลและตรวจสอบได้					
3.2	การดำเนินการต่าง ๆ ของสำนักปฏิบัติ กรรมฐาน มีหลักฐานการทำงานชัดเจน เช่น เอกสาร ภาพถ่าย ฯลฯ					
3.3	มีการเปิดเผยข้อมูลการเงิน และบัญชีให้ผู้ ที่เกี่ยวข้องทราบ					
3.4	การใช้จ่ายเงินของสำนักปฏิบัติกรรมฐาน เป็นไปตามมติของคณะกรรมการ					

3.4	เงินรายได้จากการจัดงานต่าง ๆ หรือเงินรายได้จากการรับบริจาค ชี้แจงต่อสาธารณชนทราบโดยทั่วกัน					
ข้อ	แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการ ปฏิบัติกรรณฐานในจังหวัดนนทบุรี กับการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติ กรรณฐาน	ระดับความคิดเห็น				
		5 เห็นด้วย เป็นอย่างยิ่ง	4 เห็น ด้วย	3 ไม่ แน่ใจ	2 ไม่เห็น ด้วย	1 ไม่เห็นด้วย เป็นอย่างยิ่ง
5.3	มีการจัดประชุมขอความคิดเห็นจัดประชาคมหรือลงมติ ก่อนการดำเนินการของสำนักที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน เช่น การก่อสร้างหรือ จัดกิจกรรมที่ก่อมลภาวะต่าง ๆ					
5.4	การดำเนินการต่าง ๆ ของสำนักยึดตามมติของที่ประชุมเสมอ					
5.5	มีการแบ่งงานกันทำหรือมอบหมายงานให้ผู้ปฏิบัติในสำนักตามความสามารถ					
4. ด้านหลักความคุ้มค่า						
6.1	มีการวางแผนหรือกำหนดแผนการใช้เงินและทรัพยากรทุกครั้ง เช่น น้ำ ไฟฟ้า ฯลฯ					
6.2	มีการดำเนินการต่าง ๆ อย่างรัดกุม และควบคุมให้การใช้จ่ายเงินและทรัพยากรต่าง ๆ ภายในสำนัก ฯ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด					
6.3	มีการประเมินผลการดำเนินการต่าง ๆ ของสำนักฯ ทุกครั้ง					
6.4	ผู้ปฏิบัติในสำนักปฏิบัติกรรณฐานเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนเกี่ยวกับการใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า โดยดำรงตนอย่างพอเพียง สันโดษ และมีคุณธรรม					
6.5	เป็นตัวอย่างที่ดีในการประหยัดพลังงาน เช่น การปิดไฟทุกครั้งหลังจากใช้งาน					

ตอนที่ 4 ความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐาน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยทำเครื่องหมาย X หรือ ✓

ลงในช่อง ☐ ในช่องคำตอบซึ่งเกณฑ์ที่ใช้มีดังนี้ คือ

5 = เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง

4 = เห็นด้วย

3 = ไม่แน่ใจ

2 = ไม่เห็นด้วย

1 = ไม่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง

ข้อ	แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการ ปฏิบัติกรมฐานในจังหวัดนนทบุรี กับความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรมฐาน	ระดับความคิดเห็น				
		5 เห็นด้วย เป็นอย่างยิ่ง	4 เห็น ด้วย	3 ไม่ แน่ใจ	2 ไม่เห็น ด้วย	1 ไม่เห็นด้วย เป็นอย่างยิ่ง
1. ด้านบุคคลสัปปายะ						
1.1	ผู้ให้การปฏิบัติกรมฐานเป็นอาจารย์ที่สามารถ ถ่ายทอดวิชากรมฐานได้เป็นอย่างดี					
1.2	มีอาจารย์ผู้ให้การปฏิบัติกรมฐานหลายท่าน					
1.3	ผู้ให้การปฏิบัติกรมฐานสอนการปฏิบัติ กรมฐานด้วยความเมตตาเท่าเทียมกันทุกคน					
1.4	ผู้ที่มาปฏิบัติกรมฐานปฏิบัติตามกฎโดยไม่ รบกวนผู้อื่นในเวลาปฏิบัติกรมฐาน					
1.5	มีเจ้าหน้าที่ของสำนักปฏิบัติกรมฐานคอย อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกรมฐาน					
2. ด้านอาวาสสัปปายะ						
2.1	สถานที่ปฏิบัติกรมฐานมีความสงบ ปราศจาก เสียงรบกวน					
2.2	สถานที่ปฏิบัติกรมฐานมีความสะอาด และมี ความเป็นระเบียบเรียบร้อย					
2.3	สถานที่ปฏิบัติกรมฐานมีอากาศถ่ายเทได้ สะดวก					
2.4	สถานที่ปฏิบัติกรมฐานมีเพียงพอสำหรับผู้มา ปฏิบัติกรมฐาน					
2.5	ห้องน้ำ ห้องสุขา มีเพียงพอสำหรับผู้มาปฏิบัติ กรมฐาน					

ข้อ	แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการ ปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี กับความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐาน	ระดับความคิดเห็น				
		5 เห็นด้วย เป็นอย่างยิ่ง	4 เห็น ด้วย	3 ไม่ แน่ใจ	2 ไม่เห็น ด้วย	1 ไม่เห็นด้วย เป็นอย่างยิ่ง
3. ด้านอาหารสัปปายะ						
3.1	อาหาร และน้ำดื่มหาซื้อได้ง่าย					
3.2	อาหาร และน้ำดื่มมีเพียงพอสำหรับผู้มาปฏิบัติ กรรมฐาน					
3.3	มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลเรื่องอาหารและน้ำดื่ม					
3.4	กลิ่นจากอาหารไม่รบกวนผู้ปฏิบัติกรรมฐาน					
3.5	ที่เก็บอาหารถูกสุขลักษณะ					
4. ด้านธัมมสัปปายะ						
4.1	มีวิชาปฏิบัติกรรมฐานที่เป็นวิชาที่ถ่ายทอดกัน มายาวนานและยังคงมีรูปแบบเดิม					
4.2	วิชากรรมฐานเหมาะกับอัธยาศัยของบุคคล แต่ละคน ไม่ตึงไม่หย่อนจนเกินไป					
4.3	มีพิธีขึ้นธรรม ไหว้ครูก่อนการฝึกปฏิบัติ กรรมฐาน ที่เรียบง่ายและศักดิ์สิทธิ์					
4.4	มีการพูดคุย สนทนา และการแนะนำในการ ปฏิบัติกรรมฐานจากอาจารย์สอนกรรมฐาน					
4.5	มีการสอบอารมณ์กรรมฐานระหว่างครูกับศิษย์					

ขอขอบคุณทุกท่านที่ตอบแบบสอบถามฉบับนี้
การวิจัยเพื่อสนับสนุนงานวิชาการ
โครงการพัฒนานักวิจัย คณะศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณพุทธศักราช 2563

ภาคผนวก ค

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ร่วมกับ

ศูนย์จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ขอขอบเกียรติบัตรฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

พระปลัดเจริญ ทนตจิโต

เป็นผู้ผ่านการอบรม โดย Zoom Meeting

“จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์” หลักสูตร Social Science and Behavioral Research

ในวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๔

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภังค์ นันตา)

รักษาราชการแทน

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

(รองศาสตราจารย์ น.พ.ดร.สิริระกุลพิสุทธ์)

ผู้อำนวยการศูนย์จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาคผนวก ง

1. ผลการหาค่า IOC
2. ผลการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

ตาราง IOC ดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมือ
แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี
ที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐานในสำนักปฏิบัติกรรมฐานวัดในจังหวัดนนทบุรี

ผู้ทรงคุณวุฒิ

1. พระศรีรัชมงคลบัณฑิต, รศ.
2. พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์, รศ.ดร.
3. รศ.ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน

ความคิดเห็นจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

1	หมายถึง	เห็นด้วยว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
-1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ข้อ	แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติ กรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี กับการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรรมฐาน	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC
		1	2	3	
	ด้านหลักนิติธรรม				
1.	การตัดสินใจดำเนินการใด ๆ ภายในสำนักปฏิบัติ กรรมฐานยึดหลักความถูกต้อง และมีเหตุผลเป็นไป ตามพระธรรมวินัย	+1	+1	+1	1
2.	การตัดสินใจดำเนินการใด ๆ ภายในสำนักปฏิบัติ กรรมฐานยึดหลักความถูกต้อง และมีเหตุผลเป็นไป ตามกฎหมาย	+1	+1	+1	1
3.	ขั้นตอน และพิธีการในการปฏิบัติกรรมฐานไม่ ขัดแย้ง กับหลักพระธรรมวินัย	+1	+1	+1	1
4.	ขั้นตอน และพิธีการในการปฏิบัติกรรมฐานไม่ ขัดแย้ง กับหลักกฎหมาย	+1	+1	+1	1
5.	มีการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ยอมรับฟังเสียง ส่วนใหญ่อันประกอบด้วยเหตุผลที่ถูกต้องตามพระ ธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด	+1	+1	+1	1
6.	มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจในการดำเนินงาน ของสำนักปฏิบัติกรรมฐานให้กับคณะกรรมการ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง	+1	+1	+1	1
7.	การตัดสินใจดำเนินการใด ๆ ภายในสำนักปฏิบัติ กรรมฐานมีความเสมอภาค	+1	+1	+1	1
8.	การตัดสินใจดำเนินการใด ๆ ภายในสำนักปฏิบัติ กรรมฐานมีความชอบธรรม	+1	+1	+1	1
	ด้านหลักคุณธรรม				
9.	ภายในสำนักปฏิบัติกรรมฐานมีบรรยากาศของการ อยู่ร่วมกันอย่างมีคุณธรรม	+1	+1	+1	1
10.	ในการประชุมของสำนักปฏิบัติกรรมฐานมีการเปิด โอกาสให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเสนอปัญหาและให้ คำแนะนำเกี่ยวกับการบริหารจัดการของสำนักฯ	+1	+1	+1	1

ข้อ	แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติ กรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี กับการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติธรรมฐาน	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC
		1	2	3	
	ด้านหลักคุณธรรม				
11.	เคารพสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ต่อพระภิกษุสามเณร และผู้อยู่อาศัยภายในวัด รวมถึงบุคคลที่เข้ามาติดต่อกับ วัดด้วยการให้ความช่วยเหลือหรือปฏิบัติโดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ฐานะ เพศ วัย และความคิดทางการเมือง	+1	+1	+1	1
12.	มีการเผยแพร่การปฏิบัติกรรมฐานและธรรมะสู่ประชาชนทั่วไปด้วยความเมตตาและเสมอภาค	+1	+1	+1	1
13.	มีการการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติกรรมฐานให้กับประชาชนทุกปี	+1	+1	+1	1
	ด้านหลักความโปร่งใส				
14.	การดำเนินการต่าง ๆ ของสำนักปฏิบัติธรรมฐาน เป็นไป อย่างเปิดเผย สามารถอธิบายถึงเหตุผลและตรวจสอบได้	+1	+1	+1	1
15.	การดำเนินการต่าง ๆ ของสำนักปฏิบัติธรรมฐาน มีหลักฐานการทำงานชัดเจน เช่น เอกสาร ภาพถ่าย ฯลฯ	+1	+1	+1	1
16.	มีการเปิดเผยข้อมูลการเงิน และบัญชีให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ	+1	+1	+1	1
17.	การใช้จ่ายเงินของสำนักปฏิบัติธรรมฐาน เป็นไปตามมติของคณะกรรมการ	+1	+1	+1	1
18.	เงินรายได้จากการจัดงานต่าง ๆ หรือเงินรายได้จากการรับบริจาค ชี้แจงต่อสาธารณชนทราบโดยทั่วกัน	+1	+1	+1	1

ข้อ	แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติ กรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี กับการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรรมฐาน	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC
		1	2	3	
	ด้านหลักความรับผิดชอบ				
19.	มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะ ผู้บริหารอย่างชัดเจน	+1	+1	+1	1
20.	พระภิกษุ สามเณร และคณะผู้บริหารที่เป็น ฆราวาสของสำนักปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ โดยไม่มีการบังคับ	+1	+1	+1	1
21.	พระภิกษุ สามเณร และคณะผู้บริหารที่เป็น ฆราวาสของสำนักอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานตาม หน้าที่อย่างเต็มความสามารถ	+1	+1	+1	1
22.	ในการดำเนินการต่าง ๆ ของสำนักปฏิบัติกรรมฐาน ได้คำนึงถึงสภาพของสังคม รวมถึงผลกระทบที่จะมี ต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม	+1	+1	+1	1
23.	เมื่อมีข้อผิดพลาดในการดำเนินการต่าง ๆ ผู้บริหาร สำนักสามารถรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาได้อย่างดี	+1	+1	+1	1
	ด้านหลักการมีส่วนร่วม				
24.	มีระบบการบริหารสำนักปฏิบัติกรรมฐานแบบมี ส่วนร่วม โดยแต่งตั้งคณะกรรมการ ร่วมรับผิดชอบ ในการปฏิบัติงาน	+1	+1	+1	1
25.	มีการเปิดโอกาสให้พระภิกษุ สามเณร และบุคคลที่ อยู่อาศัยในวัด มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจในการทำงานของสำนักปฏิบัติ กรรมฐาน	+1	+1	+1	1
26.	มีการจัดประชุมขอความคิดเห็นจัดประชาคมหรือ ลงมติ ก่อนการดำเนินการของสำนักที่ส่งผลกระทบ ต่อประชาชน เช่น การก่อสร้าง หรือ จัดกิจกรรมที่ ก่อมลภาวะต่าง ๆ	+1	+1	+1	1

27.	การดำเนินการต่าง ๆ ของสำนักยึดตามมติของที่ประชุมเสมอ	+1	+1	+1	1
ข้อ	แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติ กรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี กับการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติกรรมฐาน	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC
		1	2	3	
	ด้านหลักการมีส่วนร่วม				
28.	มีการแบ่งงานกันทำหรือมอบหมายงานให้ผู้ปฏิบัติ ในสำนักตามความสามารถ	+1	+1	+1	1
	ด้านหลักความคุ้มค่า				
29.	มีการวางแผนหรือกำหนดแผนการใช้เงินและ ทรัพยากรทุกครั้ง เช่น น้ำ ไฟฟ้า ฯลฯ	+1	+1	+1	1
30.	มีการดำเนินการต่าง ๆ อย่างรัดกุม และควบคุมให้ การใช้จ่ายเงินและทรัพยากรต่าง ๆ ภายในสำนัก ฯ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด	+1	+1	+1	1
31.	มีการประเมินผลการดำเนินการต่าง ๆ ของสำนักฯ ทุกครั้ง	+1	+1	+1	1
32.	ผู้ปฏิบัติในสำนักปฏิบัติกรรมฐานเป็นแบบอย่างแก่ ประชาชนเกี่ยวกับการใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า โดยดำรง ตนอย่างพอเพียง สันโดษ และมีคุณธรรม	+1	+1	+1	1
33.	เป็นตัวอย่างที่ดีในการประหยัดพลังงาน เช่น การปิดไฟทุกครั้งหลังจากใช้งาน	+1	+1	+1	1
ค่าเฉลี่ยของค่า IOC					1

ข้อ	แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติ กรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี กับความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐาน	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC
		1	2	3	
	ด้านบุคคลสัปายะ				
1.	ผู้ให้การปฏิบัติกรรมฐานเป็นอาจารย์ที่สามารถ ถ่ายทอดวิชากรรมฐานได้เป็นอย่างดี	+1	+1	+1	1
2.	มีอาจารย์ผู้ให้การปฏิบัติกรรมฐานหลายท่าน	+1	+1	+1	1

3.	ผู้ให้การปฏิบัติกรรมฐานสอนการปฏิบัติกรรมฐานด้วยความเมตตาเท่าเทียมกันทุกคน	+1	+1	+1	1
ข้อ	แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติกรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี กับความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐาน	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC
		1	2	3	
	ด้านบุคคลสัปปายะ (ต่อ)				
4.	ผู้ที่มาปฏิบัติกรรมฐานปฏิบัติตามกฎโดยไม่รบกวนผู้อื่นในเวลาปฏิบัติกรรมฐาน	+1	+1	+1	1
5.	มีเจ้าหน้าที่ของสำนักปฏิบัติกรรมฐานคอยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกรรมฐาน	+1	+1	+1	1
	ด้านอवासสัปปายะ				
6.	สถานที่ปฏิบัติกรรมฐานมีความสงบ ปราศจากเสียงรบกวน	+1	+1	+1	1
7.	สถานที่ปฏิบัติกรรมฐานมีความสะอาด และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย	+1	+1	+1	1
8.	สถานที่ปฏิบัติกรรมฐานมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก	+1	+1	+1	1
9.	สถานที่ปฏิบัติกรรมฐานมีเพียงพอสำหรับผู้มาปฏิบัติกรรมฐาน	+1	+1	+1	1
10.	ห้องน้ำ ห้องสุขา มีเพียงพอสำหรับผู้มาปฏิบัติกรรมฐาน	+1	+1	+1	1
	ด้านอาหารสัปปายะ				
11.	อาหาร และน้ำดื่มหาซื้อได้ง่าย	+1	+1	+1	1
12.	อาหาร และน้ำดื่มมีเพียงพอสำหรับผู้มาปฏิบัติกรรมฐาน	+1	+1	+1	1
13.	มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลเรื่องอาหารและน้ำดื่ม	+1	+1	+1	1
14.	กลิ่นจากอาหารไม่รบกวนผู้ปฏิบัติกรรมฐาน	+1	+1	+1	1
15.	ที่เก็บอาหารถูกสุขลักษณะ	+1	+1	+1	1
	ด้านธัมมสัปปายะ				
16.	มีวิชาปฏิบัติกรรมฐานที่เป็นวิชาที่ถ่ายทอดกันมายาวนานและยังคงมีรูปแบบเดิม	+1	+1	+1	1

17.	วิชากรรมฐานเหมาะกับอัธยาศัยของบุคคลแต่ละคน ไม่ตึง ไม่หย่อนจนเกินไป	+1	+1	+1	1
-----	--	----	----	----	---

ข้อ	แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนในการปฏิบัติ กรรมฐานในจังหวัดนนทบุรี กับความพึงพอใจของผู้ฝึกปฏิบัติกรรมฐาน	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่า IOC
		1	2	3	
	ด้านบุคคลสัปปายะ (ต่อ)				
18.	มีพิธีขึ้นธรรม ไหว้ครูก่อนการฝึกปฏิบัติกรรมฐาน ที่เรียบง่ายและศักดิ์สิทธิ์	+1	+1	+1	1
19.	มีการพูดคุย สนทนา และการแนะนำในการปฏิบัติ กรรมฐานจากอาจารย์สอนกรรมฐาน	+1	+1	+1	1
20.	มีการสอบอารมณ์กรรมฐานระหว่างครูกับศิษย์	+1	+1	+1	1
ค่าเฉลี่ยของค่า IOC					1

ค่า Reliability

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

	Mean	Std Dev	Cases
1. C1.1	4.1000	1.0619	30.0
2. C1.2	4.0000	.8710	30.0
3. C1.3	3.7000	1.2077	30.0
4. C1.4	3.9000	1.0289	30.0
5. C1.5	3.7000	1.0222	30.0
6. C1.6	3.9333	1.0807	30.0
7. C1.7	3.7667	.9353	30.0
8. C1.8	3.9667	.9994	30.0
9. C2.1	3.9000	1.0939	30.0
10. C2.2	3.8667	1.0080	30.0
11. C2.3	3.8000	1.1861	30.0
12. C2.4	3.7000	1.2905	30.0
13. C2.5	3.6000	1.3025	30.0
14. C3.1	3.6667	1.3218	30.0
15. C3.2	3.6000	1.3797	30.0
16. C3.3	3.8000	1.2149	30.0
17. C3.4	3.9000	1.1250	30.0
18. C3.5	3.8000	1.0635	30.0
19. C4.1	3.7667	1.0400	30.0
20. C4.2	3.7667	1.0063	30.0
21. C4.3	3.8000	1.0306	30.0
22. C4.4	3.7333	1.1427	30.0
23. C4.5	3.8000	1.1861	30.0
24. C5.1	3.6333	1.0662	30.0
25. C5.2	3.7333	1.0483	30.0
26. C5.3	3.6667	.9589	30.0
27. C5.4	3.7333	.8277	30.0

28. C5.5	3.6667	.9223	30.0
29. C6.1	3.7333	.9444	30.0
30. C6.2	3.5333	.9371	30.0
31. C6.3	3.6000	1.0034	30.0
32. C6.4	3.5333	.8996	30.0
33. C6.5	3.6000	1.0034	30.0
34. D1.1	3.8000	1.0306	30.0
35. D1.2	3.6667	.9589	30.0
36. D1.3	3.7000	1.0222	30.0
37. D1.4	3.5333	.9732	30.0
38. D1.5	3.6000	.9685	30.0
39. D2.1	3.6667	1.0283	30.0
40. D2.2	3.6333	1.0981	30.0
41. D2.3	3.5667	.9353	30.0
42. D2.4	3.7333	1.0148	30.0
43. D2.5	3.7333	1.1121	30.0
44. D3.1	3.6000	1.0034	30.0
45. D3.2	3.6000	1.1017	30.0
46. D3.3	3.6000	1.0034	30.0
47. D3.4	3.6667	.9942	30.0
48. D3.5	3.5667	1.0400	30.0
49. D4.1	3.6000	1.0372	30.0
50. D4.2	3.7000	.9523	30.0
51. D4.3	3.5333	1.0417	30.0
52. D4.4	3.6667	.9223	30.0
53. D4.5	3.7333	.9444	30.0

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 53

Alpha = .9802

ภาคผนวก จ

ประวัตินักวิจัย

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ – สกุล

: พระปลัดเจริญ หนุตจิตโต (คางคำ)

ตำแหน่ง

: หัวหน้าภาควิชาพุทธศาสตร์ สังกัดคณะศาสนาและปรัชญา

: อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์
เพื่อการพัฒนา สังกัดคณะศาสนาและปรัชญา

ประวัติการศึกษาทางโลก

พ.ศ. 2556

: ศาสตราศาสตรบัณฑิต (ศน.บ) สาขาวิชาปรัชญา คณะศาสนาและ
ปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2558

: ศาสตราศาสตรมหาบัณฑิต (ศน.ม) บัณฑิตวิทยาลัย สาขาพุทธศาสนา
และปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2564

: ศาสตราศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ศน.ด) สาขาพุทธศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัติการศึกษาทางธรรม

พ.ศ. 2550

: นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดราชสิทธิาราม กรุงเทพมหานคร

พ.ศ. 2555

: เปรียญธรรม 1-2 ประโยค สำนักเรียนวัดอิสานโนนสัน
สุรินทร์

ประสบการณ์ทำงาน

พ.ศ. 2556 - ปัจจุบัน

: ครูพระสอนพระปริยัติธรรม แผนกนักธรรม ชั้นนักธรรมตรี - เอก
วัดนครอินทร์ จังหวัดนนทบุรี

พ.ศ. 2558 - ปัจจุบัน

: อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์
เพื่อการพัฒนา สังกัดคณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2564 - ปัจจุบัน

: หัวหน้าภาควิชาพุทธศาสตร์ สังกัดคณะศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผลงานทางวิชาการ

พ.ศ. 2565

: บทความวิชาการตีพิมพ์ TCI 2

เรื่อง ความเพียรและศีลธรรมในมหาชนกชาดก

Effort and Morals in the Mahajanaka Jataka.

วารสารพุทธมคัศ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธ-
วิกสิตาราม, ปีที่ 7(ฉบับที่ 2), หน้า 248-258.

ภูมิลาเนา

: บ้านเลขที่ 41/1 หมู่ที่ 7 บ้านโนนสั่น ตำบลหนองหลวง
อำเภอโนนนารายณ์ จังหวัดสุรินทร์ 32130

ที่อยู่ปัจจุบัน

: บ้านเลขที่ 269 หมู่ที่ 6 วัดนครอินทร์ ตำบลสวนใหญ่
อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000

E-Mail. Charoen.kha@mbu.ac.th

Tel. Mobile 085-915-0447